kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-9559

SAYI: 72 MART 2001 250.000 TL. (KDV DAHİL)

8 MART EVET, İSYAN

ANDIÇ'TAKİ KADIN: YAŞAR SEYMAN

ŞEBNEM KORUR FİNCANCI: SADECE GERÇEĞİ ARIYOR

BİENALCİ OSMAN'LA KONUŞTUK!

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Merhaba,

Feminist bir derginin Mart sayısında bir genel durum değerlendirmesi yapması adettendir. Ama Şubat ayının son günlerinde Türkiye'de yaşananlar, bu değerlendirme ihtiyacını katmerli bir biçimde artırdı. Türkiye nereye gidiyor, biz kadınlar bu gidişin neresindeyiz, buradan nereye gidebiliriz? İlk sayfalarımızda bu soruların cevaplarını bulmaya çalıştık.

Mathild Manukyan ve Esat Coşan belki hayatları boyunca hiç karşılaşmamışlardır. Oysa aralarında, aynı yılın aynı ayında ölmelerinin dışında da bir ortak nokta var. İkisi de bu ülkede sevilmediği varsayılan ama bal gibi el üstünde tutulan iki kesime mensuplar.

Manukyan, kendisini vergi rekortmeni yapan servetini bu ülkede güya en kınanan mesleklerden birisine, beyaz kadın tüccarlığına borçlu. Esat Coşan ise, "post-modern darbelere" konu olan siyasi İslamın tarikatlarının temsilcilerinden birisi. İkisi de geçtiğimiz ay, toplumsal ikiyüzlülüğümüzü sergilemek istercesine, şaşalı törenlerle defnedildiler, arkalarından gözyaşları döküldü, övgüler düzüldü. Kadınlar açısından hep hayırsız faaliyetler içinde olmuş bu iki şahsiyeti Handan yazdı.

Şubat ayı gündeminin önemli maddelerinden bir başkası "Ermeni Meselesi"ydi. Basın, devlet erkânı, hükümet, el ve ağız birliği etmiş, "sözde" Ermeni soykırımını anlatıyorlardı; yani Ermeniler'in Türkleri katlettiğini! Yaprak, "Arkadaşıma Dokunma!" adlı yazısında, Ermeni tehciriyle ilgili, çocukluğundan kalma iki anıyı paylaşıyor bizlerle.

Medeni yasada önerilen değişiklikler kadın hareketinin uzun zamandır gündeminde, ancak T.B.M.M. bu gündeme pek sıcak bakmadı. Geçtiğimiz ay, nihayet, yasa, Meclis Adalet Komisyonundan geçti!

Kadınlara yönelik insan hakları ihlalleri OHAL Bölgesinde hiç bitmiyor. Bu sayı Nevin, biri yeni, biri eski iki vakayı ele aldı.

Nimet Tanrıkulu bir insan hakları savunucusu. F Tipi cezaevlerine karşı yürütülen mücadele sırasında gözaltına alındı ve tutuklandı. Geçtiğimiz günlerde salıverilen Nimet, yaşadıklarını *Pazartesi*'ye anlattı.

Şebnem Korur Fincancı ise, aynı konuya mesleği yüzünden bulaşmış. Adli Tıp Uzmanı olan Fincancı, gerekçesiz olarak Adli Tıp Genel Kurul üyeliğinden alındı. Gerçeğin peşinde koşmak bir hekim için bazen çok zor olabiliyor. Şebnem'le Beyhan görüştü.

Ve aynı en sevilen konusu Kadın Bienali! Bu konudaki gelişmeleri çok iyi özetleyen Nuray Çiftçi'nin makalesini *Artı Gündem*'in 24 Şubat tarihli sayısından aldık. Ayrıca biz de bienal koordinatörü Osman Akkuş ve basın danışmanı Cem Ulutaş ile bir söyleşi yaptık. Bu görüşmeyi mizah sayfalarımızda okuyacaksınız.

Ve iki söyleşimiz daha var. Birisi Türkiye'den: bu aralar yine karışan CHP'nin andıçlı kadını Yaşar Seyman'la Nevin görüştü.

Ötekisi ise ünlü Amerikalı feminist Gloria Steinem'la yapılmış bir röportaj. İlgiyle okuyacağınızı ümit ediyoruz.

Gloria nın kurucularından olduğu feminist dergi *Ms.*'in "Siz de cezaevinden bir kadını *Ms.*'e abone edin," kampanyası bize ilham verdi. *Pazartesi*'nin cezaevlerinde bir sürü okuru var, biz bu okurlarımızı dergiye karşılıksız abone ediyoruz. Ancak yaşadığımız mali krizle birlikte posta masrafları artmaya başladı. Bu konuda hem bizim, hem de cezaevlerindeki okurlarımızın, dayanışmanıza ihtiyacı var. Sizden cezaevlerinde abonelik çalışmamıza katkıda bulunmanızı rica ediyoruz. Bu abonelerden yarı fiyat alacağız. Operasyondan sonra cezaevlerinde okuyacak hiçbir şey kalmamış, sadece *Pazartesi* değil başka yayınlara da ihtiyaçları var. Bu konuda da destek olabilirsiniz.

Öte yandan, yine cezaevlerinden, *Pazartesi* yazar ve okurlarıyla yazışma talepleri var. Eğer cezaevinde yatan bir *Pazartesi* okuruyla yazışmak isterseniz bizi arayın.

8 Mart için İstanbul'da düzenlediğimiz etkinliği dördüncü sayfamızda duyurduk. Orada bütün İstanbullu okurlarımızla görüşmeyi ümit ediyoruz. Ayrıca davetli olduğumuz yerlerde de görüşürüz.

Mali sıkıntımız artarak sürüyor, bizi dergi satarak ve abone yaparak destekleyebilirsiniz.

Daha özgür ve daha mutlu 8 Martlar'da görüşmek üzere.

Mart ayında da Pazartesi Kahvesi'ndeki etkinliklerimiz devam ediyor...

3 Mart Cumartesi, klasik gitarıyla Celaldan, İngilizce ve Fransızca şarkılarıyla (Mart ayı boyunca her çarşamba) birlikte

10 Mart Cumartesi, kadın kadına eğlence gecemizde, gitarıyla Grup Gözdeler'den Alper, Türk pop müziğinden sevilen şarkılarıyla,

17 Mart Cumartesi sazlı sözlü türkü gecesiyle

24 Mart Cumartesi, Yusuf Altıntaşı ve Akın Eldes'le sevilen İngilizce parçaların seslendirileceği gecede, sizlerle eğlenmek istiyoruz...

Ayrıca 20 Mart Salı günü saat 19.30'da yapıtından okuma gerçekleşecek. Oya Baydar kitaplarından bölümler okuyacak, soruları yanıtlayacak ve kitaplarını imzalayacak.

Okuma günü, 8 Mart ve canlı müzik geceleriyle ilgili ayrıntılı bilgi ve rezervasyon için 0212 292 07 57 numaralı telefondan Şebnem Aksoy'la görüşebilirsiniz.

8 mart evet isyan!

mülksüzlerin, yoksulların, işsizlerin, emeği para etmezlerin,
işi bir türlü bitmeyenlerin, daha az kazanıp daha çok
çalışanların, başkaları için çalışanların,
başkalarının yerine çalışanların, başkaları için
yaşayanların, başkalarının adını taşıyanların,
doğurdugu çocuklara kendi adını
veremeyenlerin, kundakla kefen
arasında duvak takanların,
bir türlü hükmü
olmayanların,
ikinci sınıf
vatandaşların,
susanların, alınıp satılanların,
dünyanın yarısı olup yok sayılanların
yani biz
kadınların günü.
senede bir gün,
bize çok
görenlere
inat, gasp etmek
isteyenlere rağmen
kutlu olsun.

yeni bir şeyler oluyor türkiye'de;

keşke iyiye yorabilseydik

geçtiğimiz ay boyunca kadınlardan ve feministlerden çok bahsedildi. bir şu malum bienal yüzünden, onu ilerdeki sayfalarımızda ele aldık. ikincisi de "sevgililer günü" münasebetiyle. hani yeni yeni hayatımıza giren, bir erkek edinememiş olanlar için bir başka suçluluk, üzüntü ve evde oturup televizyondaki romantik film eşliğinde ağlama vesilesi olan gün... ne yapalım, bize bu kadarını layık görüyorlar.

14 Şubat, hani çiçekçi çıraklarının ellerindeki buketlerin adresini araya araya ve muhakkak ki küfür ede ede şehri dolandıkları günün akşamı, bir yandan bu valentin muhabbeti, bir yandan pis ve kararlı bir yağmur, trafiği kilitlemiş; beninkiyle bir takside buluşuyoruz. ben daha arabaya binmeden muhabbet koyulaşmış, şoförümüz diyarbakır'da top oynuyor, tabii diyarbakırspor'da, biraz önce uçaktan inmiş, gezmek için arkadaşın taksisini almış, işe çıkmış.kapitalizm, yoksulları genellikle ezilen cins ve ulustan seçer ve onlar paraya kavuşsalar bile yoksulluktan kurtulamazlar; çalışmadan gezmek, zenginlere mahsus! bizim şoför de, istanbul'da taksicilik yapıp gezmek için bu günü seçtiğine bin pişman, trafik santim santim ilerliyor. "ben de geçen gün diyarbakır'daydım," diyorum. şoför temkinli, "görev için mi gittiniz?" diyor. laf trafikten daha hızla ilerliyor, o sordukça, "gazeteciyim," diyorum. "nerede?" "pazartesi adındaki bir kadın dergisinde, ayrıca ikimiz de gündem'de yazıyoruz."

şoförümüzün yüzü aydınlanıyor: "*gündem*'desiniz öyle mi? burası o açıdan çok güzel, istediğimiz gibi çıkarıp okuyoruz gazeteyi." dikkatinizi çekerim, *gündem*'den "gazete" diye bahsediliyor. "diyarbakır'da yasak, okunmuyor, ama bizim kaptan mesela, çıkarıp her yerde okur," diyor. diyarbakırspor'un şimdiki kaptanı, fener'in eski oyuncusu kemalettin, fener deyken sol bir partiyi desteklediğini ifade etmişti ve başı da yenmişti. laf olsun diye, "kemalettin de türk değil mi?" diyorum. "yok," diyor şoför, "kemalettin türk değil, solcu o!" diyarbakırspor, türk olmayan çünkü solcu olan kaptanıyla sahaya her çıktığında tribünler ayağa kalkar ve sözsüz olarak, yani müzik terimleriyle ifade edersek, a capelli ya da scatting, herne peş söylenir.

herne peş, kürt kızlarının marşıdır aslında. kızlar bu marşta, kürt gençlerini vatan yoluna çağırdıktan sonra, "siz gelmiyorsanız, biz kızlar yürüyoruz işte," diye nispet yaptıktan sonra, herkesçe bilinen o ünlü nakaratta, "atılın öne, çağ bizim çağımız," derler. o yüzden, bir tribün dolusu erkeğin, bu marşı söylemesi eğlenceli oluyor, "siz yürümezseniz biz kızlar yürüyoruz, işte!" işte bütün bu sebeplerle, gaffar okkan'ın diyarbakırspor'u, fatih terim'in galatasarayı'ndan çok çok farklı.

hatırlarsınız, mesela jandarma karakolunda tecavüze uğramış olan şükran aydın'a karşı, ailim de türkiye'nin avukatı olan bakır çağlar da, bir "ohal" gezisinden sonra bu görevini bırakmış ve neşe düzel'le yaptığı görüşmede, orada, daha önce bilmediği şeyleri gördüğünü anlatmıştı. bakır çağlar, benim bildiğim, kendine olan havranlığı, merhametinin de, vicdanının da, gözlem ve kavrama gücünün de önünde giden bir adamdır. o gözleriyle ne gördüğü ilginç tabii. mehmet ağar'ın arkadaşı olan, ona ve çevresine (mesela artık telsim reklamlarından izlediğimiz fatih terim'e) gıptayla bakan gaffar okkan, bu derin devletli erkekler çetesinin kıyıcığına ulaşabilmiş ancak. acaba o kıyıdan oralar nasıl görünüyordu? ama diyarbakır'a gittiğinde, "oralar"ı görmekten kaçmamış anlatıldığına göre. "bizim qrıx dediğimiz bir tip vardır," diyor diyarbakırlılar. "bizde eskiden külhanbeyi derlermiş, şimdi adı çoktur, delikanlı da deriz, ağır abi de," diyorum. "işte öyle bir tipti gaffar okkan," diyorlar. hiçbir devlet görevlisinin yapmadığını yapar, kahvede çay içer, ciğercide kebap yermiş, üstelik kürtçe öğrenmiş. olumsuz anlamları da tabii ki dahil olmak üzere, devlet görevlisiymiş yani. ama diyarbakır, devlet memurlarına değil, ohal görevlilerine alışıktır yirmi yıldır.

ama, okkan'ın cenazesine katılanlar, yalnızca onun öldürülmesine değil, bu cinayetle yaratılan ortama da karşı çıkmak istiyorlardı. nitekim, hemen ertesi gün silopi'de iki hadep yöneticisi kayboldu. ben bu satırları yazdığımda serdar tanış ve ebubekir deniz'den haber alınamamıştı. bu olayı protesto etmek için yapılan gösteride gözaltına alınanlara, polis, "sizi gelsin gaffar babanız kurtarsın," diyordu.

"gaffar babanın günleri geçti"

yeni bir şeyler oluyordu. demokratik kitle örgütlerinin devlet memuru olan yöneticileri bir daha ohal'de çalışmama yasağıyla birlikte sürgün yiyor. üstüne üstlük, sadece "ohal" den değil, istanbul'dan da kayıp haberleri gelmeye başladı.

bütün bunlar, şiddete dayanan siyaset yapma yöntemlerinin yeniden gündeme geleceğinin habercisi. bunun bizim için anlamı, kadınların politika yapmasının iyice zorlaşacağı militarist bir ortamın oluşmasıdır. nevin yazdı, medeni kanunla ilgili araba konvoyu yapmak isteyen kadınlar polis tarafından engellendi. engellenen kadınlar arasında hükümet ortaklarına oy vermiş olanlar da eminim vardır. onlar bu muameleyi acaba nasıl karşıladılar? medeni kanun ise meclis'ten iyi kötü geçti.

türkiye'de kadınların da lehine olacak birtakım adımlar atılacaksa bile bunun, devlet, hatta asker eliyle yapılmasından çıkarı olan önemli bir kesim var türkiye'de, çünkü ihtiyacımız olan, ***medeni*** bir medeni kanun için kadın hareketinin yükselmesi de istenir bir şey değil tabii ki.

kaldı ki gidişata tepki gösterebilecek ve allah korusun örgütlenebilecek kesimler içinde kadın hareketinden daha zorlayıcı olanlar olabilir. bunlara karşı, "avrupa birliği ölçülerini" zorlayacak sertlikte bir ortama avrupa birliği'nin bir şey diyeceği şüpheli.

nitekim, geçtiğimiz 8 mart'ları şöyle bir hatırladığımızda genel siyasi ortamdaki sertleşmeyle at başı giden bir zorlaşma görüyoruz. bundan sonra da işlerin daha kolay yürümeyeceğini düşünmek yanlış değil. istanbul'da bu yılın başından beri hiçbir mitinge yasal izin verilmedi. bu durumun 8 mart'ta işleri kolaylaştırmayacağını tahmin etmek zor olmasa gerek.

ayrıca bu ortamdan çıkarı olanların yalnızca savaş lobisi olduğunu düşünmek doğru değil. türkiye, sevilen deyimle, tarihinin en ağır ekonomik krizlerinden birisini yaşıyor. işin bahane-

si "sezer-ecevit krizi" de ayrıca ele alınabilir tabii. örneğin hayvanlarla ilgili çalışma yapan bazı stk'ların gazetemizi arayıp, konuyla ilgili olarak kedilerin nankör olmadığı yönünde açıklamalarda bulunduklarını belirtebiliriz! böyle dönemlerin, demokrasiyle atlatıldığı vaki olmadığı gibi, bu tür dönemlerden zenginlerin daha zengin çıktığını da hatırlamakta fayda var. hani timur selçuk'un bir şarkısı vardır.

"ekonomi tıkırında, kriz var, kriz var, bunalım var"

durum böyle yani. ama önce şu krizin sebeplerine kısaca bir bakalım. türkiye seksenler'in sonunda finansal liberalizasyona geçti. bunun anlamı, yabancıların da paralarını, türkiye'de devletin çıkardığı ya da diğer faiz getiren değerli kâğıtlara yatırabilmelerine imkân sağlanmasıdır. hatırlarsınız, tam bu yıllarda borsada oynama kavramı memleketimizin gündemine girmişti. bu ilişki, türkiye ekonomisini bu gelip giden paralara gittikçe daha bağımlı hale getirdi. böylece, bu paranın türkiye'yle ya da dünyada olup bitenlerle ilgili bir sebeple dışarı çıkması, ekonomiyi olumsuz yönde etkiliyor. bu durumda, para içeride nasıl tutulacak? yüksek faizle. yani öyle olacak ki, para, üretim dışına çekilip faize yatırıldığında daha fazla para kazanacak. böylece üretim yapılmaz, büyüme hızı düşer ama ***cotarelligil*** in imf'si, bu noktada "sonra sağlıklı bir biçimde yükselir," diye teselli ediyor. ancak o arada gelir dağılımı bozulur, yatırımların azalması işsizlikte artışı beraberinde getirir, bu artış önce kadınları vurur.

peki ekonomik bağımsızlık?

hepimizin bildiği şu ekonomik bağımsızlık denen şey, yani kimseye eyvallahın olmadan kendi ekmeğini kazanma meselesi zorlaşır.

daha şu devalüasyon patlamadan önce, mankenlerle ilgili bir haber vardı, kiralarını ödeyemeyip ailelerinin yanına taşındıklarını söylüyorlardı. uzunca bir zamandır türkiye'de bağımsızlıkla bireyselleşme birbirinin yerine kullanılır oldu. dolayısıyla, patriyarkal ailenin dışına çıkma, tek başına yaşama anlamına getirilmeye başlandı. oysa, aile ve aşk dışı hayat arkadaşlıkları da mümkündür ve bu tür yoksullaşma dönemlerinde bunları hatırlamakta, âşık olduğunuz insan değişince değişmeyecek kişilerle ortak yaşam pratikleri örgütleme üzerine düşünmekte büyük fayda olduğu kanaatindeyim. daha sade ifade edersek, illa ya kocanızla ya babanızla yaşamanıza gerek yok, kız arkadaşınızla da ev tutabilirsiniz.

ayrıca, parasızlık, dışarıdan alınan bazı şeylerin evde yapılmaya başlanması anlamına gelir. bu da kadınların ev içindeki yükünü artıracaktır. öte yandan, ulusla bütçede ilk kısılacaklar malumunuz hep sağlık ve eğitim harcamaları olmuştur ki, bu kadınları iki biçimde etkiler; hem okuldan ilk alınacaklar ve okula en son verilecekler olmaları, hastaneye en son yatırılacaklar listesini oluşturmaları ve okula gitmeyen çocuklara, hastaneye gönderilmeyen hasta ve yaşlılara bakacak olmaları anlamında.

işsizlik kadınları her yerde ilk önce vurur. ancak türkiye'de tekstil 2 milyon çalışanıyla çok önemli bir sektör ve bu sektörde yoğun olarak kadınlar çalışıyor. ihracatta bir düşme ya da şimdiki gibi iç pazardaki talepte azalma olduğunda (paranız yok, tişört alamıyorsunuz) iş güvencesiz çalışmanın yaygın olduğu tekstil sektöründe tensikat gerçekleşir; bunun çoğu da en vasıfsız işlerde çalışan kadınlar arasında olur. anlattıklarım sıkıcı ama başımıza gelecekler kadar değil.

kadınların yoğun olarak çalıştığı bankacılık sektöründeki tekelleşme sürecini gazetelerden izliyorsunuz. bu sürecin doğal bir sonucu yine çalışan sayısında azalma olacak.

ya kırsalda?

türkiye'de tarım ve hayvancılık da çok önemli sektörler. avrupa birliğiyle "bütünleşme" süreci her ülkede hizmet sektörünün gelişip tarım ve hayvancılığın adeta ölmesi süreci oluyor (hatırlarsınız, buna bir ara mesut yılmaz da dikkat çekmişti.) bu hem türkiye'nin "kendine yeten" yani temel ihtiyaç maddelerini dışarıdan almak zorunda olmayan bir ülke olmaktan çıkması anlamına gelecek, hem de bu sektörlerde ücretli, ücretsiz çalışan kadınları başka bir meslek sahibi kılmadan ortada bırakacak.

bu arada sanayi ve hizmet sektörlerinde yeterince iş imkânı açılmamış olacağı için, türkiye'nin gittikçe gençleşen nüfusu başta kadınlar olmak üzere daha fazla işsiz kalacak. bu yoğun yoksulluk ve işsizlik dönemleri kadınların evde ücretsiz çalışmaya en fazla mahkûm edildikleri dönemler olur hep. bunun sebeplerini yukarıda anlatmaya çalıştım. böyle dönemlerde bizim açımızdan kadın emeğine yönelik örgütlenmelerin gittikçe daha fazla önem kazanacağını düşünüyorum. emek örgütlenmeleri genellikle ücretli (hatta sigortalı) işçilerin örgütlenmeleri olarak ele alınıyor. biz feministler açısından ise, işsiz örgütlenmeleri çok daha önemli olacak. kadınlar erkeklerden tamamen farklı bir biçimde sömürüldüklerine göre farklı biçimde örgütlenmeleri de gerekmez mi?

peki siyaset?

türkiye'de uzunca bir süredir siyasal faaliyetin kapsamı tuhaf bir biçimde sınırlandı. medyaya çıkmayan eylem eylem sayılmıyor, basında yer almayan bir siyasi faaliyetin üç kuruşluk faydası yok.

kadınlar da bundan nasiplerini aldılar. şu mahut basın açıklaması, tek eylem ve propaganda biçimi halini aldı neredeyse.

bunun dışına çıkmamız gerektiğini düşünüyorum. sokak eylemleri bir protesto biçimi olarak yararlı tabii. ancak bir örgütlenme, yani ikna aracı olarak pek yetersiz. bunun için propagandaya ihtiyacımız var.

propaganda

propagandanın bizim gibi muhalif hareketler için önemi büyük bence. çünkü basın, yaygın edebiyat, sanatın önemli bir kesimi egemenlerin propagandasını yapıyor. bizim bunların karşısında sözümüzü dinletebilmemiz için öncelikle argümanlarımızın güçlü ve sağlam olması gerekiyor ki herkesi haklılığımıza inandırabilelim. ikincisi bunu mümkün olan en geniş kesime ulaştırabilmeliyiz. bu, sadece kendi yarattığımız araçlarla olabilecek bir şey değil.

türkiye'de feminist söz, üniversite araştırmaları ve günlük gazetelerin kadın eklerine ulaşmış sloganların arasını doldurmakta büyük eksiklik yaşıyor. oysa haklılığımızı, her makalede, her pankartta, her panel ve televizyon programında bir kere daha pekiştirmek, "bu kadınlar allah için haklılar, haklının yanındalar," dedirtmek mümkün. bu, öncelikle bir tür ideolojik silahlanma süreci gerektiriyor. esas önemlisi, var olan birikimin genç kadrolara aktarılması gerektiği. bu açıdan ikinci önemli konu, feminist çalışmanın git gide, belirli kurumların ayakta tutulmasına indirgenmesi. bir kurumu kurmak, yaşatmak, zor zamanlarda ayakta tutmak çok önemli bir faaliyet, kalıcılığımızın en önemli koşulu. ancak, daha fazla kadını sadece kendi hayatlarını değiştirmeye değil, feminist faaliyet göstermeye ikna edemezsek, o kurumların varlığı işlevini kaybedebilir.

"atılın öne"

bugün bizim, daha fazla kadınla yüz yüze gelecek, hem onları dinleyip hem de onlara kendimizi dinletebilecek faaliyetlere de ihtiyacımız var.

büyüyen iktisadi kriz ve siyasi baskı koşulları bunun biçimini belirleyecek tabii. kadınlarla ilgili bu kadar çok şeyin söylendiği bir ülkede bir yandan da elimizde birçok fırsat var.

önümüzdeki 8 mart'a bu fırsatları daha fazla değerlendirerek gireceğimizi ümit ediyorum.

ayşe düzkan

8 mart etkinlikleri

- Beksav'da 4 Mart 2001 Pazar, saat 17.00'de Şöhret Baltaş'ın katılacağı **8 Mart'a Doğru Kadın Örgütleri** konulu panel;
- 12 Mart 2001 Pazartesi, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Ayşe Düzkan'ın katılacağı **Kadın Hareketi** başlıklı söyleşi;
- 14 Mart 2001 Çarşamba, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'inde Ayşe Düzkan'ın katılacağı söyleşi;
- 14 Mart 2001, saat 19.30'da Kaos Kültür Merkezi'nde Ahu Tatlı'nın katılacağı **Feminizm** başlıklı sohbet;
- 18 Mart 2001 Pazar, 14.00'te Kartal Eğitim-Sen de, Handan Koç'un katılacağı **Sendika, Siyaset ve Felsefede Kadın** konulu panel;

Ağırlıklı olarak karma örgütlerin hazırlığını yaptığı miting başvurusunun sonucu dergi hazırlanırken henüz belli değildi.

Pazartesi Etkinliği

Feminist Kürsü: Kadınlar Konuşuyor

8 Mart 2001 Perşembe, Saat: 10:00-17:00
Yer: Caddebostan Kültür Merkezi
Haldun Taner Sokak Caddebostan, Tel: 0216 360 90 95

Pazartesi etkinliğine bütün kadınları davet ediyoruz.
Gelin, birlikte konuşalım, sorunlarımızı ve başarılarımızı paylaşalım, yeni önerilerde bulunalım.
Stand açmak isterseniz, daha önce bizimle temasa geçin.
Pazartesi Tel: 0212 249 59 59.

sattığı kadınlarla vergi rekortmeni oldu

Vergi rekortmeni genelev patroniçesi, hayırsever insan Manukyan, arkasında dev bir servet bırakarak öldü. Zenginin malı züğürdün çenesini yorar meselesi, ağız dolusu tekrarlandı, trilyonlar tutan servet ne olacak...

Annesinin idari yeteneklerine sahip olmadığından olsa gerek, oğlu Kerope için, mafya korkusundan yurtdışında yaşamayı sürdüreceği söylendi. Oysa yaşıyorken annesi parasını memleketi olan Türkiye'den asla çıkarmayacağını belirtmişti. Zaten vergisini Sabancılar'ı bile sollayarak ödüyordu. Klasik bir kadındı. "Ben çok eski bir insanım," diyordu kendisi için. "Yukarılarla" arası iyiydi. Çok çalışkandı. Çok para kazanmıştı. Katrilyonluk serveti vardı. İnsan ister istemez bu paraya giden yolda kim bilir kaç kız, kaç adama tahammül etti diye düşünüyor. Şöyle bir hesap yapabiliriz: Son devalüasyondan sonra bir artış oldu mu bilmiyorum ama en son vizite beş milyondu. Üçü kasaya, ikisi kızın, sonra üç milyondan işletmecisi payını alacak. Böyle böyle trilyonlara ulaşmak için kaç kadın, kaç defa düzülmüş olmalı, varın siz hesap edin.

Doksanlı yılların başlarında Manukyan'la röportaj yapıp, ona hayran kalma modası başladı. Onunla meşhur Huzur Palas'ta görüşenler, Allahım o ne porselenler, o ne zarafet, o ne sadelik diye ballandıra ballandıra anlatmaya doyamadılar. Bu evin her yerinde saatler vardı; o kadının yaşam felsefesini anlatırcasına. Yani zamanı boşa geçirmemek, hep çalışmak, hep çalışmak lazımdı. İnanın hiç düşündüğünüz gibi biri değil, yani eğer kafamızda ağzı küfürlü, altın dişli, pis kokulu bir kadın satıcısı figürü varsa onu yıkılmış tabular mezarlığına gönderin deniyordu.

Devir herkes işini iyi yapsa, kaliteli yaşasa devriydi. Devir "keyifli Pera nostaljisi"ni keşfetme devriydi. Dame de Sion mezunu, birçok yabancı dil bilen, okumayı seven bu hanım, egzotik bir adaymışcasına anlatılıyordu. Sanki yaptığı iş çirkin değil ilginçti sadece. Ölümünden sonra da bu hikâyeler devam etti. Bir efsaneydi o. Yaptığı işe inanıyor, düzgün yapıyor ve tabii ki suçluluk duymuyordu.

Bir röportajda Füsun Erbulak'ın, "Mutlu fahişe var mıdır? sorusunu "Bir kadın başka hangi işten bu kadar para kazanabilir ki? Para, erkek, çocuk, eğlence hepsi var. Neden kurtulmak istesin, neden mutsuz olsun," diye; "Erkek genelevleri açılsa kâr getirir mi?" sorusunu ise, "Ayıptır. Bizim bir aile hayatımız var, bir namusumuz var, olmaz öyle şey," şeklinde cevaplıyordu. Çalışma anlayışı kadar toplumsal hayatla da ilgili ikiyüzlü ve oturmuş görüşleri vardı.

Barış Manço sahip olduğu bir antika arabadan bahsederken, "Aynısından bir tek Matild ablamızda var," demişti. Sosyete terzilerinin fuhuş trafiğindeki yeri ilginç bir konudur. Terzilikten, genelev patroniçeliğine geçen Manukyan da sosyetede bulunmuş, zevk sahibi bir kadındı. Antika Rolls Royce'unun koltuklarını kaplamak için Afrika ormanlarında tam yirmi yedi antilop avlandığını, tekerleklerin jantlarının bile gümüş olduğunu bazı gazeteciler o gün bugün neşe içinde, utanmadan anlatıp durdular. Başka birçok yatırımı olsa da, sahip olduğu genelevlerin sayısını azaltmak bir yana hep çoğalttı. Gelirinin bir kısmını hep düzenliliğiyle övündüğü evlerinde üç kuşaktır çalışan kadınlar oluşturdu.1946 yılından itibaren polis kayıtlarına geçen Manukyan, en son 1992 ve 1996'da küçük yaşta kız çalıştırmaktan gözaltına alındı. Manukyan, zenginleri sevdiğini saklamayan Özal'ı o kadar seviyordu ki, onun Türk bayrağı önünde çekilmiş resminin aynısını kendi portresine de uygulatmış ve iki resmi bir çerçeve içine koyarak evinin baş köşesine asmıştı

Matild Manukyan'ın, ölümünden sonra renkli hayat hikâyesinin tefrika edildiği gazetede onunla aynı iş alemini paylaşan Asuman Yetiş'le ilgili bir haber vardı. Bir süre öncesine kadar İzmir genelevinde çalışan Yetiş, bir buçuk yıl önce polise başvurmuş ve "çiçek grubu" olarak bilinen fuhuş mafyasının kendisini genelevde zorla çalıştırdığını söylemişti. Yapılan soruşturma sonucu dokuz kişi tutuklanmıştı. Daha önce üç kez öldürülmek istenen Yetiş, bu olaydan sonra evinde kocasıyla birlikte bıçaklanmıştı. Fuhuşun güle oynaya yapılması gerektiğine bir patronlar bir de müşteriler inanıyor olsalar gerek. Abanoz sokağının düşesi Manukyan, kızlarını belki bizzat zorlamıyordu. Gerektiğinde yaptığı ikna edici konuşmaları meşhurdu gerçi ama nankörleri korkutmak başka birilerinin işiydi. Manukyan'ın emrinde çalışan insan çoktu. Mehmet Sarışın, "Ölümü sonrası, Manukyan sayesinde ekmek yediklerini bilen genel kadınlar gerçekten üzgündü ve çoğu yastaydı," diye yazmış. İnsan pezevengi bile olsa tanıdığı biri ölünce üzülür elbet. Üstelik bu kızlar değil midir şehrin bütün erkeklerine hizmet verirken sadece vücutları değil kalpleri de istenen? Ayrıca Manukyan gücüne güvenilen bir patrondu. Yazın konuştuğumuz genelev işletmecisi Tuğba, "Manukyan varken kimse bu genelevin yerini değiştiremez," diyordu. Son zamanlarda desteğini aldığı grupların başında ülkücüler geliyordu. Hayırsever Manukyan Şişli MHP'den kira almıyordu örneğin. MHP ise Fransız tasarısından sonra da bir Ermeni'den böyle destek almayı içine sindirebilmişti! Abanoz sokağında en çok rastlanan figür üç hilal. Ne de olsa şiddet bu alemlerin olmazsa olmazı ve ülkücüler bu pis işin de tabii ki içinde. Manukyan bütün ilişkilerine rağmen 1996 yılında uğradığı bombalı saldırıdan canını zor kurtarmıştı.

Büyük "mama" gerçekten de büyük bağışlar yapan bir zengindi. Öyle ki 1995'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne yapmak istediği yüklü bağış tartışmalara yol açmıştı. Konuyla ilgili açıklama yapan İstanbul müftüsü fuhuşla kazanılan paranın hayır işlerine kullanılamayacağını söylemişti. Profesörler karşı karşıya gelmişti. Manukyan hatırlanmak, hayır duası almak istiyordu. Bu da adının bir plakete yazılması demekti. Nöroloji bölümü bunu yapmıştı, göz bölümü olmaz diyordu. Devlet gibi yüce bir kurumun izni dahilinde kazanılan paranın bağış olarak alınması, nedense tartışma yaratıyordu. Peki vergileri öderken iyi miydi?

Matild Manukyan'ın en büyük arzularından biri hayatının bir belgeselle ölümsüzleşmesiydi. Keşke bu mümkün olsa. Pera nostaljili bir pembe kurdele değil ama gerçeklere dayanan bir belgesel. Bu pis pırıltılarla süslü masalın güçlü kadın kahramanı ve onu bedenleriyle, kanlarıyla ve gözyaşlarıyla besleyen diğer kadınlar...

İyi olmaz mı?

Handan Koç

Bunlar Bosna'da değil,

ohal bölgesinde oldu

Diyarbakır Terörle Mücadele Şubesi'nde tecavüze ve işkenceye maruz kalan S.Ö.'nün, sekiz polis aleyhine açılan davasının ilk duruşması yapıldı.

"Benim elimden her gün yüz tane kadın geçiyor"

S.Ö. 1968 Diyarbakır Lice doğumlu, evli, altı çocuklu bir Kürt kadını. Kocası PKK'ye üyelikten cezaevinde. 5 Kasım 1997 yılında, akşamı altı sularında Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nden geldiklerini söyleyen altı yedi polis tarafından evi basılıyor. Evden alınıp gözleri başındaki tülbentle bağlanarak, arabayla önce yakındaki bir karakola, sonra da Diyarbakır Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ne götürülüyor. Gözündeki tülbent çıkarılıp yerine bir göz bantı takılarak, elleri arkadan bağlanıyor. Asansörle bir odaya çıkartılıyor. Kendisine ve kocasına yönelik küfürler edildikten sonra seslerin azaldığını fark ediyor S.Ö.. Yalnızca bir polisle kaldığını anlıyor. Polis onu yere itiyor, zorla elbisesini çıkarıyor yüzünü ve göğüslerini yalıyor. S.Ö. çok az bildiği Türkçesiyle "Ne olur yapma, kocam cezaevinde," diyerek yalvarıyor. Polis, "Benim elimden her gün yüz tane kadın geçiyor, kendini ne zannediyorsun sen?" diyor. İç çamaşırlarını çıkarıyor, "Senin kocan cezaevinde, bu işleri özlemişsindir," diyerek tecavüz ediyor.

Daha sonra S.Ö.'yü başka bir odaya götürüyorlar. Çıplak soyulup kollarından askıya alınıyor, göğüs uçlarından, ayak parmaklarından, cinsel organından elektrik veriyorlar. Askıdayken cinsel organında ve bileklerinde sigara söndürüyorlar. Daha sonra bir tekerleğin içine koyuyor, havada döndürüyorlar. döndürürken elektrik veriyorlar ve tekerleğin içindeyken copla hem makattan hem vajinal yoldan birkaç kere tecavüz ediyorlar.

"Kimsenin yüzüne bakamam artık"

8 Kasım'da uçakla İzmir Emniyeti'ne götürülüyor. İzmir Emniyeti'ne teslim edilirken, "Alın buna bir banyo yaptırın," deniliyor. S.Ö. banyo sözünü duyunca çok etkileniyor. Çünkü tekrar tecavüz edileceği korkusuna kapılıyor. Ama orada çok yoğun işkence görmüyor, daha çok küfür ediliyor. Daha sonra gözaltında olan iki kadınla birlikte bir nezarethaneye konuluyor. Ruhsal olarak da çok kötü durumda olan S.Ö. nezarethanedeki battaniyelerin şeritlerini söküp saklıyor. Kadınlar uyuduktan sonra o şeritleri boğazına bağlıyor ve kendini mazgala asıyor. Mazgal çok yüksek olmadığı için ayaklarını kaldırarak iradi bir şekilde intihara kalkışıyor. Epey bir süre nefessiz kalıyor. Neyse ki kadınlar uyanıp durumu fark edince S.Ö. hastaneye kaldırılıyor. Bir süre kendini bilmeden, serum takılarak yatıyor. Uyandığında doktora, "Ben ölmek istiyorum, çok kötü şeyler yaşadım, kimsenin yüzüne bakamam artık," diyor. Bu ifadesine rağmen hiçbir girişimde bulunulmuyor. Tedavisi bitince tekrar Terörle Mücadele Şubesi'ne götürülüyor. İntihar adli bir olay olduğundan ertesi gün ifadesi alınıyor. Savcı iki kadının ve o gün görevli olanların ifadelerini de alıyor. S.Ö. ifadesinde, "Diyarbakır'da bana yaptıkları işkenceler aklıma geldi. battaniyenin şeritlerini çözdüm. Rüyamda da bana işkence yapıldığını gördüm, o yüzden kalkıp battaniyenin ipleriyle intihar etmek istedim," diyor. Fakat bu ifadeye rağmen savcı ona hiçbir şey sormuyor...

Kiki Smith'in "Tale" adlı yapıtı, The Power of Feminist Art kitabından alınmıştır.

"Darp ve cebir izi yoktur"

S.Ö. Kasım'ın 11'inde Diyarbakır'a geri götürülerek DGM'ye çıkarılmadan önce bir adli hekime gösteriliyor. Sekiz gün gözaltında kaldığını ve işkence gördüğünü söylemesine rağmen, "Darp ve cebir izi yoktur, elektrik izine de rastlanmadı," diye rapor veriliyor. Fakat S.Ö.'nün tanıklığı rapora geçiyor. DGM'ye çıkarıldığında ise PKK'ye yardım ve yataklık yaptığı suçlamasıyla tutuklanıp Uşak Cezaevi'ne konuyor. S.Ö. gözaltında yaşadıklarını başından itibaren gizlemiyor, anlatıyor fakat hiç kimse onunla ilgilenmiyor. Ta ki 1998 yılında Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim'den Avukat Fatma Karakaş'la görüşene kadar.

S.Ö. 2000 yılının sonbaharında, tam otuz üç ay sonra Burdur'dan tahliye oldu. Ruh sağlığı çok kötü olduğu için hâlâ Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nda (İHV) tedavisi devam ediyor. Kocasının cezaevinden çıkmasına daha dört yıl var. Çocuklarıyla birlikte İzmir'deki akrabalarının yanında yaşıyor. İleriye yönelik iki isteği var, biri çocuklarıyla birlikte kocası cezaevinden çıkana kadar İstanbul'da yaşamak, ikincisi davasını takip edip kendisine eziyet edenlerin cezalandırıldığını görebilmek...

"Savcı bilerek ve isteyerek S.Ö.'ye yapılan tecavüzü atladı"

Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim'den Avukat Fatma Karakaş, davayla ilgili bilgileri ve gelişmeleri anlattı:

"S.Ö.'yle Uşak Cezaevi'ndeyken görüştük. Gözaltında yaşadığı tecavüzleri ve işkenceyi anlatıp şikâyetçi oldu. Girişim olarak suç duyurusunda bulunduk. Suç duyurusundan sonra Diyarbakır Valiliği 'polisler hakkında soruşturma yapmaya gerek yoktur,' diye bir karar verdi. Kararı verene kadar dosyayı bir buçuk yıl boyunca sürüncemede bıraktı. Bunun üzerine biz, konuyla ilgili deliller var, deyip karara itiraz ettik. Ve ilginç olan Diyarbakır'da evrakı inceleyen savcı da 'Bu olayda bir intihar var, sigara yanığı izleri var. Bunlar doğru olduğuna göre müştekinin diğer ifadeleri de doğru olabilir,' diyerek hemen hemen bizimle aynı görüşe sahip olarak itiraz etti. Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi de hem bizim hem savcının itirazı üzerine dava açılması gerekir diyerek valiliğin işlemini kaldırdı. O sırada Burdur Cezaevi'ne alınan S.Ö.'yü Burdur Devlet Hastanesi'ne sevk ederek kolundaki izleri tespit ettirdi. Neticede Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı.

Bizim suç duyurusu dilekçemizde, savcının itiraz dilekçesinde, Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi'nin kararında bir normal yoldan tecavüz ve ayrıca makattan, vajinal yoldan coplu tecavüz var. Fakat davaya bakan savcı iddianamesinde S.Ö.'nün uğradığı copsuz tecavüzden hiç bahsetmiyor. Yani savcı burada bilerek ve isteyerek polisin S.Ö.'ye yaptığı tecavüzü atlamış.

Sekiz polis hakkında, işkence, kötü muamele ve tecavüz suçlamasıyla açılan davanın birinci duruşması 30 Ocak 2001'de görüldü. Polislerin hiçbiri duruşmaya gelmedi. Çünkü şu anda bu polislerden yalnızca dördü Diyarbakır'dayken ikisi Ankara'da, biri Konya'da biri ise İzmir'de görev yapıyor. Şehir dışında olan polislerden üçünün ifadesi geldi. Üç polis de ifadelerinde, Biz terörle mücadelede yakalama yapan ekipteydik ve yakalamadan sonra biz yakaladığımızı onlara teslim ederiz, sorguyu biz yapmayız,' diyor. Ayrıca duruşmaya gelmeyen polislerin savcıya verdikleri ifadelerde de aynı savunma var. Demek ki bu dosya önemli sorunlar barındırıyor. Bir tanesi ki, bunu duruşmada söyledim, nezaret defterlerinin istenmesi. 5 Kasım'la 8 Kasım arası Diyarbakır'da görevli polislerin listesinin getirilmesi ve o tarihler arasında görevli olanlara dava açılması. Belki de o polisler gerçekten sadece yakalamış olabilirler. Mahkeme bunların hepsini zapta geçirdi ama ne karar verecek bilemiyoruz. Bunun dışında İHV'den alacağımız raporu da mahkemede ibraz edeceğiz. Ayrıca S.Ö.'yle aynı nezarette kalan iki kadın tanığımız var. Eğer çekinmezlerse gelip tanıklık yapacaklar."

İkinci duruşma 10 Nisan 2001 tarihine ertelendi.

Nevin Cerav

Takuhi, Vartuhi, Vartanuş, Anuş, Hayganuş, Sırpuhi, Hripsime, Keğeszik, Mari, Maryani, Maresa, Azat, Hrantuhi, Homosi, Anahid, Şuşan, Şuşanig, Bayzar, Arev, Arevig, Hınaz, Hınazand'a

arkadaşıma dokunma!

Ermeni Soykırımı Tasarısı Fransız Meclisi'nden geçip Türkiye'nin önüne sürüldüğünde Türkiye'deki siyasal ortamı nasıldı? ABD ve Rusya arasındaki Soğuk Savaş Dönemi'nin Türkiye'deki ürünü Alparslan Türkeş'in ırkçılığı şiar edinen partisi ve devlet destekli silahlı güçleri Meclis'e girdi. Parti programı ırkçılıktan ibaret olan saldırgan MHP'nin 1989'da "duvar'ın yıkılmasıyla birlikte içerdeki "moskof uşakları"yla çatışma, aydınları, solcu düşünür ve bilim insanlarını öldürme stratejisi yani varlık nedeni bu kez "Kürt düşmanlığına" yöneldi. Bu benzersiz "saf kan Türkler" Meclis'te saldırganlıklarıyla muhafazakâr Kürt milletvekillerinden Şahanlıoğlu'nun ölümüne yol açınca DYP'yi bile karşılarına aldılar.

Ermeni Soykırımı Tasarısı bu ortamda yeniden gündeme geldi. Milletçe seksen altı yıldır reddettiğimiz, görmek, kabul etmek istemediğimiz 1915-1916 Ermeni Tehciri, 2001'in ilk günlerinde Türkiye'nin önünde tartışılması, aydınlatılması, açıklanması gereken karanlık bir sayfa olarak duruyor. Bu konudaki gerçeklerin açığa çıkmasında az da olsa katkısı olacağını düşündüğüm kişisel bir tarihçeyi, iki Ermeni kız çocuğunun öyküsünü anlatmak istiyorum.

Fotoğraf: *Tuzla Ermeni Çocuk Kampı Bir El Kayma Öyküsü*, İnsan Hakları Derneği

Babamla annemin ailelerinde iki Ermeni kız çocuğu "evlat edinilmiş"ti. Tehcir sırasında Ermeni çocuklar toplatılmış ve Türk ailelerine "evlatlık" olarak verilmişti. Uç beş yaşlarındaki kız çocukları ailelerinden koparılıp hükümet binalarında toplatıldı. Daha sonra büyük kentlerdeki "iyi" ailelerden, bu çocukları alıp evlat edinmeleri istendi. Babaannem ve anneannem birbirinden farklı kentlerde İstanbul ve Samsun'da bu çocuk toplama merkezlerinden birer Ermeni çocuk aldı.

Babaannem üç yaşındaki adını bilmediği çocuğa Sadiye adını verdi ve onu kızı gibi sevdi. Sadiye evde kardeş muamelesi gördü, okudu, ilkokul öğretmeni oldu. Evlenmedi ve babaannemden ayrılmadı, Çorlu'daki öğretmenlik yılları hariç. Gözlerindeki derin korku ifadesini yaşamı boyunca taşıdı. Babaannem ona ne yaşadığını sormadı. O da anlatmadı. Anlatamadı. Dehşet sahneleri yalnızca rüyalarında, anlamadığı bir şekilde ortaya çıkıyordu. Kan-en korktuğu şeydi. Genç yaşından başlayarak boğazındaki rahatsızlık hissinden kurtulamadı. Doktorlar gırtlağındaki hastalığa teşhis koyamadı. İleri yaşlarında, gırtlağında hissettiği acı hissi arttı. Ailede, anne ve babasının gırtlağı kesilerek öldürüldüğü, Sadiye'nin bu gaddarlığa tanık olduğu ve boğazındaki rahatsızlığın bu olaydan kaynaklandığı fısıltıyla dolaştı. Babaannem onu öyle çok sevdi ki, Aksaray'daki küçük ve tek evini ölmeden önce Sadiye'ye bıraktı. onun yine ortada kalacağından korkarak.

Anneannemin Zehra'ya sevgiyle ve çocuğu gibi davrandığını biliyorum. Ancak Zehra'nın yeri biraz daha farklıydı. Ev işlerine yardım ediyordu. İlkokuldan sonra okumadı. Annemin, "benim kızkardeşimdi" demesine ve onu çok sevmesine rağmen, ailenin aristokrat eğilimlerinden olacak, Zehra'nın statüsü "kardeşleri" gibi olmadı. Fakir, genç bir boyacı ustası ile severek evlendi. Dikilitaş'ta küçük bir evde yaşadı. Biri kız iki çocuğu oldu. Annemin ona çok sevgi gösterdiğini ama Zehra'nın kendini eşit hissetmediğini, huzursuzluk duvduğunu anımsıyorum. Zehra'nın tarihçesi de ailede hep fısıltıyla konuşuldu. Zehra ile ilgili fazla bilgi toplayamadığım bir yaşında, o vefat etti.

Türkiye'de Ermeni kız çocuklarının tarihi fısıltılar tarihidir. Acılı, haksız, yaralı bir fısıltılar tarihi... Çok yakınındaki bu iki kız çocuğunun, Zehra'nın ve Sadiye'nin ya da Hrantuhi, Şuşan, Hınaz, Arevig'in tarihini kim yazacak?

"Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" diyenler, yalnızca "Kürt" olduğu yani "başka", "farklı" olduğu için insanları öldürmekten kaçınmayanlar, açlık grevindeki mahkûmlar için "Bırakın gebersinler" diyenler, ırkçılar ve ırkçılık toplumsal hafızamıza daha ne kadar hükmedecek? Ne zaman "dur" diyeceğiz, onlarla beraber çiğnenen onurumuzu, bütünlüğümüzü koruyacağız?

Ermeniler benim arkadaşım. Takuhi. Vartuhi. Hripsime, Matyani, Bayzar benim arkadaşım. Rumlar benim arkadaşım. Kürtler benim arkadaşım. Süryaniler benim arkadaşım. Arkadaşlarıma dokunmayın. Ermeniler'e dokunmayın. Rumlar'a, Kürtler'e, Süryaniler'e dokunmayın.

Yaprak Zihnioğlu

Dışardaki ilk sanıklık

Beşiktaş DGM çok kalabalık. Ortalık gazeteci kaynıyor. Davanın olacağı söylenen saatte herkes orada. Pınar'ın dostları, basın, ailesi, sokak çocukları, travesti Demet Demir ve Esmeray...Ve Pınar Selek geliyor işte. Etrafını çevreleyen insanların hepsine aydınlık bir gülümsemeyle "merhaba" diyor. Herkesin elini sıkıyor, hal hatır soruyor. Alp Selek şimdilik baba olarak kızının yanında. Pınar'a desteğe gelen bir başka isim Reha İsvan. Kendisi de bir barış davası sanığı olarak Pınar'ın yanında. "Ben gelmeyeceğim de kim gelecek? Ben de aynı şeyler için uğraştım ve hapis yattım," diyor. Ardından da gülerek ekliyor "Gerçi Pınar'a çok yaklaşmamaya çalışıyorum. Ben üç buçuk yıl yattım, Pınar iki buçuk yıl yattı. N'olur n'olmaz kızın başına iş açmayayım."

Pınar, heyecanlı olduğunu söylüyor ya, doğrusu hiç belli etmiyor. Dışarı çıktıktan sonra ilk kez kelepçesiz oturacak sanık sandalyesinde. Heyecanını gülümseyerek bastırıyor. Alp Selek avukat cübbesini giydi, şimdi Pınar'ın hem babası hem avukatı.

Gülünce gözlerinin içi gülen insanlardan korkma, derler. Üç yıl boyunca gülünce gözlerinin içi gülen Pınar'dan hepimizi korkutmaya çabaladılar ama sonuç ortada, korkmayanlar kazandı.

Cezaevinde tecavüzün Sonu yok mu?

Cezaevlerindeki taciz ve tecavüz olaylarına bir yenisi daha eklendi.

Malatya Cezaevindeki kadın tutsaklardan Gülay Efendioğlu'na, gardiyan Mustafa Özen'in tecavüz ettiği iddia edildi. Geçtiğimiz ay İnsan Hakları Derneği'nden yapılan açıklamada kısa bir süre sonra cezaevlerindeki taciz ve tecavüz vakalarının açıklanmaya başlanacağı belirtilmişti. Halkın Hukuk Bürosu ve TAYAD bülteninde yer alan açıklamada Gülay Efendioğlu'nun hastaneye götürülürken tecavüze uğradığı belirtildi. Bir süre kötü muameleye maruz kaldıkları için operasyon sonrasında görüşe çıkmayan mahkûmlar, çıktıkları ilk görüşte ailelerine Gülay Efendioğlu'nunu gardiyan Mustafa Özen tarafından tecavüze uğradığım söylediler. Gardiyanların müdahalesiyle engellenen görüş sonrasında olayla ilgili elimize başka bilgi ulaşmadı. Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatları da olaydan haberdar olduklarını, önümüzdeki günlerde görüşmeye gideceklerini belirttiler.

"yarı medeni yasa istemiyoruz"

Yıllardır beklenen Medeni Kanun'daki değişiklikleri içeren taslak Adalet Komisyonu'nda kabul edildi. Çeşitli kesimlerden kadınlar, taslağın bir an önce yasalaşmasını istiyor.

Geçtiğimiz yıl hazırlıkları sonuçlanan Medeni Kanun'daki değişiklikleri içeren taslağın, TBMM Adalet Komisyonu nda görüşülmeye başlanması birçok kesimden kadını harekete geçirmiş, çeşitli eylemler yapılmıştı. İstanbul'da Ka-Der'in (Kadın Adayları Destekleme Derneği) çağrısıyla ANAP, DYP ve Liberal Parti'nin kadın kollarından kadınlar, Medeni Kanun'un 75. yıldönümü olan 17 Şubat Cumartesi günü bir gösteri düzenledi. Dolmabahçe'den başlayarak araba konvoyuyla İstanbul turu yapmak isteyen kadınlara polis izin vermedi.

Arabalarına "Erkekvekili mi, milletvekili mi?", "Yarı medeni yasa istemiyoruz" yazılı afişler asan ve üzerinde "Medeni yasamı istiyorum" yazılı balonlar uçuran kadınlar bir de basın açıklaması yaptılar. Açıklama kısaca şöyle: "Kadınlar yıllardır Medeni Kanun'la ilgili yapılacak değişiklikleri bekliyor. Şimdi Meclis Adalet Komisyonu'nda görüşülen Medeni Kanun'la ilgili değişiklik içeren taslağın, TBMM Genel Kurulu'na getirilerek bir an önce çıkarılmasını istiyoruz."

Ayrıca Ankara'da da, Devlet Bakanı Hasan Gemici'nin, Ankara Barosu avukatlarının, kadın milletvekillerinin ve çeşitli sivil toplum örgütlerine üye kadınların katılımıyla bir miting düzenlendi. Anıtkabir ziyaretiyle başlayan yürüyüş, Tandoğan Meydanı'na kadar devamı etti. "Karanlıktan aydınlığa medeni yasa" slogamı atılan mitinge yaklaşık bin kişi katıldı. Eksikliklerin, yanlışlıkların ve yine kadınlar aleyhine hükümlerin yer aldığı taslak meclisten çıkarsa, yasalar karşısında kadın erkek eşitliği mücadelesinde yeni bir dönem başlamış olacak.

Meclis Adalet Komisyonu'ndan Fazilet Partisi Van Milletvekili Fethullah Erbaş, taslakla ilgili şunları söyledi:

"Şu anda taslağı her çarşamba yapılan toplantıda görüşüyoruz. Adalet Bakanlığı'ndan uzmanlar, konuyla ilgili hocalar geliyor. Hanımlarla ilgili bölümde mal rejimiyle ilgili çeşitli görüşler var ama taslakla ilgili çok büyük bir görüş ayrılığı yok. Aslında tabii bu konuda ben kendi adıma eşime güveniyorum. Yani canımı emanet ettiğim birine mal konusunda güvensizlik yapmam saçma. Ama çeşitli sakıncalar doğuran durumları önlemek için tedbirdir tabii."

Avukat Canan Arın, Medeni Kanun Taslağı'nı değerlendirdi.

"Evlilik sırasında edinilmiş mallarla ilgili. yasa bir seçimlik hak getiriyor. Eskiden evli olanlara diyor ki, kanunun çıkıp kesinleşmesinden sonra altı ay içinde yetkili makamlara başvurup hangi rejimi seçtiğinizi bildirin. Eğer bildirmezseniz, yasal rejim olan evlilik birliği içinde edinilmiş mallara ortaklık rejimini kabul ettiğiniz sonucu çıkacaktır. Şimdi bu şu demek; evlilik birliğinin başlamasından itibaren tarafların parasını vererek aldıkları bütün mallar her iki tarafın da ortak malı sayılacak. Ve boşanma halinde bu mallar eşit olarak ikiye bölünecek. Bugün yasal olan rejim Mal Ayrılığı Rejimi'dir. Aslında Türkiye'de Mal Birliği ve Mal Ortaklığı diye iki ayrı rejim daha vardır. Fakat taraflar evlendikleri sırada ya da evlendikten sonra bu rejimlerden herhangi birini seçmedikleri için kural olarak mal ayrılığı rejimini seçmiş kabul ediliyorlar.

Şimdi değişiklik içeren taslakla ilgili önce şunu sormak gerekiyor; biz kadınlar Medeni Kanun değişikliği derken neyi kastediyoruz? Çünkü Medeni Kanun'da şahsın hukuku, eşya hukuku gibi daha başka kitaplar da var. Ama bizi temel olarak ilgilendiren ve hem Türkiye Cumhuriyeti Anayasası hem de bütün uluslararası metinler karşısında Türkiye'nin kadın erkek eşitliği ilkesini ihlal etmesi, bu nedenle de aykırı olan tüm maddelerin değişmesini istiyoruz. Yani Medeni Kanun derken, kadınlarla ilgili hükümleri ve aile yasasını kastediyoruz. Meden Kanun'la ilgili oluşturulan mevcut tasarı kadınla aleyhine bazı hükümler de getiriyor. Mesela bugün kü Medeni Kanun'da, bir kadının erkeğe nafak ödemesi için kadının mali durumunun iyi olması ge rekiyor. Oysa bu son değişiklikten sonra, kadın er keğe nafaka ödeyecek. ama kadının mali durumu nun iyi olması aranmayacak. Şimdi bu kadınla aleyhine bir hükümdür. Biz kadın erkek eşitliğini sağlanmasını istiyoruz, aile reisliğinin kaldırılmasın istiyoruz. ancak Türkiye'deki kadın erkek eşitliğ gerçek anlamda sağlanıncaya kadar kadınlar lehin pozitif ayrımcılık yapılsın istiyoruz.

Tüm bunlar saklı kalmak koşuluyla, yapıla İkinci Kadın Sığınakları Kurultayı nda katılım tüm kadın grupları ortak bir karar aldılar. Dedile ki; mevcut tasarıda bazı eksiklik ve yanlışlıklar var dır, ama bunlar için tekrar vakit kaybetmeyelim. C nedenle de, şu anda hazırlanan Medeni Kanun Tas lağı nasılsa, aynı şekilde çıksın. Şu anki elzem du rum ve politik duruşumuz budur."

Medeni Kanun'da kadın erkek eşitliği ve ai leyle ilgili değiştirilmesi öngörülen bölümler den birkaç tanesi taslakta şöyle geçiyor:

Eşitlik maddesi: Anayasanın 10. maddesinin 1 fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra ek lenmiştir; "Kadın ve erkek eşit haklara sahiptirler Devlet. cinslerarası eşitliği sağlamak için olumlu ay rımcılık dahil gereken her türlü önlemi alır."

Doğum izni: Kanunlara tabi olarak çalışanla arasındaki doğum izin sürelerine ilişkin farklılık or tadan kaldırılmış olup aylıksız ebeveyn iznine dö nüştürülmüştür; "Doğum öncesi 6 hafta, doğum son rası 8 hafta ücretli izin, 6 ay ücretsiz ebeveyn izni.

Ailenin korunması: "4320 Sayılı Kanun metnin de 'kusurlu eş' yerine 'şiddet uygulayan aile birey ifadesi kullanılmak suretiyle ifade birliği sağlanmı talep olmasa bile hâkimin kendiliğinden tedbir nafa kasma hükmedebileceği belirtilmiş, tedbir kararın uyulmaması halinde verilecek hapis cezasının paray çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği ifade edilmiş harç muafiyetinin kapsamı genişletilmiştir."

Aile Mahkemeleri Kurulması: "Aile hukuku al nına ait uyuşmazlıklara bakmak üzere ve psikolo pedagog, sosyolog, sosyal hizmet uzmanı destekli a le mahkemelerinin kurulması amacıyla Kanun T sarısı Taslağı hazırlanmıştır."

Medeni Kanun Tasarısı: "Tasarı, medeni hakl alanında kadın erkek eşitliği açısından önemli de şiklikler getirmektedir. tasarıda, aile reisliği. mal jimleri, evin seçimi, evlilik birliğinin temsili, çocu ların velayeti, meslek seçimi ve benzeri konular kadın erkek eşitliği getirilmiştir."

Nevin Cer

Aslında konvoy yapacaklardı

en büyük delil **mezarı**

Alman Sosyolog Andrea Wolf, 1998 yılında Van'ın Çatak ilçesine bağlı Keleş Köyü'nde bir operasyonda öldürüldü. Ölümüyle ilgili soruşturma üç yıl sonra başlatıldı.

Almanya'daki yaşamını, nelerden hoşlandığını, nasıl bir kadın olduğunu bilmiyoruz Andrea Wolf'un. Tek bildiğimiz insan hakları savunucusu ve sosyolog olduğu, 90'lı yılların sonunda Türkiye'ye gelip PKK'ye katıldığı, silah kullanmadığı ve PKK'de bulunduğu dönemi kitap haline getirmek istediği. Ve annesinin de bir insan hakları savunucusu olduğu. 23 Ekim 1998 yılında, kırk yaşındayken bir operasyonda öldürülen Andrea Wolf'un, aynı operasyonda sağ olarak kurtulan arkadaşlarının öldürüldüğü günle ilgili verdiği bilgiler şöyle:

Operasyonun yapıldığı gün Andrea Wolf arkadaşlarıyla bir mağarada gizleniyor. Mağaraya bomba atılınca Wolf dışarı çıkıyor ve askerlerle konuşmak istiyor. Fakat askerler onun kadınlığıyla alay edip küfrettikten sonra kurşuna diziyorlar. Bu arada bazı gerillalar kaçmayı başarıyor, bazıları da teslim oluyor. Kaçarak gizlenen gerillalar ertesi gün Wolf'un göğüslerinin kesildiğini, cinsel organının ve kafasının tarandığını görüyorlar.

Frankfurt Mahkemesi'nden Türkiye aleyhine soruşturma

Bu gelişmelerin ardından Wolf'un öldürüldüğünü duyan Almanya'daki arkadaşları bir komisyon kurup olayı araştırmaya başlıyor. Operasyondan sağ olarak kaçan gerillaları bulup onların ifadelerini alıyorlar. Ayrıca Frankfurt Eyalet Mahkemesi'nde de Türkiye'nin Wolf olayında bir savaş suçu işleyip işlemediğiyle ilgili olarak soruşturma başlatılıyor.

Sonunda Almanya'daki komisyon İHD İstanbul Şube Başkanı Avukat Eren Keskin'i arıyor ve Andrea Wolf'un annesi Liselotte Wolf'un avukatlığını yapıp yapamayacağını soruyor. Teklifi kabul eden Keskin, anne Wolf'un vekâletini alır almaz Türkiye'deki süreci de başlatmış oluyor. Davayla ilgili olarak Keskin önce İçişleri Bakanlığı'na başvurarak konuyla ilgili olarak bilgi istiyor. Bakanlık başvuru üzerine bir cevap gönderiyor ve bu cevap Eren Keskin'in bürosuna Terörle Mücadele Şubesi'nden beş polis tarafından tebliğ ediliyor. Gelen cevapta İçişleri Bakanlığı operasyonu doğruluyor, sağ olarak ele geçirilen kişilerin isimlerini veriyor, fakat Andrea Wolf'la ilgili hiçbir bilgiye rastlanmadığını belirtiyor. Wolf dışında verilen bilgiler, yakalanan kişilerin isimleri Eren Keskin'in elindeki bilgilerle birebir örtüşüyor.

Kod adı Ronahi

Eren Keskin sonraki gelişmeleri şöyle anlatıyor: "Biz konuyla ilgili olarak, İçişleri Bakanlığı'nın bize yolladığı yazıyı da ekleyerek Çatak Cumhuriyet Savcılığı'na geçtiğimiz kasım ayında suç duyurusunda bulunduk. Ve şöyle bir şansımız var, Çatak Cumhuriyet Savcısı Raif Bıkmaz gerçekten hukukçu kimliği ağır basan titiz bir savcı, bu konuda iyi bir çalışma yaptı. Van Devlet Güvenlik Mahkemesi'nden, sağ olarak ele geçen, bizim de isimlerini bildiğimiz, İçişleri Bakanlığı'nın da doğruladığı kişilerin bütün ifade örneklerini istedi. Van Devlet Güvenlik Mahkemesi'nden gelen ifadelerin hepsinde, jandarmanın aldığı ifadelerde Andrea'dan söz ediliyor. Ama şöyle, örgütten tanıdığımız kişiler bölümünde Andrea'dan Ronahi diye bahsediliyor. Çünkü kod adı Bonahi. Adının Ronahi, uyruğunun Alman olduğu, operasyon sırasında öldürüldüğü söyleniyor. Çatak'a gittiğimde savcı bunu bana da sordu, verilen ifadelerle benim bilgilerim örtüştü. Tabii bu gelişmelerin sonucunda İçişleri Bakanlığı nın doğruyu söylemediği ortaya çıktı. Oysa 8 Kasım 1998 tarihli *Hürriyet Gazetesi* bile Andrea Wolf'un operasyonda öldürüldüğü haberini vermişti.

Bu arada buradaki suç duyurusunu yaptıktan sonra Alman Kriminal Dairesi benim ifademi almak istedi, bunun üzerine Almanya'ya gittim, tüm bilgileri anlattım. Çünkü orada da bir soruşturma sürdürülüyor."

Cesedini köylüler gömdü

İlginç bir şekilde Andrea Wolf'un mezarının yerini öğrendiklerini söyleyen Eren Keskin, davanın seyri açısından "en büyük delilimiz" dediği mezarın yerini şimdilik açıklamayacaklarını söylüyor. "Olay gazeteye yansıdıktan sonra Andrea'nın cesedini bulan köylüler beni aradılar. Cesedinin ne halde olduğunu görmüşler, onu bulduktan sonra gömdüklerini anlattılar. Andrea sarışın olduğu için dikkatlerini daha çok çekmiş. Yani biz mezarın yerini biliyoruz ama şu anda açıklamak istemiyoruz. Çünkü savcıya da söyledim, mezar bizim için en büyük delil. Eğer mezarın yeri öğrenilirse, ceset çıkarılıp yok edilebilir. Ama savcı bana 'Başvurduğunuz gün bizzat mezarı açmaya gideceğim,' diye söz verdi. Soruşturma devam ediyor, dava açılırsa takip edeceğiz. Dava sonucu takipsizlik kararı verilirse, itiraz edeceğiz, sonuç alınamazsa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuracağız."

Nevin Cerav

ödp'nin diyarbakır il başkanı tacizci mi?

şükrü abay, diyarbakır'da sol siyasetle uğraşan bir tedaş çalışanı. önce emep'te il başkanı olarak görev yapıyor. ancak bu partide uzun kalmıyor. bu konuda kendisi, "ben mart ayında altmış iki kişiyle birlikte emep'ten ayrıldım," diyor. emep yetkilileri ise, disipline aykırı hareketleri dolayısıyla onu partiden attıklarını söylüyorlar. olayla ilgili *evrensel gazetesi*'nde çıkan haber temmuz tarihli.

ancak şükrü abay, sol siyasi yaşamına ve sol parti başkanlığı kariyerine bir nokta koymuyor. geçtiğimiz günlerde diyarbakır'da ilk defa şube açan ödp'ye il başkanı oluyor.

hikâyenin bu kısımlarının bizim dergiyle fazla bir ilgisi yok. bizi ilgilendiren bölümler daha geçmişe dayanıyor. şükrü abay'ın sık sık kadınlara tacizde bulunduğu yönünde iddialar var. bu iddialardan birisinde, telefonla taciz ettiği bir kadının eşi, abay'ın kimliğini ve adresini öğreniyor ve abay'ı, silahlı birkaç adamın elinden tedaş'ın korumaları kurtarıyor. ikinci olayda, abay bir arkadaşının karısına tecavüz ederken yakalanıyor ve iş arkadaşları tarafından ağır biçimde dövülüyor. abay, konuyla ilgili sorularımı sükûnetle karşıladı, "emep'liler oradan ayrıldığım için bana çamur atıyorlar," dedi. oysa bu konuyu danıştığımız emep yöneticileri, atılmasının bu tür olaylarla ilgili olmadığını söylemişlerdi.

aynı konuda ödp'nin örgütlenmeden sorumlu başkan yardımcısı yıldırım kaya'nın görüşüne başvurdum. kaya, kendilerine böyle bir istihbaratın gelmediğini, zaten abay'ın diyarbakır'daki ödp kurucuları tarafından gayri resmi biçimde seçildiğini söyledi. oysa, şehirde görüştüğüm birçok demokrat, bu olaydan haberdardı.

ödp, türkiye'de özel alanda uygulanan şiddetin suç sayıldığı ilk parti. şükrü abay'la ilgili bu haberimizin ihbar kabul edilmesini ümit ediyoruz.

ayşe düzkan

Öküz'den 8 Mart jesti

Öküz'ün son sayısı 8 Mart dolayısıyla kadın yazarlara çizerlere ayrılmış. Pınar Selek, Nurdan Gürbilek, Elif Şafak, Aslı Erdoğan, Türkan Derya, yok yok... Kadın-editörler sayıya erkek sineğin bile girmediğini belirtmişler. Arkadaşlar işe yalnız erkekleri değil, feminizmi bulaştırmamak konusunda da epey bir çaba sarfetmişler. Başarmışlar. Oysa 8 Mart kadınlar için önemi büyük olan politik bir gün.

1929- 1996 arasında çıkan kadın dergilerinin çıkış yazılarından derleme yaptıkları yazıda *Pazartesi* dergisi yok. Şöhret meraklısı değiliz de, "bakın biz de kadın sayısı yaptık" diye, adresine *Öküz* postaladıkları feminist bir dergiyi unutmaları sizce de biraz tuhaf değil mi?

andıç'taki o kadın

Şube sekreterliğiyle sendikal mücadeleye giren Yaşar Seyman, 1989'da seçilen ilk ve tek kadın şube başkanı. Kendi deyimiyle işi "tam gün sendikacılık"

Seyman, aynı zamanda 94'te CHP'den belediye başkan adaylığıyla atıldığı siyasette genel başkan yardımcılığına kadar yükselmiş bir kadın. Sendikal ve politik çalışmalarından kalan zamanlarında yazdığı sendikal dünya ve kadınlarla ilgili dört kitabıyla birçok ödül kazanmış. Ayrıca geçtiğimiz yaz çıktığı Güneydoğu gezisiyle, MGK'nın hazırladığı Andıç raporuna adı giren tek kadın...

Bize "adanmış bir hayat" olarak aktardığı mücadelesini, kadınları, Kürtler'i, CHP'yi ve ülke sorunlarını sıcak üslubuyla anlattı Yaşar Seyman.

Nasıl başladınız mücadeleye?

Bizim kuşağımız zaten çok politize bir kuşak, 78 kuşağı. 68'in devamı olan kuşak. 60 ihtilaline, 12 Mart'a tanıklık etmiş, 12 Eylül'ün tam içinde yaşanmış. 12 Eylül sonrası sendikal dünyayla tanıştım İler şeyin durdurulduğu, yeni bir anayasanın oluşturulduğu, darbenin bütün ağırlığıyla hissedildiği bir süreçti. Sendikamız, banka ve sigorta sektöründe örgütlü bir sendika olan Basi-Sen'di. Önce Türkiye genelindeki on şubenin. Ankara-İç Anadolu şube sekreteri olarak başladım. Bu görevim başkanlıkla sürdü bugüne kadar. O yıllarda tam da kadın hareketi gelişiyordu. O hareketin sendikadaki sesi oldum. İlk başkan seçildiğim yıl Türk-İş genel kurulu 420 delegeyle toplanmıştı ve ben tek kadın delegeydim. Yine Türk-İş'te eğitim komisyonu başkanı olan ilk kadındım, dünya kadın kurultaylarına katılmıştım. Bana 90 lı yıllarda çalışan kadını tanımlar mısınız diye sorduklarında, "iki işvereni, iki sömürgeni, dört vardiyası olan" demiştim; yani ev, iş, çocuklar ve koca. Aslında yazarken kadın hakları savunuculuğu da kendiliğinden gelişti. Aynı zamanda eylemler, 82 anayasasının anti-demokratik hükümlerine başkaldırılar, Zonguldak Direnişi, 89 bahar eylemleri, arkasından Paşabalıçe Direnişi. Sonra 1994'te belediye başkan adayı oldum CHP'den ve 98'de kurultayına katıldım, üçüncü en yüksek oyu aldım. 99 yılı kurultayında tekrar parti meclisine ve merkez yönetim kuruluna girdim ve yaklaşık 15 ay genel başkan yardımcılığı yaptım. Bir oğlum var, oğlumla sendikal mücadelem yaşıttır. Zaten işçi temsilcisi seçildiğimde hamileydim, şimdi oğlum yirmi yaşında.

Politikayı nasıl tanımlıyorsunuz?

Belediye başkan adaylığım Ankara'nın Altındağ ilçesindendi, benim de büyüdüğüm ilçe. Basi-Sen öğrenim düzeyinin yüksek olduğu bir işkolunda örgütlü bir sendika, bir anlamda cam fanustasınız. Böyle bir platformdan çıkıp, gidip büyükçe bir bölümü gecekondu olan bir ilçeden aday oluyorsunuz. 12 Eylül'ün insanlardan götürdükleri, kaybolan değerler, birey olmadan bireyselleşmeler, yani bizim öğrencilik yıllarınızda toplumsal olaylarla çok ilgiliyken. şimdi o gençlerin siyasi olaylardan uzak olmasını, "ben" kavramının çok egemen olmasını filan birçok şeyi bir arada görüyorsunuz. Onlarla bağ kurmak, çok şey kazandırdı bana ama politikanın rant haline dönüşmesi, bir de kadın oluşunuz birçok zorluk çıkarıyor karşınıza. Ben kadın kimliğimi hiç reddetmedim. Bakımlı ellerimle, rujumla, fönlü saçlarımla işçilerle yürüdüm. Kadın kimliğimi korumak için mücadele ettim. Çünkü kimliğimden çok mutluydum. Zaten iktidar çok erkeksi bir kavram. Kadın dünyasının o özgünlüğünü, sıcaklığını sendikaya ve siyasete katmak istedim.

Güneydoğu ya bir gezi yaptınız, bir süredir barış süreci konuşuluyor, çeşitli girişimler var, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Barış süreci çok zor bir süreç, sabır istiyor, içtenlik istiyor. Siz birine geçmişte sizinle şunları yaşadık ama gel barışalım derseniz, böyle barış olmaz. O kusurları zaten siz unuttuğunuz, hoşgöruyle içselleştirdiğiniz zaman barış eli uzatabilirsiniz, o zaman gerçek bir barış olabilir. Toplumsal barış diplomasi ve akıl istiyor ama hepsinin temelinde yatan içtenlik. Aslında çok zenginlikleri olan bir ülke Turkiye. Kürdü, Türkü, Lazı, Ermenisi, Çerkezi ile, her ırkın kültürümüze, tarihimize katkıları var. Yeter ki özgür bir ortamda kendi kimliklerini geliştirmelerine izin verilsin. O zaman işte o guzellikler yaşamın her alanına yansıyacaktır. Çiçeklerin açmasına izin vermek gerekir. Tabii yaşadığımız ülkede sağlıklı bir demokrasinin oluşması gerekiyor, bizim ülkemizin en önemli sorunu demokrasi sürecimizin sık sık kesintiye uğraması. Türkulerle duyurulan darbeler, gelişen teknolojiyle türküsüz darbeler, yoksullaşmanın had safhada olması, yolsuzluklar, bütün bunlarla mücadele, cezaevlerindeki F tipine karşı duruş, cezaevlerindeki kayıplar... Bir siyasi örgüt liderinin yanlışları adalet bakanını aklamıyor. Bir siyasi örgütün lideri yanlış karar verebilir, o kararı kendine gönül verenlere uygulatabilir ama bütün bu yaşanan ölümler, yangınlar bu ülkeyi yöneten siyasileri aklamaz. Örneğin Diyarbakır'da Caffar Okkan değil, Diyarbakır kurşunlanmıştır. Orada gerçekten bir devlet insanının guler yüzü, halkla diyaloğu ceberrut yüzlü olmayan bir devlet yöneticisinin de olabileceğinin kanıtı. Bu sunulduğunda halk bunu görüyor ve sahipleni yor

Türkiye'de cezaevleri için, barış için, kayıplar için yapılan eylemlerde hep kadınlar var, siz bunu neye bağlıyorsunuz?

Toplumsal olaylarda, gerek faili meçhullerde, gerek kayıplarda, kadınlar hep önderlik etmişlerdir. Cumartesi insanları yapay bir yaratım değil, yaşamın bir yaratımı. Mesela Hasan Ocak'ın annesini hiç görmedim ama kaşıyla, gözüyle, başındaki tülbentiyle benim anneme benzeyen bir kadın, o kadın oğlunu aradı, cenazesini buldu. O bu mücadeleyi yaşam pratiği haline dönüştürdü. Keza Metin Göktepe'nin annesi Fadime Göktepe, hiç onun olmayan bir dünyada, yürüyüşlerde önderlik etti, ödüller aldı, ödüller verdi, alkışlandı, oğlunu anlattı. Sonra Zonguldak Direnişi'ndeki işçi olmayan kadınlar yürüyüşün en önündeydiler. Yani toplumsal mücadeleye bir bilinçle girilir, bir de yaşam katar insanı oraya. Kürt kadınları da öyle. Mesela bir coğrafya adı bir sorunun adı oldu. O sorunun adı Kürt sorunuydu, orada

da bir savaş yaşanıyordu, o kadınlar da savaşın içindeydi. Çocuklarının cenazelerini o kadınlar kaldırdı, erkeklerden çok kadınlar önderlik etti ve cenaze törenleri mitinglere dönüştü. Yani kadınlar orada savaşa tanıklık etmediler, içinde oldular, acılarını yaşadılar. Cezaevleriyle tanıştılar, ölümlerle, acılarla tanıştılar. Bütün bu bedellerin sonunda kadınlarda barışın güzelliği yeşerdi. Barış Annelerini, Talabani'ye barış tülbenti sunmalarından beri dikkatle izliyorum. Bu kadınların acıları ancak barışla dinebilir. Biz hep şehit annelerinin varlığından söz ettik. Ama bölgede de acının fotoğrafları asılıydı. Sonuçta her ikisi de anaydı ve analar ağlamamalıydı. Barış için bütün siyasi partilerin, bütün aydınların, kadınların barışa özlemi olmalı. Hazırlanan Andıç raporları insanları yıldırmamalı, insanlar bu mücadeleyi sürdürmeli

Kadınlar çeşitli alanlarda, özellikle de siyasette daha çok vitrin olarak kullanılıyor. Ya da Tansu Çiller gibi bir kadın başbakan oluyor ama erkek egemen sistemi derin ettiriyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kadın kendi ürettiklerini sürece katarsa birilerinin sözcüsü olmuyor. Örgütünün sözcüsü oluyor, örgütüne kendi birikimlerini katıyor, erkekleşmiyor. Bence kadınlar bu kirlenmiş, güven duyulmayan siyaseti aklayabilir ve güven duyulur hale getirebilir. O nedenle örgütün içinde, tabanla birlikte mücadele etmek gerekiyor. O zaman vitrinde aksesuar olmayacak, üretimde olan insan aksesuar olmaz. Şimdi benim sivasi yolculuğum kurultayda noktalandı diyelim, tükenmiyorum ben, ya da sendikal mücadelem noktalandı, tükenmiyorum, kalemim var, sözüm var, yine mücadelem var. Yani adanmış bir yaşamda onurlu bir yürüyüş önemli. Hiçbir örgütün tüzüğünde erkek egemen bakış olacak diye bir hüküm yoktur. Biz yıllardır yazılı olmayan yasaların sıkıntısını çekiyoruz. Örgütlerin kuruluşunda her zaman kadınlar değil erkekler olduğu için, kadının örgütsel kimliği de çok geç gelişiyor.

Ama bu bakış kadının önüne birçok engel getiriyor, aile kurumu, çocukların bakımı, ev içi emek?

Kadın bunlara zaman ayırıyor artık. Tabii diğer kesimin eğitim oranı ortada. TÜSİAD'ın son raporunu biliyorsunuz, korkunç bir halde. Yani eğitim çok önemli. İş gücüne katılım son derece düşük, çünkü gelişimin önüne barikatlar koyuyoruz, yani sınavlarda bile görünmeyen bir gizlilik var. Ama bütün bunlara rağmen kadınlar çalışıyorlar ama bu oranı istatistiksel olarak saptayamamamızın nedeni kayıt dışı sektörlerde çalışmaları. Bugün yaklaşık on milyon part-time çalışan kadın var, oysa çalışmanın adı part-time, kendisi full-time. Milyonlarca kadın ücretsiz aile işçisi. Tarım kesiminde yüz kadından dokuzu sigortalıdır. Taşeronlaştırma, özelleştirme, yarım gün çalışma, hele şimdi esnek çalışma, bütün bunlar örgütlenmeyi yok eden şeyler. Yani şu anki ekonomik krizin çok önemli nedenlerinden biri de kayıt dışı ekonomidir.

CHP ülkenin çok önemli dönemlerinde üzerine düşeni yapmadı, sosyal demokrat kimliğine uygun davranamadı. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

CHP yaşamımda oy verdiğim, üye olduğum, yöneticisi olduğum tek parti, ikinci bir partim hiç olmadı. Kuşkusuz dönem dönem CHP kendisinden beklenenleri yaşama dönüştüremedi ve bunun bedelini ağır ödedi. 18 Nisan seçimlerinde, Cumhuriyet i kuran bir partinin parlamento dışında kalması çok büyük bir bedeldir. CHP çok önemli bir partidir, parlamentodaki yokluğu çok net hissedilmiştir, Ona kızanlar, ona oy vermeyenler bile CHP'nin şu süreçte parlamentodaki yokluğunu çok derin hissetmektedir. O nedenle şu aşamada da CHP'ye çok önemli görev düşüyor, toplumsal muhalefete önderlik etmesi bekleniyor. Ama zaman zaman kavgılandığım anlar da oluyor. Gazi olaylarında CHP nin açık tavır sergilemesi gerekirdi. Yani Gazi'de kalkan cenazelerde, o insanların yanında CHP yöneticileri olmalıydı. Çünkü o gençlerin anne ve babalarının çoğunun CHP'ye oy verdiğini ben biliyorum. İşçilerin, kamu çalışanlarının önderlik ettiği eylemlerde onların yanında olmalıydı. Kürt sorununun çözümünde önderlik etmeliydi, CHP'ye bu yakışır, tarihi misyonuna, köklerine, programına bu yakışır. Çünkü bu ülkede Kürt sorununu ilk kez CHP ele almıştır, Kürt sorununu ilk kez rapor olarak kamuoyuna bu parti sunmuştur. Bugün bunların gereğinin yapılması ve barışa CHP'nin önderlik etmesi gerekir. Parti içi demokrasiyi yaşanır kılmak CHP'nin önemli işlevi olmalıdır. Sosyal demokrat düşüncenin, sosyal demokrasinin evrensel ilkeleriyle, ülkedeki iç dinamiklerle, ülkenin sol potansiyeliyle bütünleştirip ülkenin gündemine sunmak gerekiyor. O nedenle tabii ki sosyal demokraside farklı seslerin, ayrıntıları önemseyenlerin varlığı önemlidir.

Peki son CHP kurultayında Deniz Baykal yeniden başkan seçildi ve Moğoltay ihraç edildi. Sizin tarifini yaptığınız, istediğiniz CHP'ye hiç uymuyor son durum...

Ben Sayın Baykal'la siyasete başladım. Kuşkusuz siyasette genel başkanların farklı tarzları olabilir. En son CHP demokratik bir kurultay yapmıştır, kurultaya katılan delegelerin tercihi Baykal olmuştur, buna saygı duymak gerekir. Tabii burada kişisel farklılıkların dışında, partinin programının ve tüzüğünün yaşama dönüştürülmesindeki yaklaşımın demokratik olması da gerekir. Ben örneğin parti meclisi üyesiyim, tedbirli ihraç isteniyle disipline gönderilen Moğoltay'ın ihracına ret oyu veren tek kişiyim. Çünkü ben yaşamım boyunca hep örgütlülüğü savundum, örgüt içindeki insanların ihracına kabul oyu vermeyi yıllardır sürdürdüğüm örgütsel yolculukla çok örtüştüremezdim. Yani ihracı istenen kişinin belki çok büyük bir kusuru olacak, yolsuzluk yapmış olacak, örgütün dünya görüşüne aykırı davranacak ki o zaman bile oyumu düşünerek veririm. Bence CHP şu aşamada herkesi örgüte katmalı, birini örgütün dışına çıkarma lüksü olmamalı, öyle bir süreçten geçiyoruz. Bütün Türkiye'yi kucaklamalı, bu ekonomik krize, yolsuzluklara, anti demokratik uygulamalara, insan hakları ihlallerine, düşünce özgürlüğünün önündeki engellere, örgütlenmenin önündeki engellere karşı çıkacağına ve buna bütün kitleleri katacağına, tabii ki örgüt içi farklı seslere hoşgörülü olacağına, farklı sesleri zenginlik kabul edeceğine, farklı sesleri susturma doğrultusundaki tavrın bence gözden geçirmesi gerekiyor. Üzücü, ben zaten barıştan yana bir kadınım, kavgayı sevmiyorum. Yani toplumsal mücadeledeki kavga çok başka bir şeydir. Taraf olduğunuz şeyler vardır, mesela ben taraflı bir kadınım, ben emekten yana, insan haklarından, kadın haklarından yana taraf olan bir kadınım. Bu nedenle taraf olduğum konulardaki mücadelede kavga ederim ve ödün vermem. Ama o mücadelelerde başarıya ulaşmak için de zaman zaman uzlaşırım, o hakların kazanımı lehinde uzlaşırım. Bir de şuna inanıyorum, orgüt içi çok seslilik örgüt dışı tek seslilik olmalı. CHP bu süreci aşacak diye umuyorum ve bunun için de mücadele edeceğim.

Son kurultay CHP'deki kadınları ne getirdi?

CHP Türkiye'de ilk kez kadın kotası uygulayan bir parti ve kota sistemi devam ediyor. Altmış tane parti meclisi üyesinin on beşi kadın, kotanın eseri bu. Eğer tüzük kurultayını yapmış olsaydık, bu sadece parti meclisinde olan yüzde yirmi beşi merkez yönetime, yerel seçimlere ve genel seçimlere de yansıtacaktık. Bu çok güzel olacaktı, çok daha fazla sayıda kadını katacaktık. CHP'de kadın aday sayısı da her zaman çok fazla oluyor.

İleride genel başkanlıkla ilgili bir adaylığınız olabilir mi?

Bir insan politikaya başladığı bir örgütte genel başkanlığı hedef olarak önüne koyması bu hedefe doğru yürümesi, yadırganacak bir şey değil kuşkusuz. Böyle bir hedefi, böyle bir umudu olmayanın zaten mücadelesi de uzun soluklu olamaz, maraton koşusudur siyaset. Uzun soluklu olmak gerekiyor, o nedenle zaten siyasette başarılı olmanın, sendikal mücadelede başarılı olmanın bence en önemli şeyi kırılganlığı aşmak. Yani kadınların siyasette ve toplumsal mücadelede hedeflenen noktalara gidememelerinin tek nedeni kırılgan oluşları, kadınların yanlış bir onur anlayışıyla kendilerini biçimlendirmeleri. O kırılganlığı aşmak, bir hedef seçmek ve o hedefe sabırla ve sevgiyle yürümek. Hırsla değil, hırsla hedefe kilitlenirseniz güzellikler yaratamazsınız, o hırs gözünüzü karartabilir. Önemli olan sürekli olarak mücadeleyi sürdürmek.

Medeni Kanun Yasa Tasarısı Adalet Komisyonu'ndan nihayet geçti, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Mesela aile reisliği, ben sevgide reislik düşünemiyorum. Evlilik cinslerarası bir ortaklıktır, bir güzelliktir, niye öne biri geçsin, niye biri arkada kalsın, yan yana yürüyüş dururken. Medeni Kanun'daki değişiklik bence çok gerekliydi, çağın da bir gereğiydi. Ama yasalardaki eşitsizliklerden daha önemlisi yazısız yasalarla karşımıza çıkılması. Ama tabii Medeni Kanun'daki değişiklikleri çok olumlu buluyorum, bu noktaya gelmesinde de örgütsel olarak uğraşımız oldu. Eksiklikler her zaman olacaktır, o da mücadeleyi her zaman sürekli ve canlı tutacaktır.

TÜSİAD kadınlarla ilgili bir rapor yayınladı...

Ben çok olumlu yaklaşıyorum ama TÜSİAD'ın bu anlamda geç kaldığını düşünüyorum. Çünkü TÜSİAD ülkemizin önemli bir patronlar örgütü. Yani bir ülkenin işverenleri, nüfusun yarısı olan kadınların genel konumunu bilmesi ve bunu kamuoyuna sunmasından daha doğal ne olabilir, diye düşünüyorum. Hatta ben yeni yüzyılda TÜSİAD'ın başına bir kadın başkan bekliyordum. çünkü bu Türk-İş'in başında bir kadın olmasından daha kolay olacaktır. Nedeni de şu, TÜSİAD'ın başkanı iki yılda bir değişiyor, koltuğa çivilenmiyor. Yani bir kadına da sıra gelmiş olacağını varsayarak umuyordum. Başkan kadın olmadı ama bir kadın raporuyla TÜSİAD yılın ilk ayında gündemde yer aldı. Ama TÜSİAD bu rapordaki verileri zaman geçirmeden yaşama geçirmeli. Yani saptadıkları, rapor olarak kalmamalı, yaşama geçirilmeli.

Nevin Cerav

Engellemek için her yolu deniyorlar ama...

onun işi yanlışı belgelemek

On sekiz yıllık hekim, on altı yıldır Adli Tıp Kurumu uzmanı. On altı yaşında da bir kızı var. İşkence davalarında adını sık duyduğumuz, tutarlı bir bilimkadını: Şebnem Korur Fincancı. Doğru bildiğini söylemeye devam edeceğini, fincancı katırlarını ürkütmeyi sürdüreceğini anlıyoruz.

Adli Tıp Kurumu'nda insan hakları ihlalleri alanında çalışıyorsunuz.

Asistanlık yıllarımda bir toplantıda izlediğim bir olgu üzerinden bu ilgim başladı. Gözaltında meydana gelen bir ölüm olayında, birtakım şiddet bulguları vardı kişinin üzerinde. Bunlar yorumlanırken kişinin kendi eyleminin buna neden olabileceği sonucu çıkarılmıştı. Birtakım 'kaynakları karıştırdığımda, bu izlerin kişinin kendi eyleminden olabilecek izler olmadığını düşünmüştüm. Bunlarla ilgili bir değerlendirme yapmak gerekiyorsa bunu adli tıp uzmanlarının yapması gerektiğini düşünmeye başladım. Sonra bu alanda daha çok araştırmaya, okumaya, olgulara bu gözle bakıp değerlendirmeye çalıştım. O olguda çok üzülmüştüm. Çünkü, "kişinin kendi eylemiyle yapabileceği" ifadesi kullanılmıştı, başkaları tarafından yapılmış olma olasılığı çok yüksek olan yaralanmalar değerlendirmeye alınmadı. Ayrıca daha sonra da, birçok olguda gözlediğim, solunumun engellenmesine bağlı ölümün meydana gelmiş olması, yani doğrudan uygulanan şiddetin ölümde rolü olması söz konusuydu. O ölüme neden olan insanlar yargılanmadılar. Onun için önemli bir noktada olduğumu düşünüyorum.

Benim işim yanlışı belgelemek

İnsan hakları ihlalleriyle ilgileniyorsunuz. İşkence iddiaları çok yoğun. Devlete bağlı bir kurumda, devletin resmi güçlerince yapılan işkenceyi belgelemekte zorluk yaşıyor musunuz?

Hukuki olarak düşündüğünüzde zor olmamalı. Hukuk çerçevesinde devlet zaten suç işlememesi gereken bir kurum. Devlet, toplumun daha iyi olması için iletişimi sağlayan, ilişkileri kurumsallaştıran bir yapılanma olmalı. Devlet, eğer bir suç işlemişse de, bu suçun nasıl işlendiğinin ortaya çıkarılması ve bir daha işlenmemesi için önlemlerin alınması gerekiyor. Ben bu ilkeden yola çıkıyorum. Yani eğer devlet bir suç işliyorsa ya da işlediği kanıtlanabiliyorsa, bunun engellenmesi için gerekli önlemleri alacak bir takım uygulamaları sağlamaya dönük çalışmaları yurutuyorum. Ben belgeliyorum. Bu suçu bireyler de işlemiş olabilir, başka yapılar da işlemiş olabilir ya da devlet işlemiş olabilir. Ben belgelerim ki bir daha bu suç işlenmesin. İnsan hakları ihlallerinde en önemli boyutu işkence oluşturuyor. Kadın hakları, çocuk hakları gibi alanlarda da çalışma yurutuyorum ama işkence benim ağırlıklı çalışma alanım. İşkencenin tanımı da önemli. Uluslararası hukuka göre işkence olabilmesi için resmi güçlerce ya da onlar adına çalışan başka kişilerce gerçekleştirilmiş olması gerekir. Günlük hayatımızdaki birbirine eziyet etmenin işkence olarak karşılığı değil. Bunu belgelemek benim işim. Devlet memuru olarak devlete bağlı bir kuruluşta çalışıyor olmak beni zorlamamalı. Zorladığı noktalar var. Hakkımdaki suç duyuruları, açılan davalar tabii ki bunun parçası. Ama bunlar da belgelenmesi gereken yanlışlıklar. Ben belgeleyebildiğim kadarını belgelemeye çalışıyorum. Tabii hazırladığımız raporlar aleyhine çok şey söyleniyor, raporlarımıza olan güveni sarsmaya çalışıyorlar ama bunlar çalışmalarımızı engellememeli. Kişisel olarak bana karşı yapılmış bir yanlışlık olduğunu düşünüyorsam, dava açıyorum. Eğer mesleki olarak bir yanlışlık olduğunu düşünüyorsam, rapor duzenliyorum. Ancak böyle temizlenebileceğim düşünüyorum. Ben belgelerim, gönderirim. Hukukçular da gerekli yaptırımları uygularlar ve böylece saptanmış olan durum toplumdan uzaklaştırılmış olur. Yani bir tür koruyucu hekimlik.

Adli Tıp kurumunun işleyişi nasıl? Çerçevesi nedir?

Adli Tıp her turlu zararlı etkeni saptama ve belgeleme görevi olan bir yapı. Zararlı etken çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Bir tecavüz olabilir, dayak olabilir, kişinin kendine yönelttiği zarar olabilir ya da beklenmedik kaza biçiminde zarar ortaya çıkabilir. Sonuçta zararlı bir etkendir ve insan sağlığını bozar. Biz sağlığı bozacak her tür etkeni saptamaya çalışıyoruz.

Farklı görüşler her alanda geliştiricidir

Adli Tıp raporlarıyla diğer raporların önem ya da kullanılma sırasında fark var mı? Son günlerde psikolojik raporlar sık gündeme gelmeye başladı.

Türkiye'de resmi bilirkişilik sistemi var. Yasalarla güvence altına alınmış bir sistem. Özel bilirkişilik de yasalarla güvence altına alınmış ama resmi bilirkişiliğe daha çok vurgu yapılmış. Sadece yasalar değil bu alanda gelenekler de oluşmuş. Adli Tıp Kurumu Adalet Bakanlığı na bağlı resmi bilirkişilik kurumu. Ve teamüllere göre son sözü Adli Tıp Kurumu söyler. Adli Tıp Kurumu'ndan çıkan rapor ve içeriğine göre mahkemeler karar verir. Aslında tabii böyle bir şey yok. Yasalara baktığınızda daha kapsamlı bir şekilde incelediğinizde, bilirkişiyi seçme hakkı hâkime verilmiş İsterse resmi bilirkişiyi seçmeyebilir. Ayrıca bu durum resmi bilirkişilik boyutu gözönünde tutulduğunda söz konusu. Bir de savunmaya bilirkişi seçme, gösterme ve bilirkişi raporunu mahkemeye sunma hakkı tanınmış. Ama bu yaygın bir yöntem değil. Çünkü hâkimler genellikle Adli Tıp Kurumu nun raporları üzerinden karar veriyor. Bir çelişki ortaya çıktığında, Adli Tıp Kurumu genel kuruluna başvuruyor ve oradan çıkan doğrultuda dava sonuçlanıyor. Ama böyle olmamalı.

Dünyadaki uygulamalar böyle değil. Tek bir görüş hiçbir zaman yoktur. Görüşler ne kadar çok olursa ve tartışılırsa bilimsellik de o kadar gelişir. Çünkü tek görüş ne araştırmaya sevk eder, ne de farklılıkları öğrenmeye. Daraltıcı bir şeydir. Tek kişi her şeyi ve en doğrusunu kendisinin bildiğini düşünür. O yüzden sistem böyle işlemiyor. Sav ve savunmanın bilirkişileri ayrı.

Çapraz sorgulama denen bir sistem var. İki taraf da görüşlerini mahkemede sunuyor. Çok farklı görüşler olmuyor zaten. Batı'da görüşleri mahkemede tartışma olanağı buluyorlar. Bu daha açık bir tartışma olduğu için taraflar da kararı doyurucu buluyorlar. Bilirkişiler konusunda soru işaretleri oluşmuyor. Tek bilirkişinin olması durumunda ise karar doğru olsa bile insanlar güvensizlik taşıyabiliyor. Bir de rapor aleyhine çarpıtma da kolaylaşıyor. Bu da önemli, insanlar kendileriyle ilgili kararlarda sisteme güvenebilmeliler. Böylece hukuki süreç sonlandığında karara güvenmek ve ona uygun davranmak söz konusu olabilir.

Diğer raporlarla ilgili konuya gelince; Asiye Güzel davasında psikolojik rapor kullanıldı. Daha birçok davada da öyle. Bu örnekler çoğalıyor. Tabii bunu değiştirecek olan, farklı sistemlerin yaşama geçirilmesi ve farklı birimlerin oluşturulması. Bizim uzun yıllardır tartıştığımız bir konu bu. Ben altı yıl Adli Tıp Uzmanları Derneği başkanlığı yaptım. Zaten kurucu idim. İlk altı yılında derneğin başkanlığını yürüttüm. Geçen yıl gençlere devretme kararı verdim. Dernek çalışmalarında da, farklı birimleri kurma konusunu hep gündeme getirdik. Üniversitelerin, tıp fakültelerinin ana bilim dalları bu alanda çalışsın; buralardan raporlar alınsın, alternatif raporlar üzerinden tartışılsın, farklı bakış açılarından yakalayabilelim dedik. İstanbul Tıp Fakültesi'nde bir poliklinik oluşturduk.

Alternatif raporlar değerlendirilmeye başlandı

Mesela psikiyatri ana bilim dalında değişik uygulamalar yürütülüyor. İstanbul ve İzmir Tabip Odaları'nda alternatif rapor komisyonları oluşturuldu. Böylece olayla ilgili değerlendirme yapılmasını isteyenler (kişiler ya da avukatları), buralardan talepte bulunabilirler.

Değerlendirmeler sonucunda da çıkan görüşler rapor halinde raporu talep eden kişilere, kurumlara veriliyor. Bu ilk başta çok kabul gören bir yaklaşım değildi. Hâlâ da bu konuda çekinceler var. Bu çekincelerin yaşanmaması gerekir, çünkü bu adli tıbbı ve bilirkişilik sistemini zenginleştirecek bir yöntem.

Mahkemelerde ilk başlarda bu raporların ses getirmediğini görüyordum ama son dönemde artan bir ivmeyle bu raporların değerlendirmeye alındığını, kabul edildiğini görüyoruz. Örneğin polikliniğimize başvurmuş birçok değişik olguda, yalnızca benim çalışma alanımda değil, başka alanlarda da (çocuk istismarı, aile içi şiddet) düzenlemiş olduğumuz raporlar vardı. Mahkeme bunları gözönünde bulundurup, resmi rapordan daha anlamlı olarak değerlendirip, ona göre karar verdi. Bu, önemli bir gelişme.

Psikiyatriden çıkan Asiye Güzel'le ilgili raporda da mahkeme o raporu dikkate alarak bazı kararlar verdi

Manisa Davası örneğin, alternatif raporlar üzerinden kişilerin işkence gördüğüne dair karar verilmesinde rol oynadı.

Mahkemeler yavaş yavaş farklı bilirkişilik yapılarından da yardım alınabileceğini, verdikleri raporların da değerlendirmeye değer olduğunu düşünmeye başlıyor. Bilirkişilik standartlarının oluşturulması da gerekiyor.

Diğer ülkelerde böyle standartlar vardır. Özgeçmiş, yapmış olduğu kimi çalışmalar, hazırlanan raporla birlikte yargılamayı yapan kuruma verilir. Sadece rapora değil, bilirkişinin bilimsel niteliğine de bakılır. Bizde de böyle olmalı.

Raporun içeriği kadar raporu hazırlayanın niteliği de çok önemli. Yeni bir gelişme de resmi kurumda çalışan ama ileri tetkik yaptırma olanağı çok fazla olmadığı için bazı şube dediğiniz birimlerden hekimlerin kişileri bizim ana bilim dalı polikliniğimize sevk etmeleri. Bu da önemli. Farklı bir bakış oluşturmak önemli olan.

Resmi yapının rahatlıkla her türlü yanlış ve zararlı etkiyi de ifade edebilmesi gerekiyor. Hiç bir baskı uygulanmadan ve sıkıntı duymadan. Bizler de otosansürden kendimizi kurtarmalıyız. Baskı yapacaklar kaygısıyla gerçeği açıklamaktan kaçınmamak gerekir. Doğru bildiğimiz neyse onu söylemeliyiz. Bu her alan için gereklidir. Ben hekimlik alanında yapıyorum bunu, öteki alanlarda da başka birilerinin bu yükümlülüğü hissetmesi gerekir.

Adli Tıp kadınların tercih ettiği bir alan

Adli Tıp uzmanlığı kadınların tercih ettiği bir alan mı?

Ben başladığımda çok az kadın vardı. Ama o dönemde Adli Tıp uzmanı da çok azdı. Gene de oran olarak düşüktü. Fakat son yıllarda kadınlar bu alanı daha fazla seçmeye başladı. Bugün oranlara baktığımızda hiç de az sayıda değiller. Kadınlar bu alanı seçmez gibi bir önyargı var ama öyle değil. Batı'ya göre bu alanda daha fazla kadın oranına sahibiz. Bunun da sebepleri var, resmi olması, devlet memuru olması ya da bazı haksız rekabetlerin devlet kurumlarında özel sektöre göre daha az olması gibi özelliklerden kaynaklanıyor olabilir

Irk, din, dil, cins ayrımı yapmayacağıma...

Cinsel şiddet olaylarında hastanın doktorunu seçmesi mümkün mü?

Genel yaklaşımda kaynaklar, hasta özellikle kadın hekim tarafından muayene edilmek istiyorsa bu konuda yardımcı olmak gerektiğini söylüyor. Çünkü çoğunlukla kadının maruz kaldığı cinsel şiddetin kaynağı bir erkek oluyor. Bu nedenle kadın ruhsal durumundan dolayı erkeklere kaygıyla ve önyargılıyla yaklaşıyor. Sonuçta hem muayenede eksik iletişim kuruluyor, hem de kadın muayene olmayı tamamen reddedebiliyor. Bu da bulguların ortadan kalkmasına sebep olabilir. Biz hekim olarak ne kadar din, dil, ırk, cins ayırmayacağımıza yemin etmiş, erkek meslekdaşlarımız da bu konuda duyarlı davranacaklarını belirtmiş olsalar da, hastanın yararı için böyle bir yaklaşımı benimsemek gerekir. Aile içi şiddet ya da cinsel şiddet olaylarında çalışırken, aslında bizim bu alanda çalışan arkadaşlarımız erkek. Ama hasta rahatsız olacağını söylüyorsa kadın hekim muayeneyi yapıyor. Bu konuda özenli davranmak gerekir.

Ben şanslıyım

Erkek meslektaşlarınızın cinsiyetçi yaklaşımları oluyor mu?

Aslında bir hekimin hiç bir şekilde cinsiyetçi olmaması gerekir. Başka alanda cinsiyetçi olma hakkını kendinizde bulabilirsiniz ama hekimlik alanında böyle bir hakkınız yok. Gündelik yaşamınızda istediğiniz kadar cinsiyetçi davranın, işe geldiğinde bir hekimin yansız ve yüksüz olması gerekir. Tabii çok kolay değil. İnsanın biriktirdiklerinden arınması zor. Bu alanda çalışmayı seçen erkek de olsa, zaten farklı düşünen ve cinsiyetçi olmayan hekimler oluyor. Ben şanslıyım, bizim anabilim dalımızda cinsiyetçi olmayan bir arkadaşınız seçti bu alanı. Ama zaman zaman farklı cinsiyetçi yaklaşımlarla karşılaşabiliyoruz. Bazen eğitim programları ya da paneller oluyor. O konuda konuşacak kişi olarak beni davet etmek istiyorlar. Ben de bu alanda çok çalışmadığımı başka bir arkadaşımızın alanı olduğunu söylüyorum. İsmini söylediğimde erkek olduğu anlaşıldığında istemiyorlar. Tamamı pozitif ayrımcılık uygulamak gereklidir. Ama böyle şeyler de yaşayabiliyoruz.

Soruşturmalarınız ne durumda?

En son Adli Tıp Kurumu'ndaki ikinci görevle yaptığımı kurul üyeliği görevimden dörtlü kararnameyle alındım. Ama gerekçesini ben de bilmiyorum. Dava açacağımı ve sonucunu öğreneceğim. 96'da da alınmıştım ben görevden. Danıştay'a açtığım davayla da geri dönmüştüm. Sonuç ne olur bilmiyorum ama buna dava açmamın kişisel sorumluluğun ötesinde olduğunu düşünüyorum. Bu şekilde Adli Tıp Kurumu ndan iki yılda bir görevden alınan da yok. İstanbul Valisi'nin Adalet Bakanlığı'na hakkımda yapmış olduğu başvuru sonucunda takipsizlik kararı verildi. İllegal sol örgüt üyesi olduğumu iddia edebilmek için bir takım belgeler bulmaları gerekiyordu. Çantamdaki bir kitabı bahane ettiler. Sıradan bir tarih kitabıydı aslında. Soruşturmalarım oluyor zaman zaman ama bugüne kadar verilen bir ceza yok. Ceyhan Mumcu nun hakkımda iddiaları vardı DGM savcısının vardı Umut Davası'yla ilgili

Cezaevleri operasyonu sırasında görevde miydiniz?

O dönemde kurumda değildim. Görev süremi dolmuştu ve belirsizlik vardı. Onun için bilmiyorum. Bir de ben ayrı birimde çalışıyorum. Biz morgdaki bütün işlemler bittikten sonra eğer eldeki verilerle bir değerlendirme yapılamamış ise üst kurul olarak görev yapıyoruz. Ek belgeler isteyip, yorum yapmak gibi bir görevimiz var. Belki daha sonra bilirkişilik talebi olursa... Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun Ulucanlar ile ilgili bilirkişilik talebi olmuştu, onu yürütmüştüm.

Dergimizi okuyor musunuz

Evet sürekli okuyorum. *Pazartesi* benim için arkadaşlarımla sohbet edercesine okuduğum bir dergi. Yalnız olmadığım hissini veren, benim evde arkadaşlarımla tartıştıklarımı, düşündüklerimi açan bir çalışma. Muhalefetin gitgide önem kazandığı bir dönemde *Pazartesi* nin yaptıkları ilerici bir noktada.

Beyhan Demir

bir taassup kalesi komutanını kaybetti

Geçen ay ölen Nakşibendi Tarikatının İskenderpaşa Cemaati Lideri Es'ad Coşan1985 yılında yayına başlayan *Kadın ve Aile* dergisinin de başyazarıydı. Cemaate, yakın zamanlara kadar yayınladıkları bu derginin sayfaları arasından baktık.

Hanım beyine, müridler şeyhine itaat eder

Kadınlar isyan olmayan bütün emirlerinde kocalarına itaat etmelidirler. Dergide yazan erkek hocalar şu İslamî kuralı sık sık hatırlatır: "Eğer bir hanım eşi, Allah senden razı olsun," diye dua ederse, o hanım bilsin ki Allah ondan razı olmuştur. Aktarılan hadis-i şeriflerden biri "Kadınların kocalarıyla her durumda iyi geçinmelerini" öğütlerken, diğeri şöyledir: "Bir kimse karısını yatağına davet etse, kadın da gitmese, o gece sabaha kadar melekler o kadına lanet ederler.

Kadınların itaatini gerektiren, fıtrî, yaradılıştan gelen ve değişmez özellikleridir. Aişe Aslı Sancar şöyle yazar: "Hanımların yaradılışında eksiklik vardır. Bazen içlerinde olgun hanımlar bulunsa bile ekserriyet zafiyetleri galiptir. Onun için hanımlardan hiçbir peygamber de gelmemiştir." Zaten, "Hanım kadınlardan istenen dört şey vardır. Namaz, oruç, iffet, itaat."

Aile gibi cemaat de itaat istemektedir. Referans değeri olan bir yazıda, "Eğer mürid şeyhine karşı kıl kadar itiraz gücü buluyorsa, şeyhin kemalinden mahrum kalır," denir.

Şeyhlik ilahi bir makamdır kana dayalıdır ve kadınlara kapalıdır. Şeyhlerin ilahi güçleri olduğuna inanılır. Uzun yıllar Said-i Nursi'nin kitaplarını yazma işini üstlenen Saime Duruman şöyle anlatır: "Şeyhimiz 'Bak bir Allah derim duvar Allah der,' demişti. Nitekim bir kusurum üzerine bunu bana yaptı. Kur'an okuyordum tam, baktım eşyalar Allah diyor, bayılmışım"

Cinsel radyoaktivite yayan bölgeleri ne yapmalı?

Nakşibendiler, ehlisünnete yani peygamberin yaptıklarıyla söylediklerine bütünüyle uymayı öngören bir fıkıh yani hukuk mezhebi içindeler. Dolayısıyla toplumsal yaşamın tamamını düzenlemek amacını güdüyorlar. Böyle olunca her davranışla ilgili bir kural konulması gerekiyor. Dergide yer yer Hüseyin Hatemi'nin makaleleri yer almış ama en canlı hukuk bölümü, ilmihal sayfaları. Kaş almaktan, çıplak ayak namaz kılmaya kadınlar sormuş, Dr. Faruk Beşer cevaplamış. Birkaç örneği kısaltarak aktarmak isterim:

"*Üniversitede okuyorum. Amcamın ateist olan kızıyla ne tür ilişkiler kurabilirim?*

Böyle olan bir bayanın kültürü ve dünyaya bakışı karşısında ezilmiyorsan, onu etkileyebiliyor ama sen ondan etkilenmiyorsan görüşmenizde bir mahzur olmaz.

Erkeğin göbekle dizkapağı arası dışındaki yerlerini açabilme serbestisi varken kadın niçin tam örtünmeli diye sorduklarında ne demeli?

Onlar önce Allah'ın mülkünde dilediği gibi sınır koyma yetkisi olduğunu kabul etsin öyle konuşsunlar. İşin bir yönü budur. Diğer yönü ise şöyle: Kadının da erkeğin de cinsel radyoaktivite yayan bölgeleri harama kapalı tutulmalıdır. Bu bölgeler iki cinste eşit değildir. Erkek kazanma çalışma ağır işler için yaratılmıştır. İşte fıtrata uygun olarak onun işi gereği açılması gereken bölgelerine cinsel radyoaktivite konulmamış, kadına da bakışla uyarılma verilmemiştir. Kadının dışarıda çalışma zorunluluğu yoktur. Bu yüzden vücudunun her yanında bu aktivitenin olması zorluk doğurmaz ve o evinde kocası için sükun verici bir fonksiyon icra eder.

Bir grup genç kız turistik bir gaye ile mesela Kıbrıs'a gidebilir mi?

Hanefi mezhebinden bir kadının mahremsiz hacca ya da umreye gitmesi hoş değildir. Bunun dışında kadın mahremsiz olarak 'sefere' çıkamaz. Onsekiz saatin altındaki yolculuklar sefer sayılmayabilir.

Kadınlar neden ezan okumaz?

Kadınların ezan okumaları seslerinin yol açacağı 'fitne' (cinsellik çağrışımı) endişesi ile yasaktır.

Kapıyı "Kim o?" demeden açan kadınlar

Es'ad Coşan'ın "Asil Kadın Yetiştirelim" başlıklı yazısı tarikatın kadınlara yaklaşımını özetler mahiyettedir: "Ülkemizde kadın konusunda iki zıt görüş kıyasıya çarpışmaktadır. Birinde ar ve namus başta gelir, kadın kocasına ve evine tamı bağlıdır, namahreme çıkmaz, bakmaz ve görünmez, kocasının izni olmadan dışarı çıkmaz, gezmez; eve kocasının istemediği kadın veya erkek misafiri kabul etmez. Diğerinde namus-kızlık, bekâret iptidai zihniyetin ifadesidir. Kadın istediğiyle konuşup, düşüp kalkabilmelidir. Hatta kadının seks tecrübeleri geçirmiş olması toy olmasından daha makbuldür (!) Birinde erkekler kadınlara kadınlar erkeklere bakmaz, ev kapısı çalınırsa kadın arkadan yavaşça 'kim o' der. Diğerlerinde ise kadın kırıtır, erkek sataşır. Görüyorsunuz bize orfümüze, dinimize, imanımıza uygun kadın tipi lazımdır. Diğer batı tipi kadın şahıs için, yuva için, millet için tam bir felakettir. O halde inadı bırakmalı sakat tip üretim ve sürümüne son verilmeli, kendi halis tipimizi geliştirmek için seferber olmalıyız.'

Kadının ayrı bütçesi olmaz

Kadın ve Aile dergisinin dörtte birlik bölümünde yemek, dikiş, nakış tarifleri var. Kadınlara boş zamanları israf etmemeleri öğütlenirken, aile bütçesi dışında kendi bütçeleri olması tasvip edilmiyor. Evde kilim dokuyan bir hanımla yapılan konuşma örnek teşkil etsin diye yayınlanmış. Şöyle diyor Beypazar'lı, on üç yaşında evlenmiş, uzun yıllardır bu işi yapan bir hanım. "Maddi yönden kendime bir şey biriktirmedim çok şükür. Hep beyime yardım olsun diye çalıştım. Onu parasal olarak dar bir zamanında ferahlattığım zaman duyduğum bir 'Allah razı olsun sözü' bana yetiyor.

İddialı cemaat, hareketli şeyh

Cihan Aktaş ve Ali Bulaç gibi kalemler bu dergide feminizmi eleştiren epey yazı yazmışlar. 1990'dan itibaren Es'ad Coşan bazı başyazılarını Avustralya'dan yazmaya başlamış.1994'te yazdığı başyazıda birlik ve beraberliğin öneminden dem vurarak, "Dinini, milletini, imanını, kültürünü ve tarihini seven ve koruyan herkes fedakârlık yapmalı. asgari müştereklerde birleşmeli' demiş. Kim kimle niye ayrı, ne için birleşiyor, kadın dergisinin sayfalarında bundan bahis yok. Cemaatin yüksek siyasete kadınları bulaştırmaya niyetli olmadığı anlaşılıyor. Kadınlardan tarikatın geniş vakıf-şirket mal varlığı, siyasi ilişki ağına sadece kocaları aracılığıyla ve yardımcı rollerde girmeleri beklenmiş.

Türk sağıyla hep irtibat halinde olan Coşan kadınlara "her yerde örgütlenelim," diye seslenmiş. Söylemediği şu olabilir mi? Yeter ki alttakiler, mesela kadınlar "allah rızası için siyasetten" yani itaatten vazgeçmesin ve kimse eşitlik istemesin...

Handan Koç

acaba kimin bienali?

İstanbul Kadın Bienali'nin "kurtarmaya" talip olduğu kadınlar, Bienal tarafından "kurtarılmak istemiyor!"

İki erkeğin önculuğunde, İstanbul'da bir kadın bienali düzenlenecek. Başlangıçta, pek çok kişiye olağan bir organizasyon gibi görünen 1. İstanbul Kadın Bienali, Türkiye'deki ve yurt dışındaki kadın örgütlerinin protestoları ve Düzenleme Kurulu'nda yer aldıkları ilan edilen bazı kişi ve kurumların isimlerini geri çekmeleri nedeniyle bir meşruiyet tartışmasının ortasına düştü.

Bienal düzenleyicileri Osman Akkuş ve Murat Aksu, ilk demeçlerinde, çevreci kimliklerini ön plana çıkararak, kadınları çevrenin bir unsuru olarak gördüklerinin altını çiziyor ve bu işe girişmelerini, Turkiye'de nükleer santrallerin ertelenmesi ve hayvan hakları yasasının Meclis'ten çıkmış olması nedeniyle "sıranın" kadın meselesine gelmiş olması ile gerekçelendiriyorlardı.

Bienal. Osman Akkuş ve Murat Aksu'nun bu demeçlerine karşı, kadınların Duzenleme Kurulu'nda yer almaması nedeniyle, Türkiye'deki kadın örgütlerinin tepkisini çekti Duzenleme Kurulu'nda yer alan isimlerin pek çoğu başka alanlarda tanınan, ancak kadın meselesi ile yakından uzaktan ilgileri olmayan isimlerdi. Tayfun Talipoğlu, Nasuh Mahruki, Zuhal Olcay ve Harun Kolçak gibi isimler kısa süre içinde çeşitli nedenlerle Bienal Düzenleme Kurulu'ndan isimlerini çektiler. Yine Bienal programında isimleri geçen Serpil Üşür ve Nevval Sevindi gibi isimler de Bienal'de yer almayacaklarını açıkladılar.

Bienal organizatörleri, Türkiye'deki kadın orgutlerinin tepkileri karşısında şaşkınlıklarını gizleyemezken, kadın hakları mücadelesi alanının erkeklere de açık olması gerektiğini savundular. Türkiye'deki kadın örgütleri ise erkeklerin kadın hareketine destek vermelerinde sorun olmadığını, ancak erkeklerin kadınlar "adına" mücadele veremeyeceklerini dile getiriyorlar. Kadın örgütlerine göre, 1. İstanbul Kadın Bienali'nin düzenlenmesinin temel nedeni, "kadın" ve "sanat" gibi iki popüler kavram aracılığıyla un elde etme çabası. Bienal'in bu ortamda meşruiyet konusunda en temel sıkıntısı, Bienal Düzenleme Kurulu'nda, kadın hakları için mücadele eden kadın gruplarının yer almaması. Kadın örgütleri, bu nitelikte bir Bienal çerçevesinde yer almayı reddediyorlar. Daha önce, Bienal'in web sayfasında destekçiler arasında duyurulan IRIS kadın organizasyonu, isimlerinin izinleri olmadan kullanıldığını ve Bienal'i desteklemediklerini açıklamıştı. Bienal'in Türkiye'nin önde gelen kadın örgütlerini hedefleyen "İnadına Bienal" başlıklı basın duyurusunun ardından, Mor Çatı ve Kader gibi kadın kuruluşları da tepkilerini artırdı. Hal böyle olunca, Bienal programında destekçi olarak duyurulan kurumlar, büyuk olçude, kadın hareketi dışındaki alanlarda çalışan sivil toplum örgütlerinden ibaret kalıyor. Bu eksiklik, Bienal programına da yansıyor.

Kadın örgütlerinin itirazlarının temel dayanaklarından birini oluşturan, Bienal organizatörlerinin ve Düzenleme Kurulu'nun "Türkiye'de kadın gündemi"nden haberdar olmadıkları, bu nitelikteki bir organizasyonun ne samimi ne de gerçekçi olabileceği" yönündeki eleştirileri, Bienal programı incelendiğinde haklılık kazanıyor.

Bienal programında, Türkiye'de kadın gündeminin temel konuları olan kadın sığınakları, kadına yönelik şiddet, medeni yasa, töre cinayetleri vb. konuların hiçbiri yer almıyor. Bu konuların Bienal programında yer almamasının temel nedeni ise, konu ile ilgili uzmanlaşmış, uzun yıllardır bu alanlarda çalışan kadın örgütlerinin hiçbirinin Bienal'e destek vermemesi ile açıklanabilir gibi görunuyor. Başka bir ifade ile 1. İstanbul Kadın Bienali'nin "kurtarmaya" talip olduğu kadınlar, Bienal tarafından kurtarılmak istemiyor!

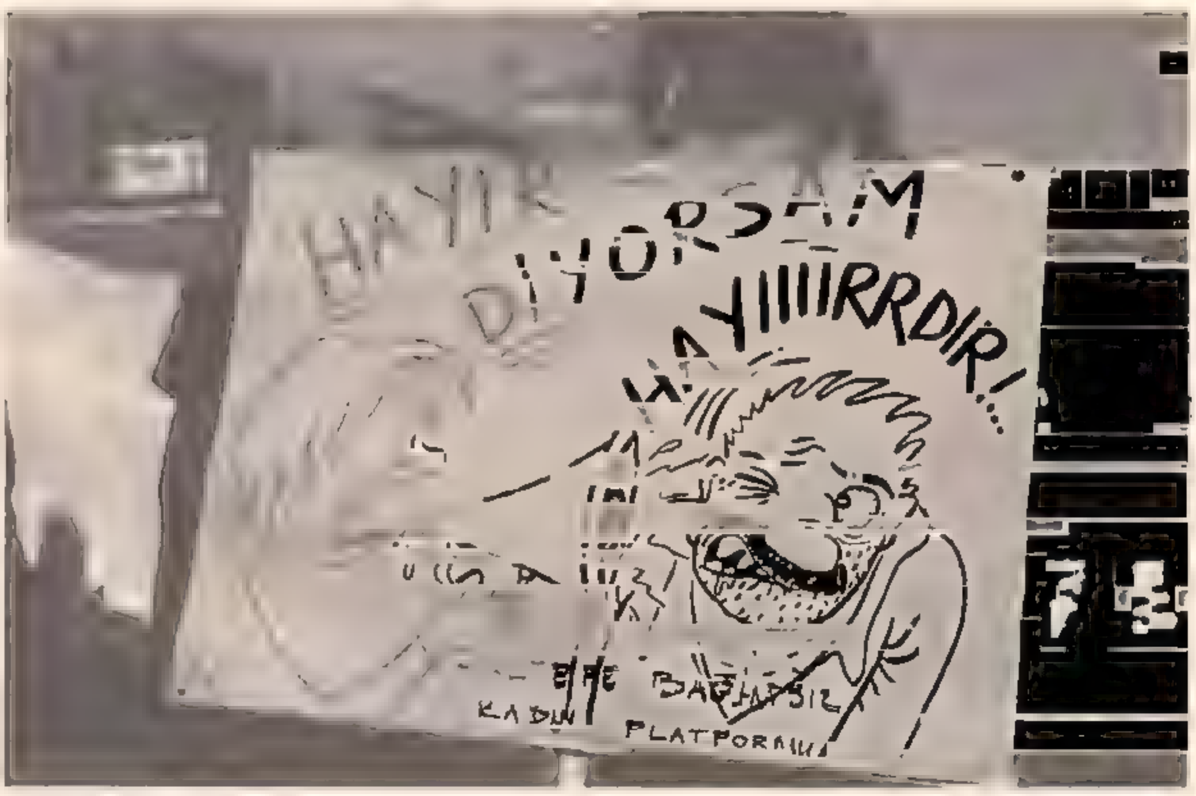

İlginç bir gelişme de, Bienal tarafından etkinliklerinin Kültür Bakanlığı himayesinde gerçekleştirildiğinin duyurulmasına rağmen, Kültür Bakanlığı'nın böyle bir desteği olmadığı yönünde açıklama yapması ile yaşandı. Kültür Bakanlığı tarafından yapılan basın açıklamasında; "Ülkemizin önde gelen kadın derneklerinin Bakanlığımıza müracaatı sonucu, bu organizasyonun gerçek amacına hizmet edemeyeceğinin anlaşılması üzerine destekte bulunulmamıştır" denildi.

Benzer bir açıklama, Bienal tarafından yine destekçileri arasında olduğu duyurulan Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı tarafından yapıldı.

Bir açıklama da Kadının Sorunları ve Statüsu Genel Mudurluğu'nden geldi:

"8-15 Mart 2001 tarihleri arasında düzenlenecek Kadın Bienali'ne Genel Mudurluğumuzce herhangi bir katkı sözü verilmemiş ve katkıda bulunulmamıştır. Genel Mudurluğumuz sınırlı maddi kaynağa sahip olup, bu kaynakların kullanımında belirlenmiş kriterler çerçevesinde hareket etmektedir" denilerek, Genel Müdürluğün, bugüne kadar yaptığı çalışmalarda kadın kuruluşları ile işbirliği içinde hareket etmeyi ve iletişim halinde olmayı temel çalışma ilkelerinden biri olarak kabul ettiği belirtildi.

Açıklamalar çerçevesinde, kadın örgütlerinin Bienal konusundaki temel itirazlarından biri olan, kadın konusundaki kaynakların konu hakkında ehil kişiler ve organizasyonlar tarafından kullanımı konusundaki taleplerine destek aldıkları göruluyor. Türkiye'deki kadın örgütlerine yurtdışından da destek var. Bu örgütlerden biri olan **Penelope**'nin ilgili kurum ve kuruluşlarla basın mensuplarına gönderdikleri açıklamada, 1. İstanbul Kadın Bienali'nin konunun muhatabı olan kadınlar bilgilendirmeden erkekler tarafından yapıldığı; kadın hareketinin popülerliğinden yararlanılarak kişisel fayda sağlamayı amaçladığı; kadın sorunu hakkında kafa yoran erkeklerin bu konudaki çalışmalarını kadınlar "adına" değil, kendileri için yapabilecekleri belirtilerek erkeklerin kadınlar üzerinden çıkar sağlamaya son vermeleri istendi.

Fransa'da faaliyet gösteren feminist bir kadın organizasyonu olan La Langer'den Bienal Organizasyonu, Bienal destekçisi kişi ve kurumlar ile basın mensuplarına ulaştırılan protesto metninde ise, organizasyon komitesi üyelerinin istifası, destekçi kişi ve kurumların Bienal'den desteklerini çekmesi, televizyon ve gazetelerde çalışan basın mensuplarının bu organizasyonun samimiyetsizliğini duyurarak Bienal karşıtı kadın örgütlerine destek vermeleri istendi ve "Kadınların gününü kadınlara bırakın" denildi. 1.İstanbul Kadın Bienali, tarafların açıklamalarıyla yeni tartışmalara sahne olacak gibi görünüyor. Türkiye'deki kadın örgütleri ise Bienal kapsamındaki hiçbir etkinlikte yer almayacaklarını belirtiyor ve "8 Mart Kadınlar Günü" için hazırlıklarını sürdürüyorlar.

Nuray Çiftçi

ufak at da civcivler yesin!

Bienal "olayı"nın başı, Osman Akkuş (kendisini basından Sevgi Kelebeği olarak hatırlayacaksınız) ve basın danışmanı Cem Ulutaş'la aşağıdaki görüşmeyi malum gelişmeler olmadan yapmıştık. Sizin de göreceğiniz gibi bütün moda geyikleri öğrenmişler, iş kalmış bir sponsora.

Biz bu bienal düzenleme kurulu ndaki bazı isimleri tanımıyoruz. Biraz tanıtır mısınız?

C-Mesela Servet Kocakaya var, hani Keke'yi söyleyen adam. Seda Kement var, daha ziyade pop sanatçıları konusunda basın çalışması yapan bir arkadaş.

Bu arkadaşlar içinde daha önce kadınlarla ilgili çalışma yapmış olan var mı?

C-Yok, sadece kadınlarla ilgili haber yapmış olan var.

Böyle bienal gibi bir şeyle başlamak iddialı değil mi?

O-İddialı. Ayşe'ydi değil mi? Bak Ayşe, ben mesela şunu yapmam. Hop, bizim alanımıza nasıl giriyorsunuz, demem.

Çıkın şimdi size yapılmış eleştirilerden. Bu konuda çalışan erkekler var dünyanın başka yerlerinde, ömürlerini bu işe adamışlar, siz hayatınızda ilk defa kadınlarla ilgili çalışma yapıyorsunuz ve işe bir bienalle başlıyorsunuz.

O-Öğrenmenin yaşı olur mu, biz de bu yaşta başladık.

Tabii ki olmaz. Ama bir konuya ilk ilgi duyduğunuz anda bienal diye iddialı birşeyle başlamak şaşırtıcı değil mi?

C-Yani niye bu konuya ilgi duydunuz değil de, niye bienal gibi iddialı bir şeyle başladınız diyorsunuz?

Ben olsam önce kitap okurdum. Mesela Nasuh Mahruki benim bildiğim çok meşgul bir insan, Tayfun Talipoğlu öyle?

Evet, çok meşgulüz ama destek veririz dediler.

Destek vermek başka, düzenleme kurulunda yer almak başka.

O-Ama Tayfun Talipoğlu Anadolu kadınına programında yer veriyor.

Ben zaten hiç bir kadınla tanışmamışlardır demedim. Kadınla ilgili çalışmaları yok dedim.

C-Osman hep böyle büyük işlerin altına girer. Güneydoğu'ya yaptığı gezi de öyledir.

O-Evet, ekonomi, demokrasi ve ekoloji konularında komple bir çalışmadır. Bütün Güneydoğuyu gezdim, 1996'da.

Ben Osman Bey'in kişiliği açısından sormuyorum...

O-Ya onlar gazetede okuyup zorla olmadılar ki biz rica ettik.

C-Ama bu bir organizasyon meselesi. Osman

Osman Akkuş ve Cem Ulutaş

kendi bilgisini aktarmayacak, orada öğrenecek.

Ama kimi çağıracağını bilmek için bile bir bilgi gerekir.

O-Danışma Kurulumuzda konuyu bilen arkadaşlar var.

Niye onlar düzenleme kurulundu değiller? Kim onlar?

O-Şu an adları yanımda yok. Çok fazla isim var. Çok saygın isimler var.

Saygın bir isim ifadesi bir konuda veri olamaz. Mesela birçok insan için rahmetli Turgut Özal saygın bir isim olabilir ama kadın çalışmaları açısından böyle değildir. Ya da Kenan Evren birçok insan için saygın bir isimdir ama benim için değildir. Daha somut bir şey istiyorum, nasıl karar verdiniz o insanlara?

C-Bu gazetecilikle de ilgili bir şey. Bir gazeteci herşeyi bilmez, kimden öğreneceğini bilir.

Ama gazetecilik yapmıyorsunuz, bienal düzenliyorsunuz.

O-Konudan anlamamız gerekmiyor ki. Eşimiz kadın, annemiz kadın, halamız, teyzemiz hep kadın. Ezilen bir kesim var.

Kim eziyor bunları?

O-Erkekler eziyor.

Bilmiyorum dikkatinizi çekti mi, siz de erkeksiniz.

O-Evet öyle oluyor. Ama size şunu söylemek istiyorum, kar beyazını kırmızıya boyayan bir kadın gördünüz mü hiç? Biz böyle şeylerden yola çıktık.

Şiirden hiç hoşlanmam, lütfen. Konudan anlamıyorsunuz, hiç ilginiz yok, kadın bile değilsiniz. Neden bienal düzenliyorsunuz?

C-Konunun uzmanı mı olmak gerekir düzenlemek için? İlgili tarafları bir araya getirebilecek yetkinliğe sahip olabilirsiniz.

Siz o yetkinliğe de sahip değilsiniz. Sayın Türkiye'de on tane feminist...

C-Sizi tanıyoruz, Duygu Asena...

Etti iki, başka?

O-Ya illâ onları mı saymak lazım? Uzmanlıklar farklıdır, kimi organizasyon yapar, kimi tebliğ verir. Bir konuyu araştırır, öğrenirsiniz.

Niye bilenler yapmıyor?

O-Bakın bu güne kadar Türkiye'de kadın konusunda bienal yapılmamış, biz bu kadın derneklerimizle ilişkiye geçtik ve farkettik ki bunlar birbirini hiç sevmiyor.

Kim sevmiyor birbirini?

O-İsim vermek istemiyorum.

Bunlar önemli iddialar isim vermeden olmaz.

O-Bunlar 10 Kasım'da Atatürk'ün kabrini ziyaret ettiklerinde birbirleriyle çakışmıyorlar bile. Düşünün yani.

Yani kadın çalışmasından Atatürk'ü ziyarete giden dernekleri anlıyorsunuz! Sizin kurumsal yapınız nedir?

O-Bizim şimdi kurumsal bir yapımız yok. İleride bir para transferi olacaksa ki bu uzak ufukta bile görünmüyor, o zaman vakıf ya da dernek gibi bir yapıya gideceğiz. Ben şu an kişisel dostluklarımla para transferleri sağlayabilirim ama inanın benim adıma olmasını istemedim. Hâlâ cepten para veriyoruz.

Epey masraf yaptınız değil mi?

O-Çok masraf yaptık. İnanın kiramı bile ödeyemiyorum.

Neden bu kadar fedakârlık yaptınız bu iş için?

C-Biraz da ekoloji hareketinde olmasından dolayı Osman'ın. Çünkü kadını ayıramazsınız

Ekolojiden mi?

O-İnsanı soyutlayamıyorsunuz.

C-Bu kapitalist endüstriyel sistemlerin yine erkek egemen kültür tarafından üretildiği tezi vardır.

O-Mesela Harran'da...

C-Ve kadın bunun dışındadır. Büyük ölçüde anti-tezdir. Ve ekolojiyle de dolayısıyla yakın bir ittifakı vardır.

O-Harran'da bir kız çocuğu...

Kadınların şiddete uğramasının falan doğanın dengesinin bozulmasıyla ilişkisi mi var?

O-Ben size kısaca bir şey söylemek istiyorum.

Harran'da bir...

C-Doğanın dengesinin bozulması değil, erkek egemen endüstriyel sistemden hem doğanın mağduriyeti var, hem kadınların mağduriyeti var.

Erkeklerin?

C-Erkeklerin de mağduriyeti var ama iktidarda olanın mağduriyeti ne kadar olursa o kadar.

Yani siz bunu çevre faaliyetlerinizin bir uzantısı olarak mı yapıyorsunuz?

O-Tabii.

Ya Harun Kolçak?

O ve C (bir ağızdan)- O da vejetaryendir, çok duyarlıdır...

Peki kimin aklına geldi bunu yapmak.

O-Fikir babası üç kişi. Tüyap'ta doğal yaşam fuarı vardı.

Bu doğal yaşam fuarı, sizin demin eleştirdiğiniz kapitalizmin filan şeyi değil mi?

O-Tabii biraz öyle, doğal ürünlerin sergilendiği bir yer. Orada *Çepeçevre* dergisinin standı vardı, baz istasyonlarına karşı imza topluyorduk.

C-Osman *Çepeçevre* nin sahibi.

O-Orada kadınlar bize, "Bırakın çiçeği böceği kadınların hakları için bir şeyler yapın," dediler. Biz oturup konuştuk, kadınlarla ilgili bir çok şey yapılıyor, biz bir bienal yapalım dedik.

Kim kim konuşuyordunuz?

O-Ya o an kim var hatırlamıyorum ama ağırlıklı olarak kadındı.

Onlar da tabii ekolojist faaliyet içindeler. Bu düzenleme kurulu içindeki insanları sonradan aradınız yani, ilk başta onlar yoktu. Peki niye onları değil de Duygu Asena'yı aramadınız mesela?

O-Ya varsayın ki böyle bir eksikliğimiz oldu, eşeklik yaptık ne yapalım.

Kendiniz ilgili değilsiniz, ilgili insanları çağırmamışsınız, ağırlık erkeklerde.

C-Amaç zaten erkeklerin yaptığı kadın bienaliydi, o yüzden basın ilgi gösterdi. Erkekler taşın altına elini sokmalı.

Yani kadınlara gerek yok.

O-İnanın ki biz bütün kuruluşları aradık.

Bizi aramadınız.

O-Siz listenin sonundaydınız, o zamana kadar şevkimiz kırıldı herhalde. Ciddiye alınmamanın verdiği hayal kırıklığı var.

Siz kadın konusunda kendinizin ciddiye alınmasını bekliyorsunuz yani?

O-Hayır, beklemiyorum.

Bir kurum olarak, bienali mi ciddiye alsınlar?

O-Hayır. Yani illâ bir hiyerarşinin içinde mi olmak lazım?

Sizin seçtikleriniz toplumsal hiyerarşinin dışında mı? Hepsi şöhretli insanlar.

C-Bizim kadın kurtuluş hareketi başlatmak gibi bir derdimiz yok.

Peki daha önce bienal düzenlemişliğiniz var mı?

C-Hayır yok.

Bütün bu çalışmada bir haddini aşma yok mu?

C-Olabilir ama bu bilinçli bir şey değil.

Bu kadar uzağında olduğunuz ve hatta karşı tarafta olduğunuz..

O-O kadar uzağında nasıl dersiniz?

En azından şu açıdan söyleyebilirim, iki isim sayabildiniz, birisi benim, oturduğumuzda adımı bilmiyordunuz,soyadımı bildiğiniz şüpheli, öteki Duygu Asena, onu da tanımayan yok. Başka isim bile söyleyemediniz.

C-Sonuçta cinsiyetin olmadığı bir dünyada değiliz. Cinsiyetin olduğu bir dünyada aynı sorunlarla karşılaşıyoruz.

Aynı sorunlarla olur mu? Bir taraf mağduru, bir taraf uygulayıcısı.

C-Evet.

O-Ama yaşanan pratikleri nasıl yadsıyorsunuz, illâ bilimsel olması mı gerekiyor?

Çok kolay yadsıyorum, çünkü o pratikte erkek olarak yaşıyorsunuz, yani ezen olarak.

O-Benim acı çekip çekmediğimi nasıl bilebiliyorsunuz?

Osman, bak biz senin diyelim ki çektiğin acıları çekmiş durumdayız, hem onun üzerine bu konuda emek vermişiz. Sende hiçbiri yok.

O-Ama biz sanatsal olarak düşünmüştük.

C-Osman'ın kadın konusunda bir tez yazması eleştiri konusu olabilirdi belki.

Hayır, o çok emek ve enerji isteyen bir şey. Okuması gerekir, çalışması gerekir. Peki bu panel konularını kim belirliyor?

C-Bazen kendileri belirliyor. Mesela Mehmet Saraç, *Töre Kıskacında Kadın*'ın yazarı.

O-Ekipleri ayırdık kendi içlerinde. İşbölümü yapıldı.

Burada bazı isimler var, bu arkadaşlar mı seçti panel konuşmacılarını?

C-Onlar seçmedi herhalde bilmiyorum.

En kritik konu muğlak sizde. Panel ve kanferanslara kim karar veriyor?

O-Bir ekip var.

Kim o ekip?

O-Ya o kadar kalabalık ki ben tek tek bilmiyorum isimlerini.

Hiçbirini tanımadığın insanlar bunlar. Sizin altınızda çalışıyorlar.

O-Hayır bizde öyle bir hiyerarşi yok.

Hiyerarşi yok da niye Tayfun Talipoğlu'nun adını biliyorsun, onların adını bilmiyorsun?

C-Bunlar organizasyon komitesi, kim aranacak, kiminle ilişki kurulacak, o işlerde çalışıyorlar.

Çalışıyorlar mı?

C-Yani?

Bayağı çalışmak. Ücret alıyorlar mı?

C-Masrafları karşılanıyor, başka bir para kazandıklarını sanmıyorum.

Nasıl karşılıyorsunuz bu masrafları? Bu listede en az yirmi kişi var, bunların günde iki milyon masrafı olsa...

O-Oluyor, gelirken yemek ısmarladık mesela.

Günde iki milyon kişi başı, kırk milyon eder, ayda bir milyar iki yüz bin lira. Nasıl karşılıyorsunuz bunu cebinizden?

O-Ayşe üstüne alınma da hepsi rejim yapıyor.

C-Neyse, rejimle olmaz tabii.

Tekrar soruyorum, nasıl karşılıyorsunuz?

O-Vallahi, gelecek bir yerler var. Ama daha ufukta görünmedi, bakalım.

Siz sponsor bulmadan mı girdiniz bu işe?

O-Tabii, kesinlikle.

Bu birinci bienal olarak duyuruldu. Yine yapılacak mı?

C-Evet, bir yıl ulusal, bir yıl uluslararası olarak düzenlenecek. Bu ilkini yaptıktan sonra bir vakıf olarak kurumlaşmayı düşünüyoruz.

Yine bu isimlerle mi?

C-Yok, kesin değil o isimler.

O-Önce sen giricen Ayşe, söz.

Yaşasın! Panellerde de konuşturucan mı beni?

O-Tabii, neden olmasın?

(Bizden kahkahalar)

O-Fakat o kadar reaksiyon oldu ki, ben hayal kırıklığı yaşadım inan.

Kimseye haber vermeden yaparız, hiç de bir şey olmaz diye mi düşündünüz?

O-Bize erkeklerden de çok tepki geliyor. Geçen gün Beyoğlu'nda yürürken biri geldi, "Adamını, dikkat et adımını atarken, bu kadın hakları falan," dedi. Artık şaka mı ciddi mi bilmiyorum. Meğer sol tarafımda birisi daha varmış, iki kişilermiş.

C-Öyle mi?

Adamını deniyor mu böyle Amerikancadan tercüme, hiç duymadım kulanıldığını.

O-Öyle mi ben çok kullanırım. Feministleri memnun etmek için şehri baştan sona mor afişlerle donatacağız.

Mor feministlerin rengi, siz feminist misiniz?

C-Oraya gelecek insanlar feminist.

C-Kadın bienalinin afişini ne renk yapaydık? Kırmızı mı?

Ne renk isterseniz yapın, madem feminist değilsiniz niye mor rengi, fenina işaretini kullanıyorsunuz?

Ayşe Düzkan
Nevin Cerav

"kalkın, yine arama var"

Cumartesi İnsanları oturma eylemlerinin değişmez yüzlerinden biri, İnsan Hakları Derneği'nin kurucusu ve aktif çalışanı, F tipi cezaevlerinin insani koşullara uygun olmadığını anlatmaya çalışan insan hakları savunucusu, son olarak F tipi cezaevlerine ilişkin DSP il binasının önünde basın açıklaması yaparken gözaltına alınıp tutuklanan dört kişiden tek kadın olan Nimet Tanrıkulu'yla Bakırköy Cezaevi'nde otuz bir gün kalıp tahliye olduktan sonra görüştük. Cezaevleri operasyonu, cezaevinde yaşadıkları ve kadınlarla ilgili düşündüklerini anlattı.

Uzun yıllardır İnsan Hakları Derneği'nde (İHD) çalışıyorum. 12 Eylül'ü ben işkence boyutuyla da yaşadım ama bu çok katmerli diye düşünüyorum.

Bugüne kadar cezaevlerine birçok operasyon yapıldı. 19 Aralık ilk değildi, daha önce de Diyarbakır'da, Ulucanlar'da ve Burdur'da operasyon yapıldı. Hepsi de sonradan kamuoyunda tartışılan korkunç sonuçlara yol açtı. Ancak, bu kez yaşanan, devletin bizce görünen ama çoğunluğun göremediği yüzünün ortaya çıktığı bir operasyon oldu. İnsanlar diri diri yandı. En kötüsü buydu. Operasyon sonrası gelişenleri kamuoyuna anlatmaya, bu süreci yaşatan sorumluların hukuk önünde yargılanmaları için sürece müdahale etmeye çalıştık. Devletin bizzat kendisinin hak ihlali yaşattığını söyledik. Çünkü sonuçları itibariyle yapılan "Hayata Dönüş" operasyonu değil yaşamdan koparılış operasyonuydu. Yazık ki bir sonuç alamadık, üstelik mahkûmlar bundan dolayı yargılanıyor. Operasyon sonrası 7 Ocak'ta DSP'yi ziyaret etmek üzere il binalarına gittik. Bina kapalıydı. O arada biz de basın açıklamamızı yapıp dağılmayı düşünüyorduk. Kamuya mesaj verme ve basın açıklaması yapmaya hukuken bir engel olmadığı halde gözaltına alındık ve dört kişi tutuklandık. Ben tek kadındım.

Cezaevi

8 Ocak'ta Bakırköy Tutukevi'ne götürüldüm. İlk götürüldüğüm yerde, güvenlik şubede bütün üst aramam yapıldığı halde, cezaevine getirildiğimde, aranmam yapıldı dememe rağmen gardiyanların zoruyla çırılçıplak soyularak tekrar arandım. Oradaki kadınların bunu kim bilir kaç kez yaşadıklarını düşündüm o an. Utanç duymaktan öte, devletin görünmeyen yüzünün bir parçası diye düşündüm. Beni önce hücreye koyacaklarını söylediler, kabul etmedim. Girmemekte ısrar edince tecrit denilen bir bölüme götürdüler. Ben, bedenen ve ruhen sağlıklı olmak ve siyasilerin yanına gitmek istediğimi söyledim. Mümkün değil, dediler. Israr edince tamam deyip beni bir yere götürdüler, girdim ve arkamdan kapı kapandı. Baktım ki adli mahkûmların arasındayım. Sonuçta biz dışarıda da hak ihlaline uğramış adlilerle ilgili de çalışıyoruz, onların sorunlarına uzak değiliz. Üç gün adlilerle kaldım. Toplumun aynası gibiydi orası. Yaralamadan, hırsızlıktan, gasptan gelmiş kadınlar. Hepsi oraya gelmeden önce yoğun işkence görmüşlerdi.

Siyasi abla

Hepsinin hikâyelerini dinledim. Çok acı tabii. Benim İHD'den olmam onlar için başka türlü bir şeydi. Hepsinin siyasi ablası oldum. Konuşmak ve tanıklık yapmak istediğini söyleyenler oldu. Bir kadın vardı mesela. İsmi Hayal. Neden böyle yaşadığını sorduğumda, "On altı yaşında yatağına birisi girerse ve bu çok yakınında olan birisiyse, ailen sana değil ona inanırsa yapacak bir şeyin yoktur, sokağa gidersin," dedi. Çok yaşanan ve hep gizlenen bir durum bu. Tanınan biriymiş adamı. Şunu söyledi, "O olaydan sonra evle ilişkim, hep bu işi yapmakla kuruldu. Evdekiler, git para getir, dediler. O kişinin bana yaptıklarına inanmadılar, beni suçladılar. Çaresizdim ve yaşamımı çalarak kurmaya başladım." Gayrettepe'ye götürmüşler ve çok işkence görmüş. Tacize uğramış. Eşiyle birlikte yargılanan bir kadın vardı. O da tacize uğramış. Tacize uğramayan yok zaten. Hepsini çırılçıplak soyup, iç çamaşırlarını ellerine verip askerlerin önünde dolaştırmışlar, küfür, dayak hep var. Kadının birine, "Kaç santim cop alırsın?" diyerek tecavüze yeltenmişler. Daha öncesinde tecavüze uğramış gözaltında. Yaşadıklarını anlatmaları gerektiğini söyledim hepsine. Kimisi konuşacağını söylüyor. Tabii adli kadınlar, seslerini duyurabilme açısından siyasilerden farklı. Böyle bir bilinçleri yok. Korkuyorlar. Yanlarına bizim gibi insanlar düştüğünde çok şey anlatıyorlar. Yaptıkları işlerden hoşnut değiller ama çaresizler. Benim anlattığım çözümler onlara çok uzak kalıyor. Adliler yanlarında siyasi biri olduğunda daha mücadeleci ve idareye

karşı haklarını savunur oluyorlar. İdarenin de o zaman onlara tavrı değişiyor. Daha insan gibi davranıyorlar. Adliler için siyasilerle birlikte kalmak daha rahatlatıcı bir ortam yaratıyor.

Cezaevinin çalar saatleri

Çocuklar için de şartlar çok zor. Cezaevinde görevlilerin yapması gereken işlerin çoğu çocuklara yaptırılıyor. Diyarbakır'a gitmiştim orada çocuklar sabahın beşinde sokakta olurlardı. Kafalarındaki tepside tatlı satarlardı. Diyarbakır'ın çalar saatleri derdim onlara. Cezaevindekiler de öyleydi. Sabah karavana sesleriyle uyanıyorsunuz. Sonra bu sesleri çalıştırılan çocukların çıkardığını öğrendim. Kahvaltımızı bile onlar hazırlıyormuş meğer! Sonra adliler yanımdan alındı, siyasi kadınlarla birlikte tecritte kaldık. Operasyonu yaşamamışlardı ama çok zor koşullardan gelmişlerdi. İşkence, taciz, bütün kadınlar yaşamış. Herkeste operasyon sonrasında cezaevinde her an her şey olabilir hissi çok yoğundu. Girdiğimde kaloriferler yanmıyordu, soba yok, banyo imkânı yok, üst baş yok, havalandırma yok. Benim kaldığım bölümde bu haklarımızı uğraşarak almaya çalıştık. Ama elinizdeki her hak her an geri alınabilir, hiçbir şeyin güvencesi yok.

Operasyonda yanan kadınları mahkemeye götürülürken gördüm. Çok fazla konuşamadık. Diğer siyasi kadınlarla daha çok konuşabildim. Operasyonla ilgili anlatılanlar doğru. Orada bir grup kadın birbirlerini kurtarmaya çalışırken diri diri yanmışlar. Kurtulanların hepsinde izler duruyor. Eğer böyle bir operasyondan sonra yaşıyorsak bu bir mucize, diyorlar. Hukuksal her türlü yolu deneyeceklerini ve sorumluların yargılanması için her şeyi yapacaklarını söylüyorlar.

Geleceği olmayanlar ve hayalleri olanlar

Hepsi için uğraşacak o kadar az şey bırakılmış ki, kitap yok, bir şey yok. Önceki cezaevlerinde el sanatlarıyla uğraşıyorlarmış. Siyasi kadınlar çok güzel şiirler yazıyorlar, adli kadınlar da da yazan var ama çok az. Adli koğuştaki Hayal sürekli, "Siyasi abla dinliyosun değil mi? Sana bir şiir okuyacağım," diyordu. İki koğuşun kadınlarında en başta bir yaşam anlayışı farkı var. Kadın olarak ise ortak çok şey bulunabilir. Oraya kadar geldikleri süreç içinde kadınlıklarından dolayı gördükleri muamele değişmiyor. Adlilerin "yarın" düşüncesi yok. Siyasiler için bu durum çok farklı. Yarınları onlar için çok önemli, planlar yapıyorlar, hayalleri var. Kadın kimliklerini, sorunlarını tartışıyorlar, araştırmalar yapıyorlar.

Siyasi kadınlarla kadın hareketi üzerine de tartışmalarımız oldu. Farklı düşündüğümüz yerler çok tabii. Birçok tartışmamız 8 Mart yürüyüşlerine erkeklerin gelip gelmemesi üzerine oldu. Ben onlara eski 8 Martları anlatıyordum. Ama kadın erkek el ele tarzı bir bakış açıları var. Sorunlar konusunda ortaklaşsak bile çözümlerde anlaşmak o kadar kolay değil. Bu kadarını tartışmak önemli bir gelişme.

Onlar benden haklarını, ben onlardan biber dolmasını öğrendim!

Adlilerle kalırken, bir tanesi, "Siyasi abla gel seninle sohbet edelim," dedi, başladı anlatmaya: "Benim kocamın eski sevgilisi vardı. Annem hastayken yanına gittim, kadın eve gelmiş, biber dolması yapmış," dedi. Ben de, biber dolması da ne güzeldir, olsa da yesek dedim. Başladılar gülmeye. Kahkahalarla gülüyorlar. Meğer biber dolması argoda dolduruşa gelmek gibi bir anlama geliyormuş. Ben nereden bileyim. Kadın gülerek devam etti, "Geldim ki adamın suratı bir karış. Sen misin bunu yapan dedim. Gittim öbür kadını paraladım tabii." Çoğu sohbette ben ağzım açık bakıyorum, onlar bana gülüyordu. Bak senin de bilmediğin bir şeyler var diyorlardı.

Kürt kadınlar

Siyasilerle kaldığım yer tecritti. Bir süre sonra beni koğuşa indirdiler. Orada Kürt hareketinden kadınlarla kaldım. Çok özel şeyler paylaştığımı söyleyebilirim. Cezaevinde *Pazartesi*'nin en iyi okuyucuları onlar. Annemin getirdiği *Pazartesi* dergileri gece boyu elden ele dolaştı. Sizinle ve tüm kadınlarla yazışmak istiyorlar. On beş yıl süren bir savaşın içinden gelen kadınlar, her şeyi doğrudan yaşamış durumdalar. Onlarla yaşadıklarımı anlatmak zor. Kürt kadınlarının bu konuda kendilerini çok aştıklarını ve ciddi birikimleri olduğunu gördüm. Bu birikimlerini dışarıyla paylaştıkları zaman ufukları daha da açılacaktır. Ciddi araştırmalar yapmışlar ama 19 Aralık operasyonundan sonra yazılı belgelerin ne olduğu belli değil. Canlarından olabilecekleri bir operasyon sonrası kaybolan eşyaları için de üzülüyorlardı.

Bizim için balık ekmek ye

Hepsinin söylediği bir şeydi bu. Onların gözüyle denize bakmamı, deniz kenarında gezmemi, çay içmemi istediler benden. İçerdekiler için bunlar çok özlenen şeyler. Ben de buradan söyleyeyim bari, belki bir gün dışarıdaki kadınlar olarak hep birlikte onlar için balık ekmek yiyebiliriz, sahilde çay içebiliriz. Onlar için kitap alışverişi yapabiliriz. Kendileri için bir şeyler yapabilmeyi çok özlemişler. Özellikle operasyon sonrasında yaşama daha sıkı sarılmışlar. Hayata çok bağlılar. Yaşadıkları savaşı bir film gibi anlatıyorlar, tarihlerinin ve kadın olarak yapacaklarının öneminin farkındalar.

Ben içerdekilerin, yoldaşlarıydım, hevalleriydim, siyasi ablalarıydım, Nimet ablalarıydım, kadın arkadaşlarıydım, insan hakları savunucusu kimliğim çok öndeydi. İHD'yle ilgili çok soru sordular. Çünkü yaptıklarımız cezaevlerindeki hak ihlallerim de kapsıyordu.

Mesela keyfi aramalar oluyordu. Gündüzler çuvala girmiş gibi gece yapıyorlardı. Birdenbire dalıp odaya, "Kadınlar kalkın arama var," diyorlardı. Biz söylenince de ikinci müdür, "Bakın biz de gecenin bu vakti hâlâ buradayız, bizim haklarımızı niye savunmuyorsunuz," diyordu. Ben de onlara sorunun sahibi olarak ses çıkarmaları gerektiğini anlatıyordum. Oradaki infaz memurlarının da çalışma koşulları çok sağlıksız. Ben onlara böyle insan hakları, insani koşullar diye anlatırken duydum ki, bize çok zorluk çıkarıyor diye savcıya şikâyet gitmiş. Savcı da sormuş, ne tür zorluk, diye. "Ya, işte insan hakları dersi veriyor," demişler. O da "İnsan hakları anlatsın canım, ne olacak, ben de başka şey yapıyor sandım," demiş. Buna çok güldük.

Ölüm oruçları

Bugün 131. gününde ölüm oruçları. Çok zor durumdalar. Beyin ölümleri başlayanlar var. Biz İHD olarak cezaevi modeli öneremeyiz ama var olan koşulların iyileştirilmesi için çaba harcarız. Ben kişisel olarak ölüm orucunu onaylamıyorum. Özellikle dışarıda hiç onaylamıyorum. İnsan hayatı çok değerlidir. Ama cezaevinde öyle kötü koşullar altında oluyorsunuz ki, ben de soba hakkı, banyo hakkı ve tecritten çıkarılmak için yirmi üç gün açlık grevi yaptım. Çünkü bedeninizden başka direnecek hiçbir şey kalmıyor elinizde. Haklarını almak için bundan başka şans kalmıyor, diyalog yolu da dahil her yol kapatılıyor. Ölüm orucu kendi kararları ama gelinen noktada yalnızlar ve zor durumdalar. Onların yaşam hakkı için bir şeyler yapılmalı. Devlet ölümlerin olabileceği bugünlerde pazarlık yapıyor. Demokratik devletler pazarlık yapmaz, diyalog yolunu açar.

Bir ay boyunca havalandırmalarda gezdim, volta attım, çok değişik türküler söyledim. Ben dışarının sesi oldum, onlar bana içerinin sesi oldular. Çok özeldi her şey. Çıktığımda duygu yüklüydüm. Çok zor geldi. Dışarı çıkmak çok önemliydi. Özgür olmak çok güzel. Onları düşündüm hep. Çok uzun yıllardır içerde olanlar var. Ciddi bir buruklukla çıktım. Yaşamı biz, dışarıdaki kadınlar için de çok zor, her şey istediğimiz gibi olmuyor. Oradayken çıkınca yapacaklarının coşkusu sarıyor. Ama dışarıda hepsinin gerçekleşmesi çok zor. Yine de bir mektup bile çok değerli onlar için. Her tahliyede bir tören yapılıyordu. Beni de bir parça göz yaşıyla, türkülerle ve şiirlerle uğurladılar. Dışarıdaki herkese çok selam söylediler.

Ben de onlara buradan selam yollayarak, bu yıl 8 Mart'ı cezaevlerindeki kadın arkadaşlarımızla dayanışma günü ilan edelim, diyorum. Onlar kendilerini bizim yanımızda hissediyorlar, biz de onları yalnız bırakmayalım. Bu 8 Mart'ta onların gününü de kutlayalım. İçerdekilere bir mesajım da, henüz *Yüzyüze*'yi izleyemedim, balık ekmek yiyemedim, ama söz, yapacağım!..

Beyhan Demir

kadınlar âşık olur, erkekler aşka düşer!

Her şeyin bu kadar kötü yaşandığı bir ülkede, düşündüğüm şeye bak! Ekonominin felç olduğu, insana dair hiçbir olumlu politikanın üretilmediği, hatta gelmiş geçmiş en gaddar uygulamaların sahneye konulduğu, insanların ne doğru ne yanlış şaşırtıldığı, değerlerinin altüst olduğu şimdiki zamanda, bu ülkede kalk aşktan bahset...
Oluyor işte, her yerde, her koşulda yaşanabiliyor ya da istenebiliyor... Engel tanımıyor duygular.

Güney filminin sonunda şöyle diyordu yönetmen: "Bu film, kötü olmanın kaçınılmaz olduğu zamanlarda, kaçarak temiz kalmaya çalışan insanlara adanmıştır." Ben de böyle yapıyorumdur belki..

Aşka ve aşkı düşünmeye kaçıyorumdur, hâlâ bir yerlerde güzel birşeyler olması için...

Katılırsınız, ya da hayır? Siz bilirsiniz, ben ne bildiğimi unuttum, sadece duşünuyorum, bazen de saçmalıyor olabilirim.

Konu aşk: ama nasıl oluyor da oluyor durumu... Biz kadınlar aşkı çok severiz, hatta aşk olmadan meşk olmaz'a da inanırız.. Çok zaman kandırırız kendimizi, görmezliğe geliriz eksikleri..

Bazen bir iyi şeyi bin yapar, âşık olmanın, ya da kaybetmemenin bir yolunu buluruz, bulmaya çalışırız

Sonra cesuruzdur, korkmavız engel tanımayız. üstüne gider, kaçırırız o ayrı!.. Aşkımıza sadık kalırız

O varsa yeterdir, harama külot indirmeyiz. Âşıksak para pul da önemli değildir, gerekirse üstüne para veririz. Neyimiz varsa paylaşırız, o üzülmesin isteriz. Aşkın bittiğini anlamamız da zaman alır bazen. Hissederiz, kondurmayız, direniriz bir süre.. Sonra gururumuzu takarız kolumuza gideriz. Bazımız inada bindirir, mücadeleyi sürdürür yıllarca, bazen kazanmış gibi olur, kendinden gidenleri saymazsa ..

Oysa erkekler öyle mi? Sorarım size, nerde o dağları delen, yollara düşenler? Varsa da bir iki nahif örnek sayılmaz, ya da ben saymam... Ayakları takılır gibi olur, düşerler aşka, bizim gibi âşık olmazlar. Yani, aşka düşer onlar. Debelenir bir süre, ayaklanmaya çalışır, kalkarsa bir daha düşmemek için çok dikkat eder, onlar aşk için üzülmeyi sevmezler. Kıskanır bazıları, aşkları için dünyayı zindan ederler, hatta bazen aşkları o kadar büyük olur ki öldürürler sevdiklerini! Sonra âşık olmaları harama uçkur çözmelerine de pek engel olmaz hani. Aşk başka şeydir, cinsellik başka. Bitince aşkları, hemen giderler, tutunmaya çalışmazlar, korumaya da, sadece giderler. Ama bitiren kadınsa, pek çoğu bela olur, inanmazlar bittiğine. Şüphelenirler başka biri olduğuna, yapmadıklarını bırakmazlar.

Hain bir yazı oldu bu, kızacaklar bana bazı erkekler ve belki bazı kadınlar ama, böyle duşunuyorum. Hata da benim sevap da... Ama her şeye rağmen aşk için lazım erkekler, bunu reddetmek mümkün değil .

Belki değişirler zamanla, değişiyorlar da yavaş yavaş, olsun. Biz de değişiyoruz tabii... Ne çıkacak bunun sonunda bilmiyoruz henüz... İyi şey çıkarsa bizdendir. kötü şey çıkarsa onlardan, şakaydı tabii.

Alılı aşk, minel aşk neler yazdırdın bana...

Nur

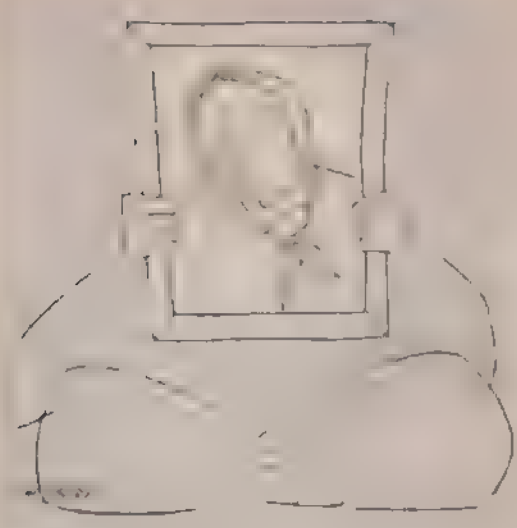

kocaya gittiğinde on üç yaşındaydı

Küçük yaşta öksüz kalan annemin anneannesi kocaya verildiğinde on üç yaşındaymış.

Sokakta arkadaşlarıyla ip atlarken eve çağırmışlar. Dul ve biri altı, diğeri dokuz yaşında iki çocuklu müstakbel kocasını ilk kez orada görmüş. Gerdek gecesinde kocası kendisine dokununca, "Hani ben senin çocuklarınla oynamaya gelmiştim. Neden bana dokunuyorsun amca?" demiş.

Kocası onunla birlikte olmak için tanı üç yıl regl olmasını beklemiş. Ayakları o kadar küçükmüş ki, ona ayakkabı almaya gittiğinde utandığı için çocuğuma alıyorum diyormuş.

Çok zengin olan kocasından bir çocuğu (anneannem) olmuş. Kızı dört yaşındayken kocası savaşa gitmiş, bir daha da dönmemiş. Cumhuriyet'in ilanından sonra malları devletleştirilince beş parasız kalmış. Savaş zamanında İngilizler'den 40 mecidiyeye alınan dikiş makinesiyle senelerce dikiş dikerek geçindirmiş evini.

Kızının mutlaka okumasını istemiş. "Kızlar okursa kötü yola düşer" diyenlere hiç aldırmayıp onu rüştiyeye göndermiş. Anneannem öğretmen olmuş. Ama kısa süre soma evlenip bırakmış işini.

Geri kalan hayatını kızı ve damadıyla geçirmiş. Memur olan damadıyla o şehir senin, bu şehir benim gezip durmuş, torunlarını büyütmüş. Annem on iki yaşındayken kaybetmiş anneannesini. Sessiz ve son derece tıtız bir kadın olduğunu anlatır. Bir de çalışkanlığını, gittikleri her yerde bahçeyi ekip biçmesini, yetiştirdiği çiçekleri, arklar kazarak tepelerden su getirmesini, divanlar, ot yastıklar yapmasını... Ve henüz elli yaşında olmasına rağmen, öldüğünde ne kadar yaşlı göründüğünü.

Handan Öz

günah çıkarıyorum!

Otobüsteydim. Oradan oraya bir konserve kutusundaymışçasma savrulurken gözüm boşalan bir yere kaydı. Yalpalaya yalpalaya sırtımda ağır çantamla oturdum oraya. Hâlâ alışamadım bu tenekeden otobüslere... Adana'dayken, Ankara'dayken işim pek düşmezdi onlara; büyük bir sevinçle en arkadaki cam kenarını kapıp gözlerim yarı kapalı yolculuk ettiğim dolmuşlar vardı.

Külçe gibi ağır çantamı ayaklarımın dibine bıraktım el çantası olarak kullandığım bohçamdan *Pazartesi*'den ödünç aldığım Lee Comner'in *Evlilik Mahkûmları* nı çıkardım. Evlilik kurumunu yerden yere vuran bu kitabı okurken, sarı bağcıklı kahverengi botlarımda hissettiğim ayak darbeleriyle irkildim. Başımı kaldırmadan usulca çektim ayaklarını geriye. Hiçbir kötü düşüncesi olmayan iyi bir aile babasının yolunu şaşırmış koca ayaklarıydı galiba beni rahatsız eden.

Bir süre sonra, artık kafamı kaldırıp durumu kavramamı gerektirecek hale geldi bu vuruşlar ve ben koca koca açılmış gözlerimle bu iyi amcayı bulduğumda o bana pis pis sırıtıyordu. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Adamı beni resmen-fakat acayip bir şekilde- taciz ediyordu. Uzun sayılabilecek bir süre bakıştık. O, zevkten dört köşe, bense öfke dolu bir halde. Hiçbir şey demedim. diyemedim. Hem de Lee Comner'i okurken! Yurda varana dek, bakışlarını üzerimde hissettim. Sanki ben bir nesneydim. Aşağılanmıştım. Otobüsün demirlerine asılmış siyah plastikten askılardan bir tanesiydim ve o, beni rahatsız etme hakkına her nedense sahipti!

Adana'da oturduğumuz sıralarda karşı komşumuzun yolun ortasında herifin birinden poposuna çimdik yediği zaman adamı döve döve elini nasıl kırdığını hatırladım. Bizim komşu gibi bir misilleme yapıp adamın ayak parmaklarını kıracak değildim. Fakat en azından birkaç laf edip, herkesin ortasında rezil edebilirdim onu. Her nedense böyle durumlarda diğer iyi amcalar bir anda duyarlılaşır; böylece yaşadığım aşağılanmışlık duygusunu biraz olsun hafifletebilirdim. Galiba içimde yaşıyorum çelişkiyi. Böylesine tepki duymak fakat tepkimi gösterememek!

Selen

bir vibratör lütfen!

Geçen yıl bu zamanlar, bir röportaj için gittiğim Psikanalist Doç. Dr. Nusret Kaya'nın ofisinde yaşadıklarım, 'artık hiç şaşırmayacağım' diyen beni oldukça şaşırtmıştı.

Türbanlı, otuz yaşlarında bir kadın ve kocası, oraya derdine derman aramaya gelen yine otuz yaşlarında bir kadına son derece doğal bir biçimde şunları söylüyorlardı: "Bak kardeşim sen vajinal orgazmı tanımadıkça bu sıkıntılardan kurtulamazsın." Sonradan İmam Hatip Lisesi'nde öğretmenlik yaptığını öğrendiğim türbanlı kadının kocası, "Bizim sorunlarımızı çözmede Nusret Bey'in önerdiği vibratör çok yardımcı oldu kardeşim. Senin de bu aletle bir an önce tanışman lazım." Türbanlı kadın yanında oturan on yaşındaki oğlunun onları dinlediğini bildiği halde, son derece doğal bir biçimde şunları söylüyordu: "Ah, ah eksik olmasın Cemil, ne yaptı etti de bana vibratör buldu. Ben o aletle önce vajinal orgazmı yaşadım. Sonra da kocamla ilişkim normale döndü. Bütün sıkıntılarımdan kurtuldum. Şimdi cinsel yaşamımız öyle harika ki.. Sağ olasın Cemilciğim."

Kadın bunları söylerken öteki kadın renkten renge giriyor, bir şeyler söylemem için bana bakıyordu. Ben de susuyor olmamak için, "Evet, doğru vajinal orgazmı bir kadının tanunası lazım," gibi bir şeyler mırıldanıyordum. Türbanlı kadın ve İmanı Hatip hocası olan kocası kadar rahat olmaya çaba gösterdiğini hissetmiştim.

Bu arada oğulları konuşulanları dikkatle dinliyor, vibratörün ne olduğunu sormak için fırsat kolluyordu. Nihayet sordu," Anne vibratör ne demek?" Türbanlı kadın doğallığını hiç bozmadan, "Kadınların kendilerini rahatlatmak için kullandıkları bir alet oğlum," dedi. Bunu söylerken yüzündeki ifadenin doğallığı öteki kadını ve beni şaşkınlığa düşürüyor, hangi ülke ve gezegende olduğumuzu bir daha, bir daha düşünmek zorunda bırakıyordu.

Bugünlerde 'cinsel sağlık ürünleri' satan dükkânlar pek bir revaçta. Bir gazetenin "Bu dükkânlarda en çok şişme keçi ve eşek satılıyor" haberi ilgiyle karşılandı. Okan Bayülgen de geçen haftadaki programına habere konu olan bu *sexshop* sahibini konuk etti. Şişme keçi programda izleyicilere takdim edildi. Biz de merak ettik. Kızıltoprak'taki bir 'cinsel sağlık ürünleri' mağazasına girdik. Hem neler satıldığını gözümüzle gördük, hem de dokuz yıldır bu işi yapan Tayfur Bey'le sohbet ettik.

Tayfur Bey işine saygı duyan ve meslek ilkeleri olan biri. Şişme keçi ve şişme eşek gibi nesnelerin reklam için kullanıldığına inanıyor. "Bunlar bir ya da iki tane satılır, onca ürün arasında bunları öne çıkarmak sansasyon yaratmak için. Bizim işimizde de her işte olduğu gibi daha fazla para için ışın üçkâğıdına kaçanlar var. Örneğin porno kaset ve CD'ler yasak olduğu halde, fazla kâr bıraktığı için satıcılar tarafından tercih ediliyor. Bu da bizim işimizin kötü ve ahlaksız bir iş olduğu imajını yaratıyor halkta. Bu piyasada öyle ahlaksız var ki, ben kızım olsa iyi tanımadan bu işi yapan adama vermem."

Ben Tayfur Bey'in parmağında alyansı görünce, "Siz kız alabilmişsiniz ama.. Ailesi işinize tepki duymadı mı? " diye soruyorum. "Hayır, zaten aldığını kızın babası yoktu," diye yanıtlıyor.

Tayfur Bey son yıllarda bu konularda kadın ve erkeklerin değer yargılarının çok değiştiğini, kadın olsun erkek olsun rahatlıkla dükkâna girip "Bir şişme bebek rica edeceğim," veya "Vibratörler kaç para?" diyen birçok insan olduğunu dile getiriyor. "Eskiden böyle miydi?" diye devam ediyor: "Üç kadeh rakı içmeden erkekler uğramazdı semtimize. Hele kadınları hiç göremezdik."

Bir sürü pembe lastik penisin, torbalarda gözü kaşı eğilmiş plastik şişme bebeklerin olduğu bu *sexshop* tan bu çağın insanının düştüğü duruma hafifçe hüzünlenerek çıktık. Gönül ister ki insan, kadın ya da erkek cinselliği doğallıkla, gönüllerince yaşasınlar ve bu oyuncaklara gerek duyulmasın...

Sevhan Bolkal

belki de kırılmayı göze almak lazım

Masa örtüsü pembe, tabaklar ise pembe desenli. Sofra özenle donatılmış, Cuma akşamı misafirlikteyiz. Sıradışı olan tek bir şey var, bizi misafir eden bir erkek.

Bizi memnun etmek için çırpınıyor, erkeklerin bilmediği ve kadınların bildiği biçimde hesaplar yapmış, "Sen rakı içersin diye düşündüm, onun için yaptım patlıcan salatasını." Keyifle yemek yemeye başlıyoruz.

T, dikkatimi yalnızca böyle çekmedi, kadın tarihi üzerine çalışıyor, (herkes bienal düzenlemeye sı-

Anneanneyle yemek yerken...

vanmayabiliyor gördüğünüz gibi!) Çok sevdiğim, kendinden yaşça büyük bir feministle birlikte. Şu aralar çok az çift, "Bunlar birbirlerini seviyor," hissi uyandırıyor ya, işte öyleler. Sevdiği kadından çok şey öğrenmiş, bunu inkâr etmek bir yana, bundan gururla bahsediyor. Bu kadarcığını bile görmeye alışık değiliz biz. Nasıl oldu peki? "İnsanın çok sağlam bir yerinden kırılması gerekiyor, kadınlar ne hisseder, sokaktaki çocuklar neden böyle aç diye düşünmesi için. Bazı kadınlar, genç kızlar davranışlarında, kıyafetlerinde, uzun mücadeleler sonucu elde edilmiş bazı şeyleri, kendilerine hediye edilmiş güzel bir çanta gibi kullanabiliyorlar. Ama onlar da başka bir yerde kırıldıklarında ancak böyle bir şeye ilgili duyabiliyorlar. İşin böyle bir bireysel tarafı var."

Onun bireysel kırılması nasıl olmuştu peki?

Ben belli bir yaşa kadar kadınlarla ilgili herhangi bir gözlem yapmadan büyüdüm. Aslında beni anneannem, teyzem falan buyuttü. Onların yaşam biçimlerinin benim üzerimde etkisi oldu. Ama hani sokaktaki hayatla evin içindeki hayat başkadır, evin içi demirbaştır. Dışarıdaki hayatta kadınlar hakkında birçok yargıyla karşılaştım. Cinsellikten, cinselliğin nasıl paylaşılması gerektiğinden tut, pek çok konuda pek çok yargıyla karşılaşarak belli bir yaşa geldim. Daha sonra, bu yargıların biraz da onlara muhatap olduğum yaşla alakalı olduklarını anladım. Ama çok yaşlı insanlar bile benzer yargılar üretebiliyordu. Bir noktada kadınlar hakkında yargılar duyduğumda rahatsız olmaya başladım. Doğru olmayan bir şeyi, doğruymuş gibi, belli bir üslupla, belki de çelebilikle anlatmaları. Anlatabilmek için sert bir örnek vereyim, birlikte olduğun kadın senin yüzüne karşı konuşamaz. Bu sert ve cinselliği temel alan bir yargı. Sonra çevremdeki insanların Nietzsche'den tuhaf alıntılar yapmaya başladıklarını gördüm. İkisinin arasında bir fark yok, sokaktaki insanın bakış açısıyla, kadının yanına giderken kırbaçla gideceksin demek arasında bir fark yok.

Bu arada kadınlar ne durumda? Onlar da anlamlandırılmaya çok müsait değiller, çünkü onlar da bu yargılardan nasiplerini alıyorlar. Bunlar öyle yargılar ki bazılarına karşılık verilemez. Bütün bunlar hayata nasıl baktığınla ve neresine baktığınla ilgili şeyler. Bu belki, arayıp arayıp, belanı bulup, sonra bu meselelere bir daha bakayım dediğin meseleler. Belki herkesin bunu yapmaya vakti yoktur. Belki işçilerin buna vakti yoktur, bir aileye doğmakta, kendini bir kadınla evli bulmakta, aynı şekilde o kadın da o adamla kendini evli bulmaktadır ve böyle şeyler düşünmeye vakitleri olmamaktadır belki. Ama bir şey var, bu o işçinin de başına gelebilir, edebiyatın da başladığı yerdir, insan bir noktada, ne yapıyorum, bu olup biten ne, diyebilir."

Yine büyürken kadınlarla olan ilişkisine dönüyorum. "Anneannemle birlikte yağ gibi kavrulduk biz," diyor. "Teyzem ise epey geç yaşta evlendi ama kocası ve o hâlâ annesiyle birlikte yaşıyorlar. Anneannemle ilişkimiz öyle güzeldi ki. Mesela o konuşurken çok "şey" derdi ve ben o şeylerin ne olduğunu bilirdim. O mutfağın kraliçesiydi, mutfakta söylediği güzel bir türküsü vardı."

Mutfağa o mu özendirdi?

"Sonra annemle babam ayrıldığında babamla Ankara'da üç erkek birlikte yaşadık. Kadınların ve erkeklerin yaşadıklarına anlam veremiyor değildim, bir araya geldiklerinde yaşadıklarına anlam veremiyordum. Dedemle anneannem niye inatlaşıyor, anlam veremiyordum. Annemle babamın niçin ayrıldığını da anlamadım. Bir inattan dolayı babamın yanına gittik ama anlamadım. Halalarım yardım ediyorlardı ama üç erkektik. Bu noktada bizim giremediğimiz yerler, mutfak mesela, temizlik, yatak yapma bize açıldı. Anneannemle birlikte yaşarken her şey sabitti, babamla yaşarken bütün bu sabitler bizim elimize geçti. İlk yaptığım keki hatırlıyorum, fırının içine baktım, fokurdamıştı resmen. Sonra birçok defa, deniz mavisi ve toz pembe iç çamaşırları elde ettiğimiz oldu. Çorapların renkleri birbirine karışınca çok değişik renkler ortaya çıkıyor." Sevgilisi atılıyor, "Bu konuda hâlâ başarılı olduğu söylenemez."

"Ben ne kadın kadına ilişkide, ne erkek erkeğe ilişkide çok rahatsız edici bir şey gözlemlemedim. Ama kadınlarla erkekler arasındaki ilişkide tuhaf şeyler gözlemledim. Hayatımda on kadar boşanmanın ortasında yer aldım. Ve boşanma dediğiniz zaman işin içine yalnızca kadın ve erkek girmiyor. Onların akrabaları, arkadaşları, tanıdıkları da giriyor. Onların yargıları, o karmaşa, meseleyi o tarafa, bu tarafa yontmak

Benim de evlenmeyi çok istediğim dönemler oldu. Bu kadar şey görünce insan kendine, bende olmaz abi diye bir şey yüklemeye başlıyor. Sonra bunu yapamayacağımı gördüm, acayip dağınık olacaktı benim yaptığını evlilik. Sonra evlilik denen şeyi sorgulamaya başladım. Sanki görünmez bir el insanları belli bir yere sürüklüyor, orada birbirlerini yemeye başlasınlar diye. Arena gibi. Çocuk oluyor, ona göre birşeyler yaşamıyor, flört ediliyor, ona göre birşeyler yaşanıyor. "

Tekrar bireysel kırılmasına dönüyoruz.

"Üniversitede dışarıda kalanların keş komünistler dediği bir çevreye takılıyordum. Aramızda uyuşturucu kullanan yoktu ama tanımlama uyuyordu. On beş kişilik gruptan, daha sonra psikiyatriste gitmeyen çok az kişi oldu, dört beş kişi de hastanede yattı. Grup sağlam çıktı yani, ama yerleşik normlara göre epey çürük çıkmıştı. 1991'de falan bunlar. "

Sonra?

"Basın yayın zaten tuhaf bir okul, girdin mi muhakkak çıkılıyor. Gerçek bir üniversite eğitimi yok. Herkesin bu tür şeylere zamanı oldu. O zamanlar bu feminizm meselesi ufak tefek geçmeye başladı. Sonra, gazetelerde çalışmaya başladım. Bu arada kadın dergilerinden birine girdim. *Türkiye Woman* diye bir dergi. Duygu Asena'nın *Kadınca*'sında çalışmış bir ekip oraya gelmişti. Onlarla çalışmaya başladık. Daha önce kültür sanat falan yazıyordum, ciddi bir izlenim bırakmış olmalıyım ki, annelere babalara doğum izni, medeni kanun değişikliği, kürtaj, babaların çocuk bakması gibi eşitlik temelli hikâyeler, yazılar yazdım. O sırada İstanbul Üniversitesi'nde Kadın Araştırmaları diye bir bölüm olduğunu öğrendim. Sınava girdim, kazandım ve orada yüksek lisansa başladım. Buna karşı ne yapacağımı bilmiyordum. Feminizm öyle kolay öğretilecek bir şey değil, belli noktalarda belli tepkiler üretebilmekle alakalı. Hatta çağımızda daha anlık tepkilere bağlı. Bu yanını çok dinamik buluyorum. Tezimi kadın ve tüketim üzerine yazıyorum. Bu konuyu seçerken kadınların mağdur olmalarıyla ilgili bir konudan uzak durmak istedim. Tanıklıklarına baş vuracaksam bile, canlarını yakan, anlatmakta zorlanacakları bir konu olmasın istedim. Çektikleri acıdan değil, yaptıkları alışverişten söz etmelerini istedim. Serpil (Çakır), bir çalışma yapıyordu, yardım istedi, ben de tam işten çıkmıştım, zamanım vardı. Serpil kapsamlı bir işe kalkışmıştı, yüzyılın ajandası diye. O işe bulaştım, metin okuması ve o metinlerden epigraflar çıkarma işini yaptım. Öyle yani."

Böyle işte.

Melek Güneş

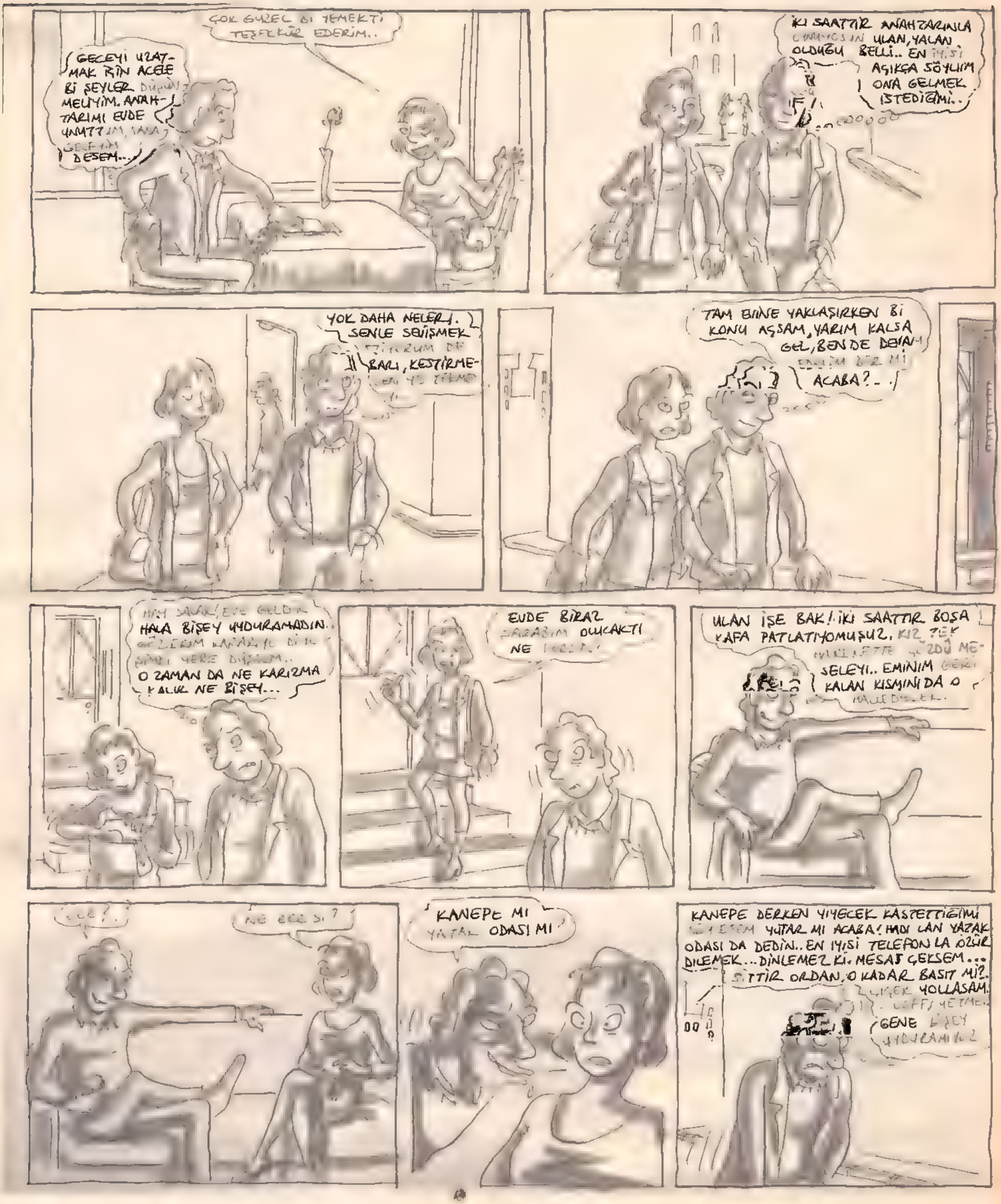
ÇOK GÜZEL Bİ YEMEKTİ TEŞEKKÜR EDERİM..
GECEYİ UZATMAK İÇİN ACELE Bİ ŞEYLER DÜŞÜNMELİYİM. ANAHTARIMI EVDE UNUTTUM, YANA GELEYİM DESEM...
İKİ SAATTİR ANAHTARINLA OYNUYOSUN ULAN, YALAN OLDUĞU BELLİ.. EN İYİSİ AÇIKÇA SÖYLİM ONA GELMEK İSTEDİĞİMİ..
YOK DAHA NELER!. SENLE SEVİŞMEK
BARI, KESTİRME-
TAM EVİNE YAKLAŞIRKEN Bİ KONU AÇSAM, YARIM KALSA GEL, BEN DE DEVAM
ACABA?..
HALA BİŞEY UYDURAMADIN.
O ZAMAN DA NE KARİZMA KALIR NE BİŞEY...
EVDE BİRAZ
OLUCAKTI
NE
ULAN İŞE BAK! İKİ SAATTİR BOŞA KAFA PATLATIYOMUŞUZ.
SELEYİ.. EMİNİM
KALAN KISMINI DA O
KANEPE MI
ODASI MI
KANEPE DERKEN YİYECEK KASTETTİĞİMİ
YUTAR MI ACABA! HADI LAN YATAK ODASI DA DEDİN.. EN İYİSİ TELEFONLA ÖZÜR DİLEMEK... DİNLEMEZ Kİ. MESAJ ÇEKSEM...
SİKTİR ORDAN, O KADAR BASİT Mİ?.
YOLLASAM.
GENE

Virginia Woolf (25 Ocak 1882 - 18 Mart 1941)

20. yüzyılın önde gelen yazarlarından biri olan Virginia Woolf, roman türüne özgün katkıları ile tanınır. Babası ünlü İngiliz eleştirmen, yayıncı ve düşünür Sir Leslie Stephen, annesi ise sanatçı bir aileden gelen Julia Jackson'dur. Kızların eğitilmesinin makbul olmadığı Viktorya döneminde Virginia, ailesinin hem maddi hem de kültürel olanakları sayesinde iyi bir eğitim alır; on üç yaşında annesinin ölümü ile başlayan ruhsal sarsıntı, daha sonra genç yaşta babasını, ağabeyini ve üvey ablasını kaybetmesiyle derinleşir. Çocukluğunda üvey ağabeyi tarafından cinsel tacize uğramış olması bu bunalımı ağırlaştırır. Nihayet elli dokuz yaşında kendini evinin yakınındaki nehre atarak hayatına son verir. Babasının ölümünün ardından Virginia ve diğer üç kardeşi Bloomsbury'ye yerleşir. Burada kurulan ve İngiliz Edebiyatı'nda yenilikçi fikirlerin oluşmasına büyük katkı yapan Bloomsbury Grubu aynı zamanda Virginia'nın sanatsal yaklaşımını oluşturduğu yer olur. Bu grubun müdavimleri arasında dönemin önde gelen sanatçı, düşünür ve iktisatçıları bulunmaktadır. Sivri dili ve özgün görüşleri ile öne çıkan Virginia, bu çevrede tanıştığı siyasetçi ve edebiyatçı Leonard Woolf ile evlenir. Leonard ve Virginia Woolf, Hogarth Press adlı yayınevini kurarlar. T.S Eliot, Katherine Mansfield gibi dönemin tanınmış yazarlarının uğrak yeri olan bu yayınevi edebiyat dünyası içinde kendine önemli bir yer edinir. Virginia Woolf'un özgün fikirlerinin ve şiirsel düzyazı tekniğinin ilk işaretlerini verdiği ilk iki romanı, *The Voyage Out* (Dışarıya Yolculuk, 1915) ve *Night and Day* (Gece ve Gündüz, 1919) bu dönemde yayınlanır. Bundan sonra Virginia yeni bir dil ve üslup arayışına girer. Daha sonra *Jacob's Room* (Jacob'ın Odası, 1922), *Mrs. Dalloway* (1925), *To the Lighthouse* (Deniz Feneri, 1927) ve *The Waves*'de (Dalgalar, 1931) romana getirdiği "bilinç akışı tekniği ya da içsel izlenimcilik" olarak adlandırılan yeni yaklaşımı olgunlaştırır. Olay örgüsünün olmadığı, bir mekândan ya da zamandan diğerine alışılmış geçişlerin bir yana bırakıldığı bir yöntemdir bu. *Kendine Ait Bir Oda* adlı denemesinde (*A Room of One's Own*, 1929) kadın yazarların erkeklere ait bir dünyada karşılaştıkları güçlükleri anlatır ve kadınların yazar olabilmesinin önkoşulunun kendine ait bir gelire ve odaya sahip olmaları olduğunu söyler. *Orlando* (1928) ise üç yüz elli yıllık bir zaman dilimi içinde geçen fantastik bir romandır. Orlando, önceleri erkek, daha sonra bir mucize sonucu kadın olan bir kentsoyludur. Toplumsal dönüşümler yaşansa da, Orlando kadın kimliğiyle yüzyıllar boyunca çeşitli zorluklarla karşılaşır ve romanın sona erdiği 1928 yılında boyun eğmezliğivle ayakta kalmayı başarır. Virginia Woolf da, eserleriyle tıpkı Orlando gibi bugün hâlâ ayakta duruyor...

Rosa Luxemburg (5 Mart 1871 - 15 Ocak 1919)

Orta sınıf bir Yahudi ailesinin beş çocuğundan en küçüğüydü. Polonya'da doğdu. Sonradan Alman Komünist Partisi'ne dönüşen Spartakistler adlı yeraltı örgütünün kurucularından ve dönemin önde gelen kuramcılarındanbiri olan Rosa Luxemburg, genç yaşta Varşova'da eğitimini sürdürürken devrimci gruplarla ilişkiye geçti. Ancak, tutuklanma tehlikesi karşısında 1889'da İsviçre'ye gitmek zorunda kaldı ve öğrenimini orada ekonomi politik dersleri alarak sürdürdü. Doktora tezini Polonya sanayiinin gelişimi üzerine yazdı. Mayıs 1898'de Alman Sosyal Demokrat Partisi'nde (SDP) çalışmak üzere gittiği Almanya'da, kendisini partiyi bölen revizyonizm tartışmalarının ortasında buldu. Luxemburg, Marksist kuramın modası geçtiğini ve sanayileşmiş ülkelerde sosyalizmin ancak sendikal hareket aracılığıyla, kendiliğinden bir süreçle kurulabileceğini söyleyenlere şiddetle karşı çıktı. *Sozialreform oder Revolution*, 1899 (*Toplumsal Reform ya da Devrim*, 1975) adlı eserinde revizyonizmi reddederken, parlamentonun bütünüyle burjuva bir kurum olduğunu ileri sürerek devrimin neden gerekli olduğunu anlattı. Rusya'daki 1905 Devrimi Luxemburg'un hayatında bir dönüm noktası oldu. Pek çok arkadaşı gibi, sosyalizmin önce Almanya'da gerçekleşeceğine inanan Luxemburg, bu olayla birlikte devrimin Rusya'dan başlayabileceğini düşünmeye başladı. Bu sırada gittiği Varşova'da tutuklanarak bir süre hapis yattı. Almanya'ya dönüşünde SPD'nin okullarında öğretmenlik yaparken Marksizm'i yeniden yorumladığı ve pek çok tartışmaya yol açan *Die Akkumulation des Kapitals*'i 1913'te (*Sermaye Birikimi*, 1986) yazdı. Kapitalizmin emperyalist genişleme sonucunda tüm dünyaya hükmedeceği noktaya kadar varolacağını savundu. Sıradan insanların potansiyel devrimci gücüne inandı ve işçi sınıfının radikalleşmesi gerektiği görüşü nedeniyle Bebel ve Kautsky liderliğindeki SDP ile ters düşerek partiden ayrıldı. Luxemburg, Birinci Dünya Savaşı'nda partinin hükümeti destekleme kararına karşı kesin bir tutum aldı. Savaşın büyük bir kısmında hapis yatmasına rağmen bu süre içinde kuramsal yazılarını yazmayı sürdürdü. *Die Russische Revolution*'da (1922, Rus Devrimi) Lenin'i, ulusların kendi kendini yönetme hakkına dayanan görüşlerinin milliyetçi olması nedeniyle eleştirdi. Leninist parti yapısını reddederek, demokrasiye ve kitlesel katılıma dayanan örgütlenmeler önerdi. Hapisten çıktıktan sonra, 1919'da devlete karşı Spartakistlerce başlatılan ayaklanmanın başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht'le birlikte gözaltına alındı ve askerler tarafından vahşice öldürüldü.

Rosa'nın kendi gibi bir devrimci olan Leo Jogiches'le hayatı boyunca süren fırtınalı bir ilişkisi oldu. Bir devrimci, bir Marksist ve dünya sosyalist hareketinin en önemli düşünürlerinden biri ola Rosa, sosyal adalet için nasıl mücadele ettiyse sevdiği adamı için de aynı tutku ve kararlılıkla mücadele etti. Türkçe'ye çevrilen yapıtlarından bazıları Hapishane Mektupları (1970, 1986); Sevgiliye Mektuplar (1984); Yoldaş ve Sevgili ; Spartakistler Ne İstiyor'dur (1979).

Neriman Koksal (17 Mart 1928 - 23 Ekim 1999)

hazırlayan: Yelda Türel

70'lerden sonra doğanlar onu, Türk filmlerinin hoppa, entrikacı, kötü kalpli sarışın "karakter oyuncusu" olarak tanıdı. Karakter oyunculuğunun bizde "kısmen daha önemsiz yıldız" olarak anlaşılmasına rağmen Neriman Koksal, 1950'li yılların gerçek sinema yıldızı, Türk sinema tarihinin pek çok konuda çığır açan efsanevi oyuncusuydu. Dillere destan bir güzelliği, Beyoğlu'na her çıktığında trafiği aksatacak bir hayran kitlesi vardı. Gönlünce ve dolu dolu yaşamış, ancak çok istediği halde çocuk sahibi olamamıştı. Onun için son yıllarında yeğeninin yedi yaşındaki kızını evlat edindi. Neriman Koksal, yönetmen Çetin Karamanbey'in onu keşfetmesiyle sinemaya adımını atar. Ta[illegible]anlarıyla bir keşfediş öyküsüdür bu. Yönetmen, Beyoğlu'nda dönüp dönüp herkesin baktığı bu alımlı genç kadının peşine takılıp, ısrarla onu Refik Halit Karay'ın *Çete*'sindeki "Rus Prensesi Nina" rolü için ikna eder. Yıl 1949'dur. Talihin garip bir cilvesi olsa gerek, ahlakının bozulmaması için ailesinin yasakladığı sinema artık Neriman Koksal'ın tüm hayatını kaplayacaktır. İlk yıllarda fettan, ev bark yıkan kadın rollerne çıkar ve bir cinsel cazibe ilahesi olur. Pek çok sinema oyuncusunun aynı zamanda birer masumiyet sembolü olduğu yıllarda, o büyük bir cesaretle sinemada siyah kombinezonla görünür, Türk sinema tarihinde ilk kez banyo sahnesinde yer alır. 1959'da çevirdiği unutulmaz filmi *Fosforlu Cevriye*'den sonra çizdiği tiplemeler daha çok tuttuğunu koparan, argo konuşabilen, gözüpek kadın tiplerine dönüşür ve Türk sinemasında bir Neriman Koksal ekolü başlar. Koksal, kimi zaman "Naylon Leyla", kimi zaman "Erkek Fatma" olur, kimi zaman da dansöz, sokak kadını ve köylü kadın rollerine çıkar. Oyunculuk hayatına fırtınalı aşkları eşlik eder. Neriman Koksal, sinema filmi çevirmekten çocuk sahibi olmaya fırsat bulamadığını söylediği hayatına 400'ü aşkın film sığdırırken, tanı elli yıl emek verdiği sinema sektörü ise, onu ancak hastalığının ciddi boyuta vardığı 1999'da anımsar ve onu hayatının tek ödülü olacak Sinema Onur Ödülü ile "şereflendirir".

Bu kararın siyasi gelmişti

Savaşta tecavüzün, savaş ve insanlık suçu olduğu resmen kabul edildi.

Bosna Savaşı sırasında kadınlara tecavüz eden üç Sırp, Lahey'de toplanan B.M. Uluslararası Mahkemesi tarafından on ikiyle yirmi sekiz yıl arasında hapis cezaları aldılar. Ceza alanların sayısı bu suçu işleyenlerin yanında devede kulak sayılır elbette. Bu kararın önemi, tecavüzün ilk defa, resmen savaş ve insanlık suçu savılması.

Davanın açılması için yılların geçmesi gerekti. Çünkü ABD'nin eski Yugoslavya'ya yönelik politikasında Sırp askerlerin cezalandırılması artık uygundu. Bu arada tecavüzcülerin çoğu kaçma ve saklanma fırsatı bulmuştu tabii.

Kararın hemen ertesi günü, üç Bosnalı aynı savaş sırasında işkence etmekten ceza aldı. Bunun basında yer bulmaması ise anlaşılabilir. Dedik ya ABD politikaları.

Çağdaş köle ticareti

Doğu Avrupa'dan kaçırılan kadınları, şiddet ve tecavüzle yüz yüze bırakan cürüm şebekeleri engellenemiyor.

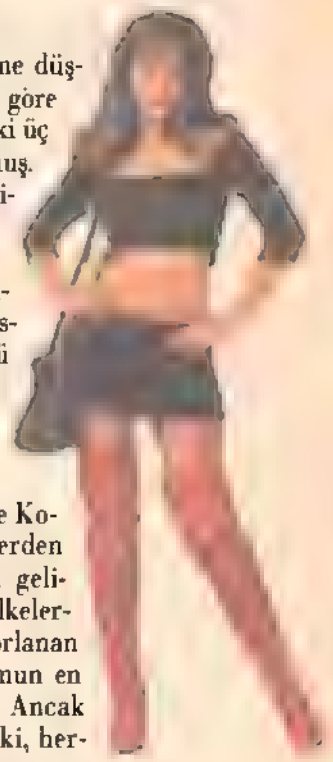

Avrupa'da canlanan ve giderek yaygınlık kazanan köle ticaretinin günümüzdeki kurbanları olan kadınlar prezervatifsiz cinsel ilişkide bulunmaya zorlanmakla kalmıyor, dövülüyor ve tecavüze uğruyor. İstelik bu yasadışı ticaret anlı şanlı uluslararası kuruluşların burnunun dibinde, yönetimini Birleşmiş Milletler'in üstlendiği Kosova'da cereyan ediyor.

Bu kurbanlardan biri de on sekiz yaşındaki Moldovalı Victoria. BM polisi'nin Priştina'da bar süsü verilen bir genelevde bulduğu genç kadının asıl adı güvenlik sebebiyle saklı tutuluyor. Victoria şimdi bir sığınma evinde. Avrupa'nın en yoksul ülkesinin vatandaşı olan genç kadının, İtalya'da çalışarak hayatını kazanacağı ümidiyle pasaportunu teslim ettiği "kurtarıcılar"ının beyaz köle tüccarları olduğunu öğrenmesi çok zaman almamış. Önce Belgrad'da bu işin pazarlamasının yapıldığı bir apartman dairesine götürülmüş.

"Alıkonduğumuz odadaki adamlar, bizi tepeden tırnağa süzerek oramızı buramızı elliyordu... Çok korkmuştum. İçlerinden biri benimle yatmak istedi. Karşı çıkınca beni getiren adam üzerime yürüverek bir tokat attı. Başımın belada olduğu belliydi..." diyor Victoria. Kendisini almaya talip olan iki adamdan biri tarafından yaklaşık 850 milyona satın alınmış. Kosova'ya götürülerek saati 50 milyondan müşterilerle cinsel ilişkide bulunmaya zorlanmış. BM polisi son zamanlarda Kosova'daki çeşitli gece kulüplerinde çalıştırılan 120'den fazla köle fahişeyi kurtarmış. Ancak bunun buzdağının sadece görünen tepesi olduğu herkesin malumu. En son kurtarılanlar arasında bulunan, yaşının on dört olduğunu söyleyen oysa on ikiden fazla göstermeyen, Arnavut asıllı Brita muhtemelen ana-babası tarfmdan satılmış, ailesine iade edildikten sonra yeniden köle tacirlerinin eline düşmüş. Yeni BM yasalarına göre ceza alan "sahip"lerden ilki üç buçuk yıla mahkûm olmuş. Ancak, organize suç zincirinin son halkası olan bu "sahip"ler yasalardan sıyrılmakta çok usta. Bağımsız bir örgüt olan Uluslararası Göçmenler Orgütü (International Organization for Migrants - IOM) kurtarılan köleleri ülkelerine iade ediyor. Bu örgütten alınan bilgilere göre Kosova'daki köle fahişelerden yüzde 64'ü Moldova'dan geliyor. Romanya gibi öteki ülkelerden gelen ve fahişeliğe zorlanan kadınlar genellikle toplumun en alt gelir katmanından. Ancak Moldava öylesine yoksul ki, herkes bir an önce canını dışarı atmaya bakıyor.

Avrupa Birliği'nin on beş üye ülkesinde halen yürürlükteki yasalar, kadın kölelerin tanıklığı olmadan, köle ticareti yapanları suçlamak için yeterli değil. Kadınlarsa "sahip"lerini suçlamaktan doğal olarak korkuyor. AB adalet bakanları Batı Avrupa'ya kaçak yollardan getirdikleri kadınları satan çeteleri yasaların kıskacına almanın yollarını arıyor. Mahkûmiyeti en az altı yıla çıkartmak düşünülen önlemlerden biri. Kadınlar 400- 4000 Alman markına satılıyor ve defalarca el değiştiriyor.

Independent 'ten kısaltarak çeviren
Beril Eyüboğlu

Ellen gibi olabilmek...

Ellen Macarthur adı geçtiğimiz günlerde dünya basınında çokça duyuldu. Bizim basın da ilgisini esirgemedi. Çünkü Ellen, 18 metre uzunluğundaki *Kingfisher* adlı donanımlı teknesiyle, dört okyanus aştığı dünya turunu 94 günde tamamlamış ve dünya ikincisi olmuştu. O artık "denizin en hızlı kadınıydı."

Ellen'in, *Pazartesi*'nin Ağustos 2000 sayısında yer alan, "Avrupa Genç Erkek Yıldız Yarışması"nı kazandığı Atlas Okyanusu macerasını belki hatırlarsınız. O zaman da onun, bir erkek sporu addedilen yelkencilikte gösterdiği başarı ilgiyle karşılanmıştı.

Dünyanın en tehlikeli yarışlarından biri olan Vendee Globe'un bu yılki birincisi Fransız yelkenci Michel Desjoyeaux. Ellen'den on dört yaş büyük olan Desjoyeux, hedefe genç kadından bir gün önce ulaştı. Ancak onun karşılanışı Ellen'in muhatap olduğu coşkuyla kıyaslandığında oldukça sönüktü. Bu coşkunun başlıca nedeni ise kahramanımızın cinsiyetiydi! Rıhtımda Ellen'i karşılamak için toplanan on binlerin arasından bir kadın, "Ellen'e bayılıyorum," diye haykırıyordu, "Bu küçük kadın, maço denizcilerin tümüne, azmin elinden hiçbir şeyin kurtulmayacağım ispatladı."

Ellen'in başarısı kuşkusuz çok önemli. Hayatta ne yapmak istediğine çok küçük yaşta karar vermiş. Daha sekiz yaşındayken, biriktirdiği harçlıklarla ufacık bir yelkenli almasına izin verilmiş. Denizle bağlantısı olmayan Derbyshire'da, ufak bir gölde, ilk yelkencilik denemelerine başlamış. Ne annesi ne de babası ona, 'kızım bu erkek işi, sana göre bir uğraş değil, gel sen bebeklerinle oyna', dememiş ki. Ellen işi ilerletmiş. Yelkencilikle ilgili ne bulduysa yutarcasına okumuş. On üç yaşındayken yatağını, okyanus haritaları ve tekne planlarıyla kaplı olan evin garajına taşımış. On sekizinde, denizaşırı yarışlara katılma hakkı kazanan en genç yelkenci ünvanını almış. Gerisini biliyorsunuz. Ellen kendine güvenli, ne yapmak istediğini bilen, gerçekten özgür bir kadın. Kredi kartı ya da cep telefonu sahibi olmanın getirdiği bir özgürlük değil onunki.

Beril

büyük türk erkeklerinin kadınlar için düşündükleri

İbrahim Alâaddin Gövsa Yedigün'de, kadınlar hakkında 1935'ten 1949'a kadar birçok yazı yazdı. İşte, kadınların oturuşundan saç tuvaletine kadar her konuda beyan ettiği fikirler...

"Bir kadın eline manikürden ve yüzükten buseye varıncaya kadar her şey yakışır. Fakat kalem, asla! Hiç yazarken onlara dikkat ettiniz mi? İnce parmaklar kalemi hâkimiyetle yürütebilmek için bükülüp kamburlaşarak zarafetlerini derhal kaybederler. O esnada bir de kâğıdın yanında serbest bulunan öteki ele bakınız ve kalemi yürütmeye uğraşan arkadaşıyla onu mukayese ediniz. İkisinin de aynı kadına ait ve aynı derecede güzel olduğunu inkâr edeceğiniz gelir. Kalem, silahı gibidir, kadının eline geçtiği zaman yerinde değildir. Fakat mesela iğne öyle mi? En çirkin kadın bile iğne işlerken güzelleşiyor, en hantalı dahi biraz zarafet kazanıyor. İnce bir oyayı, çetin bir örgüyü daima titiz bir itina ile meydana getiren kadın, çok defa dört satırlık bir mektubu bile düzgün yazamaz. Kâğıt kirlenmese bile buruşmuş, harfler yanın yumru ve satırlar çarpık ve düşüktür. Çünkü, bu onun tabii işi değildir."[1]

Yukarıdaki satırlar, İbrahim Alâaddin Gövsa'ya (1889-1949) ait. Gövsa, 1935'ten ölümüne kadar *Yedigün* dergisinde kadınlar hakkında pek çok yazı yazar. Ansiklopedi ve biyografi çalışmalarıyla tanınan yazar, 1927-35 yılları arasında milletvekilliği yapar. Edebiyat çalışmalarında önce Fecr-i Âti, daha sonra Milli Edebiyat Akımı içinde yer alır. *Elli Türk Büyüğü, Türk Meşhurları Ansiklopedisi, Resimli Yeni Lugat ve Ansiklopedi* gibi birçok ansiklopedi hazırlayan Gövsa'nın ayrıca şiir ve düzyazı kitapları da bulunmaktadır.[2]

"Tecrübelilerin fikrine bakılırsa kadın pençesine düşmekten mümkün olduğu kadar kurtulabilmenin yolu, samimi olmamak, tabii temayüllerini saklayabilmek ve kendini biraz ağır satabilmek olacak. Halbuki böyle işlerde erkek kadınla yarışamıyor. Çünkü içinden pazarlıklı olmak bakımından zayıf cins daima baskındır. Duygularını saklamak, heyecanlarını idare etmek, icabında kayıtsız ve lüzumunda sinirli görünmek onun işidir. Düşünmeli ki, ağlamak ve bayılmak gibi biçarelik alametleri bile onun elinde bir silah ve bir zafer bayrağı olur. Bütün çelimsizliğine rağmen kadının kuvvetini bu kabiliyeti temin ediyor."[3]

Yedigün'deki yazılarında adeta baştan aşağıya yeni bir kadın yaratır. Onun yarattığı kadın, her şeyden önce iyi bir eş ve annedir. "Annelik, kadının cemiyet hayatında en mukaddes vazifesidir. (...) Doğrusu kadınlar için cemiyette en uygun olan iş sahaları henüz tamamıyla tespit edilemedi. Bu hususta henüz umumi bir tecrübe ve yoklama devresi geçiriliyor denebilir. Fakat pek yakında kadının, yüksek dahi olsa, her sahada, her meslekte vaziyet almaya teşebbüsünün manasızlığı anlaşılacak ve o zaman kadın meslekleri arasında yine annelik en yüksek ve en şerefli mevkiini muhafaza edecektir."

Kadını kılıktan kılığa sokar: "Onlar daima göz alıcı renkler taşırlar. Süse ve gösterişe en meraklı mahluklardandırlar. Düşünmeden konuşurlar..." diyerek kadını papağana benzetir. Egsantrik kadın "aşırı züppeliğe düşmüş zavallı birisi", "avare kadın latif cinsin en korkuncudur".

Kadının nasıl boyanması gerektiği ile ilgili olarak da açıklama yapar: "Güzel olmak, kadın için bir vazife, binaenaleyh boyanmak bir haktır! Fakat aralarında yalnız güzel olmak için değil, boyanmış olmak için boyananlar, hatta boyandıkça daha fazla çirkin olduklarının farkında olmayanlar da çoktur."

"Kadın bünyesinde bacaklar erkeğin fazla dikkatini çektiği için onların hareket ve vaziyetlerini ihmal etmemek mühim bir noktadır" diyerek, kadının nasıl oturup kalkması gerektiği hakkında görüş bildirir. "Genç bir kadının ayak burunlarını içeriye doğru bükerek çömezler gibi, yahut dışarıya fazla açarak külhaniler şeklinde oturması bir jest dirayetsizliğidir. Güzel bir bacak mutedil şekilde teşhir edilmelidir."

KADIN ve PAPAGAN

Gövsa, genç kız bekâretinden şöyle söz eder: "Bir genç kız, okunmamış bir mektuptur derler. Bekârete zarf adının da verildiğini biliriz. Kapalı bir zarf tıpkı kız gibi bekâret taşır. Bu bakımdan ikisi de mahrem, sırlı ve meraklı caliptir. Kimden gelirse gelsin kendine ait bir zarfı eline geçiren kız, galiba bu benzeyişten dolayı biraz heyecan duyar. İçinde bir arkadaşın masum gevezeliklerinden başka bir şey bulunmayan mektubunu bile okumak için kuytu köşelere çekilir, kilitli odalara kapanır, onu ince parmakların titrek beceriksizliğiyle yırtar, sonra bu hiçten vesikayı mesela kurdele yığınlarının bulunduğu kutunun en görünmez yerine saklar veya kimsenin eli değmeyeceğine emin olduğu için 'körpe' göğsünün ılık mahremiyetine gizler." Gövsa'ya göre evlenmek, "bir genç kız için yaşayışın en büyük devrimidir, o kadar büyük ki ona ikinci doğuş denebilir... Ruhu da bakir olan bir genç kız, gelin olduğu gün hiç bilmediği bir hülya iklimi için yolculuğa çıkmış demektir."

Gövsa, yazılarından birinde kadınların erkeklere hoş görünmek için yapması gerekenleri bildirir. "Erkeklerin mağrur kadınları beğendiklerini, kibirli kadınları methettiklerini, ancak benlik davası gütmeyenleri sevdiklerini" açıklar. Ona göre, "ruhu en güzel kadın, meziyetlerini hazmetmiş ve benliğini yenebilmiş kadındır... Kadınların yüksek tahsile karşı büyük bir rağbet göstermeleri, hekimlik, hâkimlik ve avukatlık gibi serbest mesleklere çok heves etmeleri, ciddi bir hayat endişesinden ve samimi bir ilim tecessüsünden ziyade benlik duyguları, gurur ve övünme hislerinden kaynaklanmaktadır." Kadınlar benliklerine yenilip çalışıyorlarsa o zaman da dikkat etmeleri gereken pek çok kural vardır: "Bir kere erkeklerden daha fazla itinalı olmak zorundadırlar, temiz olmalı ve güzel kokmalıdırlar" -Gövsa kadının güzel kokması gerektiğine başka yazılarında da değinir: "Çalışan kadın, günün en uygun saatinde kimseye hissettirmeden kıyafetini düzeltmeli, saçlarını, ellerinin tuvaletini tazelemelidir. Kadınların mesleğine göre kıyafetleri de farklı olmalıdır: Avukat, hâkim ve doktorların vazife esnasında daima düz renkte, siyahı veya beyaz bir kıyafete bürünmeleri iyi bir şey olduğu gibi, muallim, memur ve daktilo kadınların da daima bir çırpıda vazife giyinişi seçmeleri memleket için tavsiyeye layıktır."

"Uğur Getiren Kadınlar" başlığı altındaki yazısında kocalarına daima destek olan kadınlardan örnekler verir. "Uğurlu Kadın, kocasına, ailesine ve muhitine lazım geldiği şekilde yardım etmesini bilen fedakâr bir dost, aziz bir arkadaştır. Sevgilisinin ve kocasının işini benimsemesi, onun meşguliyeti sırasında asla rahatsız etmemesidir ki, kadına erkeğin yükselmesi yolunda bulunmaz bir uğur tesir ve tılsımını verir."

Gövsa, yazılarında kadının gülmesinin ve ağlamasının nasıl olması gerektiğinden kadına bunlardan hangisinin daha çok yakıştığına; kadınlarda sinirden, kedi besleme alışkanlıklarına kadar çok geniş bir yelpazede her konuyu bir uzman gibi ele alır. Kadınlar hakkında, bilimsel yaklaşımdan uzak ahkâm kesmekten öteye gitmeyen bu ve benzeri yayınların toplumun kadınlara bakışını olumsuz etkilediği, kadının gelişiminin önüne önyargılardan oluşan engeller diktiği muhakkak. Bugünden geriye baktığımızda bu yazılara şaşırmakla birlikte, çok da yol alınmadığını fark ediyoruz.

Feryal Saygılıgil

(1) *Yedigün*, 1933-1950 yılları arasında haftalık olarak Sedat Simavi tarafından yayınlanan dönemının en çok satan magazin dergisidir. Burada dergının sırasıyla 214, 217, 12, 490, 475, 135, 218, 246, 501, 25, 4, 202 ve 232 numaralı sayılarından yararlanılmıştır

(2) *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, cilt 14, İstanbul, 1994

(3) Mehmed Zeki Pakalın, *Tarih Boyunca Kadın-Erkek Dedikoduları*, Ahmet Sait Basımevi, İst, 1949, s. 186

"erkeklerin de feminizme ihtiyaçları var!"

"Erkeksiz kadın bisikletsiz balığa benzer," sözünün sahibi Gloria Steniem, altmış altı yaşında, ırkçılığa karşı mücadele eden David Bale ile evlendi. Düğün Cherokee kabilesinin adetlerine göre düzenlenmişti ve gelin törene kot pantolonla katıldı.

Ama bu hareket. ABD nin en önemli feminist dergisi olan *Ms.* in* kurucularından olan Gloria'nın hayatındaki en radikal şey sayılamaz. Evlenmek için niye bu yaşı beklediği sorulduğunda. "Adet olduğu üzere, 20'lerimde evlenseydim, adımı, credit rating'imi, ikametgâhımı ve yasal haklarımdan birçoğunu kaybederdim," diye cevap veriyor. "Ama şimdi birçok insanın verdiği birçok mücadelenin sonunda eşit bir evlilik yapmak mümkün. Evlilik artık değişti." Eğer ABD'de evliliğin anlamı kadınların birçok hakkını kaybetmesi değilse, bunda Steinem gibi kadınların rolu büyük.

Kendisiyle yapılan bir söyleşiyi kısaltarak yayımlıyoruz.

Gloria, evliliğini tebrik ederiz. Bu durum senin kadınların ve erkeklerin rolleriyle ilgili düşüncelerinde bir değişiklik yaptı mı?

Hayır. Bu durum benim, eş ve ortak olmamız yönündeki düşüncelerimi doğruluyor. Kadınlar ve erkekler arasındaki büyük farklardan özgürleşerek, özgürlük, bağımsızlık ve bağımlılık arasında bir denge yaratmak önemli. Evlilikler hâlâ çocuklar doğduğunda dengesiz hale geliyor.

Eşit bir ilişki yaratmada ebeveynlikle ilgili hangi konular önemli?

Bence bütün konular önemli. Bu erkek ebeveynin, kendini bir yardımcı ya da çocuk bakıcısı değil de tam bir ebeveyn gibi hissetmesiyle ilgili bir şey. Sadece çocukların hatırı için değil, kendisi için de. Çünkü bir bağlanma olmadan çocuklar, erkeklerin eşit ebeveynler olamayacaklarını düşünerek büyüyecekler.

Toplumsal cinsiyetin üretilmesi burada olur. Ve tabii, bu değişiklikleri kendi başımıza yapamayız. Toplumsal ve siyasal değişiklikler olması da gerekir. Daha kısa bir iş günü ve iş haftası olmalı ki, küçük çocukların iki ebeveyni de evde ve işyerinde olabilsin. Bu değişiklikleri yapabiliriz. Toplumsal ve siyasal değişiklikler için bir araya gelmeliyiz.

Evde oturup çocuklarını büyütmek isteyen kadınlarla ilgili olarak ne düşünüyorsun?

Evde oturup çocuklarını büyütmek isteyen erkeklerle ilgili düşündüklerimi. Bu bir seçim olmalı. Ama bunu yapan kadın sayısı bunu yapan erkek sayısından bu kadar fazla olduğuna göre bu özgür bir seçim değildir. Örneğin, kadınlar erkeklerden daha az kazanıyorlarsa, bu ekonomik olarak özgür bir seçim değildir.

Fuhuşla ilgili görüşlerin nedir? Sence fuhuş yasallaştırılmalı mı?

En azından suç haline getirilmemeli. Çünkü suçsa bile kurbanı olmayan bir suç bu. Buna duyulan ihtiyacı ortadan kaldırmamız gerekir. Fuhuş yapan kadınların genellikle yoksul kadınlar olması ve bunun tek istisnasının, çocukluğunda istismara maruz kalmış ve başka bir şeye yaramadığını düşünen kadınlar olması tesadüf değil. Fuhuştan kâr etmek dünyanın her yerinde yasal olmaktan çıkmalı.

Bugün kadın hareketi için en önemli mesele sence ne?

Değişime yol açabilecek güce sahip olmamak. Talep oluşturmak, gösteri düzenlemek veya tüketici boykotuna başvurmak durumundayız. Bütün kadınları en çok etkileyen şeyin ne olduğunu söyleyebiliriz; bu doğurganlıkla ilgili haklardır. Çocuk sahibi olmak ya da olmamak tercihini yapabilmek. Ekonomik durumumuzu ve hayatımızı en fazla belirleyen unsurlardan birisi budur.

Genç kadınlara yönelik imgeler gittikçe daha fazla cinselleştiriliyor. Örneğin Britney Spears, MTV Video Müzik Ödüllerindeki gösterisinde sovunuyor. Bunun genç kadınlar üzerindeki etkisi ne olur, sence?

Bence genç kadınlar kendi duygularına güvenmeliler. Örneğin Madonna, ilk çıktığında genç kızlar arasında çok popülerdi, çünkü Marilyn Monroe'nun simgelerini kullanıyor ve onları kendi denetimi altına alıyordu. Marilyn Monroe nun hayranları esas olarak oğlanlar ve yaşlı adamlardı, çünkü o bir tür kurbandı. Ama Madonna, onları denetimine aldı, kimsenin kurbanı falan da değildi ve hayranları genç kızlardı. Birçok genç kız onun sayesinde, bir kadının olanca cinsel çekiciliğiyle ortaya çıkıp kurban olmayabileceğini görüp rahatladı. Mesele çıplaklık değil, size kendinizi nasıl hissettirdiğidir. Eğer bir kadın Britney'e bakıp utanıyor ve kendisini kırılgan hissediyorsa bu iyi bir mesaj değildir. Eğer kendi bedeninden gurur duyup, "Tensel haz duymakta bir sakınca yok," diye düşunuyorsa, bu başka bir mesajdır. Önemli olan biçim değil içerik.

Genç kadınlarda gördüğümüz en önemli sorun kendine güven eksikliği. Cinsellikle ilgili iletişime geçmiyorlar, çünkü her şeyi sessizce onaylıyorlar.

Kendine güven, kendinle ilgili olarak kendini iyi hissetmenin, kendini denetleyebilmenin o gizemli duygusudur. Her şey değildir ama o olmadan hiçbir şey işe yaramaz. (gülüyor) Şunu düşünüyorum, bazen kadınlara ve kızlara, sekiz dokuz yaşlarındaki hallerini hatırlamalarına imkân verir. Hani ağaçlara tırmanıp, "Bu haksızlık." dedikleri günleri. O kendine güvenli kızın özü içerilerde bir yerde saklıdır. Bu önemli bir şey

Son yıllarda kadın erkek eşitliği konusunda elde edilen en önemli başarı nedir sence?

En büyük başarı o kadar büyük ki artık onu aklımıza bile getirmiyoruz: O da şu, artık kadınların durumunun doğalarından kaynaklandığını düşünmüyoruz. Ben büyürken böyle sanılırdı. Bize az ücret ödendiğinde ya da eşitsiz muamele gördüğümüzde bunun biyolojimizden kaynaklandığına inanırdık. Şimdi, en azından, eşitsiz muamele ve ayrımcılığın yanlış bir şey olduğunu duşunuyoruz. Bu öyle büyük bir ruhsal sıçrama ki, bazen ben bile unutuyorum. Bir yandan da bizi iyimser kılıyor, bu kadar mesafe katedebildiğimize göre otuz yıl içinde kim bilir nerelere varırız?

Genç kadınlara bir öğüdün var mı?

İki şey, birincisi ne hayal ediyorsanız onu hayal etmek ve kimsenin bu hayali elinizden almasına izin vermemek. Çünkü hayalinizi elinizden almakla onun gerçekleşmesi ihtimalini de ortadan kaldırırlar. Ve bu hayali destekleyecek insanları bulmak. Sizi onurlandıran ve onurlandıracağınız sevgililer ve tabii kız arkadaşlar seçin.

Bu iki şeyi yaptığınızda kendiliğinizden size neşe ve haz veren şeyleri, başarılı olduğunuz konuları ve ne yapacağınızı bulursunuz.

İkinci mesele, "Benim kendime güven sorunum var"ı, kişisel bir şey olarak ele almamaktır. Bu toplum 5 bin yıldır kadınlarda kendine güven sorunu yaratmanın bir ürünudur. İktidarsız grupların kendine güven eksikliğinden mustarip olmaları sebepsiz değildir. Güvenimiz elimizden alınmış

bizim. O yüzden bir grup kızın bir araya gelip, "burada birbirimize güvenerek, dürüstçe konuşabiliriz, anlatılmayanları, söylenmeyenleri konuşalım," demesi çok yararlıdır. Başka kızların da. "Evet, ben de aynen o şekilde hissediyorum." dediğini duyma fırsatını yakalamak. Eğer tek tek insanlar aynı şeyi yaşıyorsa, büyük ihtimal bu siyasi bir şeydir. Ve bir araya gelirsek bununla ilgili bir şey yapabiliriz ve birbirimize destek olabiliriz.

Kadınlar işyerinde hangi konulara öncelik tanımalılar?

Bu konuda tek bir şey söylemek mümkün değil. Belki eşit işe eşit ücrettir ya da kıyaslanabilir işlere göre değer biçilmesidir. Tamamen kadınların çalıştığı mesleklerde bunun pek anlamı olmayabilir, bu durumda hemşireleri örneğin eczacılarla kıyaslamak gerekir. Bazıları içinse işyerinde önemli olan şu şeffaf tavandır, hani kadınların yükselmesini engelleyen görünmez duvar. Emziren bir anne için bir emzirme odasının bulunmaması esas mesele olabilir. Bazen de cinsel taciz. Her kadın kendi işyerine bakıp, eğer şöyle olsa daha mı iyi olur diye düşünmeli. Haksızlığı görmeli, aynı durumda olan başkaları var mı diye bakmalı ve hep birlikte bir şeyler yapmalıyız.

Gloria, cezaevlerinde yatan kadınlarla ilgili yaptıkların harika! Onlarla ilgilenmeye nasıl başladın?

Çok eskiden, Michigan'da buyuduğum yıllarda bir hapishanenin yakınında oturuyorduk. Bence hapishaneler hayal gücünü kışkırtır insanın, orada yaşamak nasıl olur diye düşünürsünüz. O hapishanede hiç kadın mahkûm yoktu ama yine de etkileyici bir yerdi ve bunun orada kimin yattığıyla ilgisi yoktu. Şimdilerde, hapse atılan kadın sayısı erkeklerden fazla olduğuna göre ve bu ülkede hapiste olanların genel nüfusa oranı başka bütün ülkelerden daha yüksekse, cezaevleri sanayii üzerine düşünmek zorundayız. İnsanları hapse atan güçlerin neler olduğunu düşünmek zorundayız. Bir insanı hapse atmak onu üniversiteye göndermekten daha pahalıya mal oluyor, akla uygun bir durum değil bu. Bu duvarları kırmak zorundayız ve kimin içeride kimin dışarıda olduğunu hangi kazanın belirlediğini bulmak zorundayız.

Ms.'in en önemli programlarından birisi hapishanedeki insanlara bedava dergi aboneliği sağlamaktır. Buna katkıda bulunmak isterseniz, web sitemize (http.//www.msmagazine) gidebilirsiniz.

Bu konuda bir hikâye anlatmak istiyorum. Otuzlarının sonlarında, siyah, hoş bir kadın *Ms.*'i ilk kez, fahişelik yaptığı için girdiği cezaevinde okuduğunu anlatmıştı. Niye pezevengim değil de ben buradayım diye düşünüyormuş. Kanun kitapları istemiş, öğrenmiş ki bunlar yalnızca erkek hapishanelerinde bulunuyor, kadınlarınkinde bulunmuyor. Dışarı çıktığında bir hukuk bürosunda çalışmaya başlamış filan, hikâyenin sonu şu, artık o bir avukat. Ben de dedim ki, senin hikâyeni dinlemek, bana altı ay yetecek enerjiyi verir.

Bugün erkeklerin de toplumdaki rolleriyle ilgili sorunlar yaşadıklarını düşünmüyor musun? Artık feminizmden vazgeçmenin zamanı gelmedi mi?

Hayır, tam aksine, erkeklerin de feminizme ihtiyaç duydukları zaman geldi. Feminizm kadınlarla erkeklerin arasında tam bir toplumsal ve ekonomik eşitlik düşüncesi anlamına gelir. Erkekler golf kurslarına daha çok gidebiliyorlar ve hapishanede onlara daha iyi kahve veriliyor ama onlar da kadınlara mal edilen, onlara özgü sayılan bazı özelliklerden mahrum bırakılıyorlar; örneğin merhamet...

* 1972'den beri yayınlanan *Ms.* ten aktardığımız yazılar *Pazartesi*'de zaman zaman yer almaktadır

Yetenek her şeyi affeder mi?

Sarı kafa Eminem...

2000 yılında Eminem üç Grammy ödülü aldı. O, annesine, karısına, tüm kadınlara, tüm eşcinsellere, beğenmediği ünlülere şarkı sözlerinde ağır bir şekilde sataşıyor.

Ben yabancı müzik dinleyen biri olarak, Eminem'le müzik kanallarında tanıştım. Eminem hip-hop müzik yapıyor. Hip-hop, rap müziğinin daha eğlenceli bir kolu. Ben pek hip-hop dinlemem. Ama hiç ilgilenmesem bile Eminem'i görmemek mümkün değil. Her yerde orta parmağını kaldırmış bir resmi, Britney Spears'a (başdüşmanı olan popçu) edilmiş bir çift sözü göze çarpıyor. Herkes onu konuşuyor ve 2000 yılının adamı deniliyor.

İmge Yayıncılık'ın *Eminem* kitabı, bu sebeplerden basılmış bir kitap. Ama nedense kitapta ne tartışmalı şarkı sözleri, ne de süksesinin nedeni yazıyor. Resimler, röportajlar, yaşamöyküsü var. Eminem"in başarılı müzisyenliği ve uyak yeteneği anlatılıyor. Yani pek tarafsız bir kitap değil.

Eminem'in birçok albümü var ama bu kadar popüler olmasını son iki albümüne borçlu. Aslında ilk albümü yani "The Slim Shady LP" bu kadar ilgi görmedi. Zaten albümün dili daha yumuşaktı. Hatta bazı dergiler onun nadir beyaz rapçilerden olmasını fırsat bilerek bağırlarına bastılar. Ama ikinci albüm yani "Marshal Matters LP" (bu albüm Eminem'in gerçek adını taşıyor), olay yarattı. Şarkı sözlerinde fahişe dediği için annesi, Fred Durst ve Carson Dally ile yattığını iddia ettiği için pop şarkıcısı Cristina Agualera ve karısı başta olmak üzere birçok kişi tarafından hakkında ondan fazla dava açıldı bu albümden sonra. Kendisine karşı olan eşcinseller ve feministler ise Detroit'deki evini sürekli taşlıyor. Hatta evini yakmaya çalışanlar bile var. Eminem, karısının adını taşıyan "Kim" adlı şarkısında, karısını öldürme hayallerinden bahsediyor ve kendisini aldattığını iddia ediyor. Şarkılarının birçoğu tecavüz, bakirelerin ırzına geçme, dayak fantezileri ve sadizme övgüler içeriyor. Eşcinsellerden bahsederken ise en az bir dörtlük boyunca küfrediyor.

Son şarkısı Stan bence bayağı ilginç bir şarkı. Parçada anlatılan hikâyede, ona hayran olan psikopat Stan, tıpkı Eminem gibi olmaya çalışıyor. Saçını sarıya boyuyor, göğsüne Slim Shady (Eminem'in bütün davranışlarından sorumlu tuttuğu iç kimliği) dövmesi yaptırıyor, onun gibi giyiniyor. Karısı hamile olan Stan, Eminem'e bir sürü mektup atıyor. Ama tabii mektuplar karşılıksız kalıyor. Stan kızıyor ve karısını arabasının bagajına tıkıp (Eminem'in bir şarkısında karısına yaptığı gibi) sarhoş vaziyette arabayla geziyor. Eminem'e karşı öfkesini yansıtan konuşmalarını bir kasete kaydediyor bu sırada. Kaza yapıyor, karısı da, kendisi de ölüyor. Fakat Eminem'e göre, burada en acınacak durumda olan Stan!

Şarkı, müziği ve ritmi açısından çok güzel ama maalesef sözleri için iyi şeyler söyleyemeyeceğim. Bu konuda Amerikalı feministler de benimle aynı fikirde olmalı. Her gün yaptıkları nefret dolu açıklamalardan anlaşılıyor bu. Eminem ise bu durumlardan çok moda bir lafla sıyrılıyor. "Ben buvum."

Hayranlarına göre...

Eminem'in Stan gibi hayranları çok. Ama o kadar olmasa da herkes onun şarkılarını TV'de görüp dinliyor. Bizim okulda farklı müzik beğenileri olan ama Eminem'i de dinleyen birkaç arkadaşla konuştum. Hepsi de aynı cevabı verdi, "Müziği için dinliyoruz". Yani tarzını onaylamıyorlar, ama Britney Spears'la dalga geçmesi herkesi eğlendirmiş.

Hip-hop müziğini dinleyen ve okulda da böyle tanınan Ebru, benim göremediğim ama aslında tüm ağır rapçilerin hissettiği bir konuya değindi, "Artık Eminem dinlemiyorum, sıkıyor. Çünkü arabesk müzik gibi oldu, arabalardan bas bas bağırıyor. Farklı olması güzeldi, sıradanlaşınca sıktı."

Buse ise genelde pop dinliyor. Hip-hop'la Eminem aracılığıyla tanışmış. Rap müziği çok sevmiyor ama Eminem'i seviyor: "Bana kalırsa ilgi çekmek için böyle yapıyor. Böyle yapmasa bu derece ünlü ve popüler olamazdı. Hem ayrıca Amerika'daki ırkçılığı ve fakirliği yansıtıyor."

Can da metal dinliyor. Eminem'in bazı parçalarını seviyor. Genelde yavşak buluyor. Şarkı sözlerine

en büyük tepki de ondan geldi. Sorduğumda, "Çok seviyorum. (gülüyor) Deli misin, çok kötü şeyler yazıyor, rahatsız oluyorum."

Bunun yanında Eminem bayağı bir başarı kazanmış durumda. Son albümü çıktığı gün ABD'de. 1 milyon sattı. Türkiye'de ise toplam rakam 15 bin. Ama korsan CD'ler bu miktara dahil değil. İngilizler'in önemli bir gazetesi olan *Guardian*'a göre son yılların en iyi şairi olan Eminem, müzik dünyasında önemli bir yeri olan MTV müzik ödüllerinde üç ödül olarak geceden ayrıldı. Ve neredeyse bebekleri piyasaya çıkacak kadar da popüler.

Son marifetleri

Eminem son olarak Grammy Ödülleri'nin töreninde, eşcinsel ve ayrımcılığa karşı olan Elton John ile düet yaptı. Bu eşcinseller tarafından büyük tepkiyle karşılandı. Kimileri çok büyük eylemler yaptı. Elton John ise korumasız dolaşamıyor.

Elton John konuya daha "serin" yaklaşıyor. "Bunların hepsi sükse. eğer nefret dolu olduğuna inansaydım, düet yapmazdım. Hem de benim gibi bir insan..." Karısıyla barıştı. Kim ona 10 milyon dolarlık bir dava açmıştı. Aynı şekilde annesiyle de barıştı. Şimdi annesi oğluyla ilgili bir hip-hop albüm yapacakmış. Madonna ise konuyla ilgili olarak "Başkan Bush ondan daha saldırgan," dedi. Haksız da değil.

Bu yazıdan sonra ben de duvarımdaki küçük Eminem çıkartmasını sökeceğim. Korsan albümünü almaktan da vazgeçtim.

Haziran Düzkan

Hanım Baran'a haksızlık

Emeğe ve insana saygısızlık eden, her fırsatta emeğin önemini vurgulayan tarafsa...

Hanım Baran yaklaşık beş yıl önce, evi basılarak gözaltına alınıp günlerce işkenceye ve coplu tecavüze maruz kalmıştı. Cezaevindeyken rahim kanserine yakalanmış ve tedavisi engellendiği için hastalığı ilerlemişti. Çeşitli girişimlerden sonra, doktorların ancak bir hafta yaşar dedikleri Hanım, tedavi olması için şartlı olarak serbest bırakılmıştı.

Dergiyi sürekli takip edenler hatırlayacaktır, tedavi için yatırıldığı hastane odasında tanışıp, ümit kesildiği için gönderildiği evinde bir röportaj yapmıştım onunla. Çok mücadeleci ve güçlü bir Kürt kadınıydı, bir hafta yaşar denmesine rağmen o hastalığıyla mücadele edip altı ay yaşamayı başarmıştı. Ondan ayrılırken bana, "İyileşince dergiye gelirim, hayatımı yazarsın," demişti. Çünkü gerçekten bir kitaba bile sığmayacak acılar, mücadeleler yaşamıştı Hanım. Başka bir kadına kuma olmuş, kumasının dört çocuğunun üzerine beş çocuk doğurmuş, cezaevindeki kocasının yolunu gözlemiş, tarlalarda çalışmış ve üstelik de kumasını dışlamak yerine onunla dost olmayı tercih etmiş.

Ceylan Yayınları'nın *Birçok Hayat Yaşadık* dizisinden Su Gibi isimli kitap elime geçtiğinde, kapaktaki kadın hemen dikkatimi çekti. Çünkü bu kadın Hanım Baran'dı. Heyecanlandım çünkü birisi Hanım'ın yaşadıklarını kitaplaştırmıştı. Ekin Su isimli yazarın kitabını okudukça heyecanım hayal kırıklığına dönüştü. Nedenlerini şöyle sıralayabilirim. Kitap birkaç bölümden oluşuyor; birinci bölüm Hanım'ın cezaevinden çıktıktan sonra, hastanede yattığı dönemi anlatıyor. Küçük bir öykü şeklinde kurgulanan bölüm Hanım'ın kendi ağzından duyguları, hastalığı, biraz da o ağdalı, ajitatif sözlerle veriliyor.

Öyküde Hanım'ın hastalığıyla kavga ettiği bölümün bir paragrafı şöyle: "...Elleriyle koydular seni içime. Ama yok öyle, kolay ölmeyeceğim. Sen beni yedikçe, ben de seni yiyeceğim. Sen beni kemirdikçe, ben de sana saldıracağım. Kim kimi öldürür bilmem ama ne olursa olsun, ben ölürsem sen de öleceksin. Sen ister bedenimle, ister yalnız, elbet toprağa gireceksin. Ne olursa olsun... Sana yenilmeyeceğim."

Eğer bu sözler gerçekten Hanım'a ait olsaydı yapacak bir şey yoktu ama bu yapılanın Hanım Baran'a büyük bir haksızlık olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu öyküyü yazan kişi, kitapta da yazdığı gibi Hanım'ı hiç tanımamış! Hanım'la hiç konuşmamış! Hanım Baran'la tanışıklığı benim Hanım'la yaptığım röportajla ve Hanım öldükten sonra görüştüğü akrabalarla sınırlı. Kitabın diğer bölümleri daha mantıklı çünkü hamasi sözler yerine Hanım'la ilgili insanların tanıklıklarına yer verilmiş.

Ekin Su isimli yazara bir başka eleştiri ve hatırlatma daha yapmak istiyorum. Kitapta ve başka bir yayın organında da benim Hanım'la yaptığım röportajdaki bilgileri ve bizzat çektiğim fotoğrafı kullanmasına rağmen, ne Pazartesi'yi ne de ismimi kaynak göstermemiş olması. Bu davranışın hangi emeğe saygı ve ahlak anlayışına sığdığını nasıl açıklayacaklarını doğrusu çok merak ediyorum. Önemli olanın yalnızca bir kitap yazmak olmadığını, hakkında kitap yazılan insanın, yaşamıyor bile olsa, haklarına saygı gösterilmesi, başka insanların emeğinin çiğnenmemesi gerektiğine dikkat çekmek isterim. Çünkü aksi takdirde o çokça eleştirdiğimiz burjuvalardan bir farkımız kalmaz!..

Nevin

küçük bir not

nevin'in yazdıkları bana benzer başka bir şeyi hatırlattı. temel demirer, aydın demirer ve zamanında anti-feminizmin kitabını yazmış bulunan sibel özbudun, kadın üzerine bir kitap yazmışlar: olabilir. kitabı hanım baran'ın anısına ithaf etmişler. işin burası o kadar kolay açıklanabilir gibi değil. hanım baran pkk davasından yargılandı, bu örgütün üyesi olma ihtimali yüksektir. temel demirer ise, iki yıl önce, abdullah öcalan'a ağır hakaretler yönelterek ("Onun lafıyla dağdan fare bile inmez,") özgür bakış gazetesinden ayrıldı.

hanım baran, hayatı boyunca kadın olma durumunu sorgulamış, kadın dayanışmasını hayata geçirmiş, onun cezaevindeki arkadaşları bu sorgulamayı daha da ileri götürüyorlar. söz konusu kitap, kadın hareketine ve feminizme düşmanlığa dayanıyor.

o yüzden o ithafın hanım baran'ın anısına hürmetten değil, o anının arkasına saklanmaya çalışmaktan kaynaklandığını düşünüyorum.

ayşe

Kadav'dan Yeni Adım Projesi

Kadav (Kadınlarla Dayanışma Vakfı), Ağustos depreminden sonra depremden zarar görmüş kadınlar için yaptığı çalışmalarına devam ediyor. Faaliyetlerini Şirinköy prefabrik kentte merkezileştiren Kadav, Mum ve Ev Tekstili Üretim Atölyeleri kurdu. Ayrıca çeşitli kurslar düzenleyip kadınların kendi üretimleriyle ayakta durmalarını amaçlayarak, bir yıl içinde atölyeleri birer üretim kooperatifine dönüştürmeyi düşünüyor.

Bu arada daha önce çalışmalarını başlattıkları Yeni Adım Sitesi isimli projeleri inşa aşamasına gelen Kadav bir sponsor arıyor. İzmit Saraybahçe Belediyesi sınırları içerisinde kurulacak olan site'de, kadınların çeşitli etkinlikleri için çok amaçlı bir salonun bulunacağı ve meslek kurslarının verileceği bir sosyal merkezin yanı sıra iki üretim atölyesi, altmış çocuk kapasiteli bir kreş ve gündüz bakımevi yer alacak.

Kadav, inşaat ve işletme giderlerinin sağlandığı sitenin iç donanımı için desteğe ve bu projelerde gönüllü olarak çalışacak kadınlara ihtiyaç duyuyor.

İlgilenenler ve destek vermek isteyenler için: Tel: 0212 251 58 50-51

Feminist Ansiklopedi

C

Cicim: Avşar kadınları tarafından geliştirildiği düşünülen, atkı iplikleri arasına renkli motifler yaparak dokumanın yüzeyinde kabartma desenler oluşturma tekniği. Bu teknikle dokunmuş yaygılara da cicim denir.

Cima: Cinsel birleşme. 18. yüzyılda yazılmış Ahmedi'ye ait bir dizede şöyle geçer: "Er cima isterse avrat râm ola" Ram olmak boyun eğmek, itaat etmek demektir.

Cinsel taciz: Elle, sözle, gözle yapılan tedirgin edici, sıkıntı verici, cinsel içerikli davranışlar. Terim TDK sözlüğüne girmeyi başarmıştır. Ama öznesinin ağırlıkla erkekler olduğu belirtilmemiştir. Erkek egemen toplumlarda, kadınların görünür bedensel varlıkları bile, sistemin tacizci erkekleri sistemin haklı görmesine yeterli olabilmektedir.

Ciro: Argo. Bir fahişeyi dostunun bir başka erkeğe bırakması, devretmesi.

Civelek: 1. Cilveli, neşeli, hoşa gider olma hali. 2. Genç erkek, oğlan. 3. (Argo) Edilgin eşcinsel.

Civelek peçesi: Genç erkeklerin taktığı bir tür peçe. Yeniçeriler, namzet olarak ocağa yazılan genç erkeklerden güzel bulduklarını himayelerine alırlardı. Bu gençleri bir tür uşak ve cinsel hizmetkâr olarak yanlarında bulundururlardı. Onları sözde kötü kişilerin gözlerinden korumak için, yüzlerine taktırdıkları hasır püskülünden yapılmış peçeye de civelek peçesi denirdi. Bir halk şiirinde şöyle geçer: Helaldir anasından emdiği süt/ Kollukda civelek kuzu yap büyüt/ Hem muhabbet ile vir hoşça öğüt/ Hem unutma sırma püskül peçeyi.

Ç

Çaça: (Argo) Bir işte deneyimli olan kimse. Genelevde yaşlı deneyimli fahişe; mamanın yardımcısı.

Çakı: Argo. Erkeklik organı.

Hazırlayanlar: Handan Koç-Şöhret Baltaş

Feminist ansiklopedi

Çalıkuşu: Halide Edip Adıvar'ın başkahramanı kadın olan romanı. Türkiye'de en çok okunan romanlardan biridir. Bir kaç kuşak kadın hem ülkesini hem de âşık olduğu erkeği kalbi titreyerek sevmenin zorlukları ve güzellikleri hakkında bu kitap aracılığıyla fikir sahibi olmuş, kendi hayatlarında büyük yolculuklara çıkma cesaretini bulmaya çalışırken Feride'yi hep hatırlamışlardır. Feride bugün yaşasaydı neler hisseder ve başına neler gelirdi incelemeye değer bir konu olarak önümüzde durmaktadır.

Çalışmak: Ücretli bir işi olmak, bu işi sürdürmek anlamında kullanılır. Hâlâ çalışıyor musun, diye sorulduğunda. evet . hayır işsizim. emekliye ayrıldım gibi cevaplar verilir. Ev kadını olarak çalışan bir kadınsa bu cevapların hiçbirini veremez. Çünkü ev işi çalışma olarak kabul edilmez. Halk arasında bir kadının "çalışması ' fahişelik yapması anlamında da kullanılır.

Çamaşır yıkamak: Ev işlerinden biridir. Onu çamaşırların asılması, toplanması, ütülenmesi, yerlerine kaldırılması takip eder. Bugün ev kadınlarının çoğunluğu çamaşır makinesi yardımıyla bu işi yapmaktadır.

Çamaşırhane: 1.Çok sayıda çamaşırın toplu olarak yıkandığı yer. Otel , hastahane vb. büyük yerlerde vardır. 2.Büyük şehirlerde isteyen herkesin para karşılığı makinelerde çamaşırını yıkayabildiği yer. 3.Bazı sosyalistlerce, devrim sonrası ev işlerinin toplumsallaştırılması ve kadınların kurtuluşu için her mahallede devletçe kurulması önerilen kurum.

Çamurluk: (Argo) Bacak, baldır.

Çarşafa dolaşmak: Beceremememek, üstesinden gelememek. Siki çarşafa dolaşmak olarak da kullanılır.

Çavuşu tokatlamak: (Argo) Erkek için, mastürbasyon yapmak.

Çekirdek aile: Bu terim eşler ve onlara bağımlı çocuklardan oluşan bir birimi anlatmak üzere kullanılır. Çekirdek aile cinsel ilişkileri düzenlemek, nesli devam ettirme, çocukları sosyalleştirme ve cinsler arasındaki ekonomik işbirliğini sağlama işlevleri yerine getirmede faydalı bir model olarak görülmektedir. Çekirdek ailenin temelini biyolojik zorunluluğun oluşturduğunu öne çıkaran yaklaşımlar vardır. Maddeci düşünürler büyük aile modelinden çekirdek aileye geçişi ve bunun ideal bir toplumsal birim olarak yüceltilmesini burjuva devrimi ve kapitalist ekonomiyle bağlantılı olarak ele almışlardır. Düzenin devamı açısından çekirdek ailenin rolü önemli bir konudur. İkinci dalga feministler çekirdek aileyi kadınların ezilme ve sömürülmesinin gerçekleştiği alan olarak görmüş ve analiz etmeye çalışmışlardır.

Hastaları, karısı, kızları, hemşiresi, golf hocası... Hepsinin sevgilisi

Zavallı Doktor T!

Robert Altman'ın çevirdiği son film olan Dr. T ve Kadmlar'ın gazetelerde boy boy yer alan tanıtımı şöyle: "Her yanı kadınlarla çevrili! O doktor olunca tüm kadınlar hasta!.." Tamam, Richard Gere yakışıklı, ama rahim ağzımızdaki kisti göstermek için bir yakışıklıyı seçeceğimizi bu yönetmene kim söyledi allahaşkına?

Dr. Sullivan Travis, ya da kısa adıyla Dr. T (Richard Gere) yakışıklı, başarılı ve üstelik kadınları "doğal azize" olarak görecek kadar da "kadın dostu" bir erkek. Mesleği dolayısıyla her an kadınlarla yüz yüze, çünkü o Dallas'ın en başarılı jinekoloğu. Dallaslı kadınların çılgınlar gibi her gün Dr. T'yi ziyaret etmesinin en önemli nedeni, doktorun dayanılmaz cazibesi! Ve Dr. T bunalıyor. Çünkü hastalar yetmezmiş gibi, özel hayatı da kadınlar tarafından kuşatılmış zavallıcığın. Adını ilk kez duyduğum bir psikolojik rahatsızlıktan mustarip karısı. biri düğün arifesinde iki genç kızı, alkolik baldızı ve onun üç küçük kızı...

Filmdeki kadınların hepsi, o kadar ustalıkla "adam kafası şişiren canavarlar" olarak çizilmişler ki, insanın "yeter, biraz az konuşun" diyesi geliyor. İki kadın dışında; biri karısı (Farrah Fawcett), diğeri sevgilisi (Helen Hunt).

Karısı suskun ve "zararsız", çünkü adamla uğraşamayacak hale gelmiş. Bizim bildiğimiz, kadınlar herhangi bir alışveriş merkezinin orta yerinde çırılçıplak soyunup yıkanmak isteyecek kadar kolayca bozmazlar akıllarını. Onları suya ve yıkanma takıntısına bu denli itecek bir "kirletilme" duygusunun ardında genellikle bir erkeğin silüeti görünür. Ama, demek ki "modernizm"le beraber bizim bildiğimiz psikolojik açıklamalar da geçerliliğini yitirdi. Kadının hastalığı, "bekârete, çocukluk ve saflığa geri dönme özlemi" olarak özetlenebilecek bir "kompleks" ve nedeni de Doktor T'nin kızlarına anlattığına göre neymiş dersiniz? Çok sevilmek... Kocası tarafından saygı duyulan, çok sevilen, özen gösterilen üst gelir grubundaki kadınlarda ortaya çıkıyormuş! Bu hastalığa tutulan kadın için ne yapılabilir zaten? Dr. T'nin etrafındaki kadınlar gözyaşları içinde adama sarılıyor ve ona doğru olanı yaptığını söylüyorlar. "Keşke bu kadar sevip saymasaydın" diyecek halleri yok ya!

Ama bu açıklamaya pek inanmayan bizler de, filın boyunca karısına ne olduğu hakkında karanlıkta bırakılıyoruz. Kadıncağız bir kliniğe yatırılıyor, elbette kocasının başka seçeneği kalmadığını anlatan duygulu bakışları eşliğinde. Ve Doktor T, yaşamına olduğu yerden devam ediyor; yani yine kadın hastalar, yine kızının düğün telaşı, hafta sonları erkek arkadaşlarla çıkılan ördek avı partileri, golf dersleri...

Karısı klinikte resim çizip boyayadursun. Dr. T yeni gelen golf hocasına çarpılıyor. Bir iki "golf sopasında buluşan eller" sahnesinden sonra, kadının evinde yenen yemek ve çılgınca birleşen vücutlar bölümüne geçiliyor. Karısını gözyaşları içinde kliniğe yatıralı henüz üç hafta olmuştur. Şaşırmıyoruz, biz kadınlar iyi biliriz ki, ortalama bir erkeğin gözyaşı dökebileceği ortalama ve makul bir süredir bu!

Sevgilisinin "kafa şişiren" takımından olmadığı belli ama diğer özellikleri pek belirgin değil. Hayatını bağımsızca kurmak ve korumak isteyen bir kadın olduğu seyirciye hissettiriliyor ama filmdeki bütün diğer kadınlar gibi o da yüzeysel kalıyor.

Kızı düğününde kadın sevgilisiyle kaçıyor, karısının iyileşmemiş ve muhtemelen artık hiç iyileşmeyecek olduğu anlaşılıyor ve Dr. T deyin yerindeyse bedenine yapışmış "keneler" gibi hissettiği tüm kadınlardan kaçarak, sevdiği kadına koşuyor. Ona sunduğu hayat önerisinden, filmin başından beri belirsiz kalan "karısım bu noktaya getiren arka plan neydi?" sorusunun cevabı da çıkıyor bir ölçüde: "Benimle gel, buradan kaçalun. O zaman hayatını kazanmak için golf dersi vermek zorunda kalmazsın, ben sana bakarım."

Sevgilisi bu öneriyi reddediyor. Hiç olmazsa şurada anlamlı iki laf etse de, adam kendisiyle yüzleşse diye bekliyorsunuz ama hayır, yönetmen Dr. T'nin masumiyetinden o kadar emin ki, bu tertemiz portreye minicik bir leke bile kondurmadan kesiyor sahneyi.

Dr. T, reddedilmiş ve yıkılmış bir halde kendim fırtınanın ortasına atıyor. Ve fırtınadan sonraki o görkemli son sahnede Dr. T yine bir kadına doğum yaptırıyor. Bu kez yoksul bir mahallede, sefalet içinde yaşayan kadınlar arasında ama heyhat, kadmlar her yerde aynı. çok konuşan, çok koşuşturan, hep birden adamın kafasına üşüşen sevimli canavarlar! Ve Dr. T, bebeği eline alınca bir zafer çığlığı atıyor: "İşte bir oğlan!"

Bütün film boyunca duygulardan, geçmiş yaşantılardan, toplumsal rollerden hiç söz etmeden, doktorun peşinde dolanan "kukla kadın karakterler"i hazmettiğiniz gibi, şu kadın egemen dünyaya bir oğlancığın gelmesine de onunla birlikte sevineceksiniz artık, ne de olsa Richard Gere cazibesinin dayanılmaz hatırı var!

Şöhret

İstanbul'da kadın seminerleri

İstanbul ve Ankara'da birçok kuruluş seminer dizileri düzenliyor. Bunların içinde en erken davranan **Nazım Kültürevi**'nin kadınlarla ilgili bir başlık koymamasını yadırgamadık.

Beksav ise genetik dahil epey geniş bir konu içeriğine sahip programına, cinsiyete ilişkin tek bir madde bile almamayı tercih etmiş.

Eski Bilar'dan bir grubun işlettiği **Tünel Kültür Merkezi**, bu konuya yalnızca Bülent Somay'ın sunacağı, "Feminizm Sonrası Erkekler" başlığında yer vermeyi seçmiş.

Bizim bildiğimiz bir tek **Özgür Üniversite**, kadınlarla ilgili bir seminer dizisi hazırladı, üstelik koordinasyonunu da *Pazartesi*'ye teklif etti.

Özgür Üniversite'nin bahar döneminin açılışı 17 Mart'ta Fikret Başkaya'nın vereceği seminerle yapılacak.

Kadın Kurtuluş Hareketleri ve Feminizm Dersleri ise 24 Mart'ta başlayacak, her Cumartesi saat 16.00 da yapılacak.

Kayıtlar 20 Şubat-17 Mart arasında.

Özgür Üniversite'nin adresi:
Kumbaracı Yokuşu Kumbaracı Han
No:115/3 Beyoğlu.
Tel:0212 243 54 81 - 249 12 92

nano

- 31 Mart Cumartesi günü saat 11.00'de, Kadın Kültür ve İletişim Vakfı'nın yıllık olağan genel kurulu yapılacaktır. Vakıf kurucularının katılımını bekliyoruz.
- Dizgi, grafik ve bilgisayarlık işleriniz varsa yapabilirim, Esra.
  Tel: 0212 244 46 76-292 12 51.
- Kadınlara ve ilkokul öğrencilerine Fransızca ders verilir.
  Tel: 0533 213 52 87.
- Diyarbakır'daki Pazartesi dostu Figen Aras Sinop'a sürüldü. Sinop'taki okurlarımız Figen Aras'la bağ kurmak isterseniz bizi arayın.
- Nisan ayında vakfımızda elektro gitar kursu verilecektir, hoca Akın Eldes. İlgilenenler 0212 292 07 47'den Şebnem Aslanyürek'i arayabilirler.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Ücretli - Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Baskı Öncesi Hazırlık
Nuray Vurgun, Şöhret Baltaş

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Beril, Feryal, Handan Koç, Handan Öz, Haziran, Melek Güneş, Minu, Necla Akgökçe, Nur, Nuray Çiftçi, Selen, Sevhan, Yaprak, Yelda Yücel

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp

Çizer:
Gülay Batur

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel / faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59, 292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Renk ayırımı: Arda Grafik
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

Açıkdeniz'de Edebiyat Yolculuğu Devam Ediyor!

İki Gerçek Hayat Öyküsü

Yaşamın Kıyısında
George S.J.Anderson

Erkek bir hemşire olan Anderson hayatı boyunca kanserli hastalarla çalışmıştır. Ancak bir gün kendi eşi de meme kanserine yakalanır. Bu kitap sevginin, mücadelenin ve dayanışmanın destanıdır.

Maskerado
Tivadar Soros

"İnsanlar arasındaki dayanışma gelecekte buna benzer katliamları önleyebilecek mi? Bilmiyorum. Sadece önlemesini umabiliriz, elimizden başka bir şey gelmez..."

Diğer Yayınlarımız

Aşkın Çeşitli yüzleri

Bir Annenin Anıları

Kızıl Saçlı Kadın

Evrenin Melekleri

[AÇIKDENİZ]

Tel: 0216 349 47 48 - Fax: 0216 349 33 79 - E-mail: acikdeniz@acikdeniz.com.tr
Genel Dağıtım: ARTI 0216 349 8186

PAZARTESİ
Kadınlara mahsus gazete

***Pazartesi*'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. *Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha iyisi abone olun, abone bulun. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

Abone olmak istiyorum.

İsim, Soyadı	:	
Adres	:	
Semt	:	İlçe:
Şehir	:	Posta Kodu:
Telefon (Ev)	:	(İş):
Abone süresi	: 1 yıl ( )	6 ay ( )
Başlangıç tarihi	:	

- Türkiye içi: Yıllık 7.500.000 TL., altı aylık 4.000.000 TL.
  Öğrencilere ve sendikalılara % 10 indirimli
  Aboneler için posta çek numarası: 662 965
  Bağışlarınız için Türkiye İş Bankası Küçükpazarmakkapı Şb.
  Hesap No. 1042 / 578076. Beyhan Demir
- Türkiye dışı: Yıllık 75 DM, altı aylık 40 DM.
  Döviz hesabı: Handan Koç, Ayşe Düzkan
  T. İş Bankası Taksim Şubesi. İstanbul
  Hesap No: 1052 / 301000 326575

Abdullah Sok. No:9 80060 Beyoğlu - İst.
Fax: (0212) 292 07 39
e-posta:pazartesidergi@superonline.com

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu (öğrenciyseniz öğrenci belgenizle birlikte) bize gönderin. Biz de size her ay Pazarteşi'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Heinrich Böll Vakfı destek vermektedir.

"... Konuşmamda sizlere Shakespeare'nin kız kardeşinden söz ettim; ama onu Sir Sidney Lee'nin *Şairin Yaşamı* kitabında aramayın sakın. O genç öldü ve ne yazık ki bir tek sözcük bile yazamadı. Benim inancıma göre bu bir tek sözcük yazmayan, yolların kesiştiği bir yerde yatan kadın şair hâlâ yaşıyor. Benim içimde ve sizin içinizde ve bulaşık yıkayıp çocukları yatırdıkları için bu gece burada bulunamayan birçok başka kadının içinde yaşıyor."

Virginia Woolf

Kendine Ait Bir Oda

Afa Yayınları

9 771300 853534